

Batzis

1973

LATVIJAS PSR ŽURNĀLISTU SAVIENĪBA

DADZIS
1973

IZDEVNIECĪBA «ZVAIGZNE»
RĪGĀ 1973

Latvijas PSR, tāpat kā visa PSRS rietumu daļā (uz rietumiem no $37^{\circ}30'$ austrumu garuma meridiāna), lieto otras laika joslas vidējo laiku — tā saucamo Maskavas jeb Austrumeiropas laiku. Tas ir par divām stundām priekšā tā saucamajam pasaules laikam. Par pasaules laiku ir pieņemts skaitīt tā meridiāna laiku, kurš iet caur veco Griničas observatoriju (Londonā). Tas ir t. s. nulles meridiāns, no kura skaita ģeogrāfisko garumu.

Ar PSRS Tautas Komisāru Padomes dekrētu 1930. gadā visā Padomju Savienībā pulksteņus pagrieza par vienu stundu uz priekšu. Tas tika izdarīts, lai pilnīgāk izmantotu dienas gaismu. Sakarā ar šo dekrētu tālād 2. laika joslā faktiski laiku skaita pēc 3. joslas (t. i., pēc 45° meridiāna), tālāk 3. joslā — pēc 4. utt. Šādu laiku, kuram pieskaitīta viena stunda, sauc par attiecīgās joslas dekrēta laiku.

Parasti, nosaucot kādas joslas dekrēta laiku, saīsināšanas dēļ vārdu «dekrēta» izlaiž, ja ar to nerodas pārpratuims. Tā, piemēram, ja saka «Maskavas laiks», tad parasti ar to jāsaprot «Maskavas dekrēta laiks». Ievērosim, ka visā Padomju Savienībā dzelzceļu satiksmē lieto tikai šo Maskavas dekrēta laiku.

Latvī

Maskavas (dekrēta) laiks = pasaules laiks + 3 stundas.

Vsa laika apzīmējumi šajā kalendārā izteikti minētajā Maskavas (dekrēta) laikā.

Saules un Mēness lēktu un rietu brīži aprēķināti Rīgai. Tie rāda Saules un Mēness augšējās malas redzamā lēkta un rietā brīdi, t. i., ievērojot gaismas staru laušanu (refrakciju) Zemes atmosfērā. Mēnesim ievērojama arī paralakse — leņķis starp skata virzienu uz Mēnesi no Zemes centra un no novērošanas vietas (šajā gadījumā — no Rīgas).

GADALAIKI 1973. GADĀ

Pavasara sākums	— 20. martā	plkst. 21 13
Vasaras	— 21. jūnijā	” 16 01
Rudens	— 23. septembrī	” 7 21
Ziemas	— 22. decembrī	” 3 08

Gadalaiku sākumu nosaka Saules atrašanās noteiktās ekliptikas vietās — pavasara punktā, vasaras saulgriežu punktā, rudens punktā un ziemas saulgriežu punktā. Gadalaiku atkārtotāšanās periods ir t. s. tropiskais gads, kas vidēji ir 365 dienas 5 stundas 48 minūtes 46 sekundes garš. 1973. gadā tropiskā gada sākuma brīdis ir 1972. gada 31. decembrī plkst. 14 50.

Zeme perihēlijā (vistuvāk Saulei) atrodas 2. janvārī plkst. 14 59, attālums apmēram 147 miljoni km.

Zeme afēlijā (vistālāk no Saules) atrodas 3. jūlijā plkst. 18 12, attālums apmēram 152 miljoni km.

APTUMSUMI 1973. GADĀ

1973. gadā notiks trīs Saules un četri Mēness aptumsumi. Trīs no šiem Mēness aptumsumiem gan ir tikai t. s. pusēnas aptumsumi — Mēness ieiet tikai Zemes pusēnā. Ar neapbruņotu aci šāds pusēnas aptumsums gandrīz nav pamanāms.

1. Gredzenveida Saules aptumsums 4. janvārī redzams Dienvidamerikā, Klusajā okeānā un Atlantijas okeānā. Kā daļējs šis aptumsums redzams arī Afrikas rietumu daļā un Antarktīdā. Latvijā nav redzams.

2. Pusēnas Mēness aptumsums 18. un 19. janvārī redzams Āzijā, Eiropā, Āfrikā, pa daļai arī Austrālijā, Amerikā un Atlantijas okeānā. Aptumsums redzams arī Latvijā.

Mēness sāk ieiet Zemes pusēnā 18. janvārī plkst. 22 17

Vislielākās fāzes brīdis 19. ” ” 0 17

Mēness iziet no Zemes pusēnas 19. ” ” 2 18

Vislielākā fāze (Mēness redzamā diametra daļa, kas ieiet Zemes pusēnā) ir 0,89.

*Ik cilvēks gadmijā nāk pats
Ar vēlējumu klajā:
— Mums laimīgs bija pērnais gads,
Vēl vairāk laimes — šajūl*

KAS IR ŠIS[®] CILVEKS?

(Piedzīvojumu romāns 12 daļās)

1. nodaļa

KUR PASLĒPTS MAISS?

1. janvāris

Dažas minūtes pēc divpadsmitiem pilsonis Dakšenieks netālu no Poligrāfiķu kluba pēkšņi pamanīja bārdainu vīrieti. Nepazīstamais nesa uz muguras aizdomīgi smagu maisu. Būdams aktīvs namu pārvaldes neorganizētais kārtības sargs, Dakšenieks nolēma pārbaudīt nepazīstamā dokumentus. Izņēmis no kabatas svilpi, viņš skaļi iesvilpās. Svešinieks signālu neievēroja un izeidzās kāda tumša nama kapņu telpās.

— Aposti labi šo aizdomīgo vietul — Dakšenieks teica savam dienesta sunim Duksim. — Mums noteikti būs jāsadzen šī Aizdomīgā vīra pēdast

(Turpinājums sekos)

Pirma 100 gadiem

IEKŠZEMMES ZIŅŅAS

No Rīgas. Šinnt gaddā pār to savadu ziemu gan vissu-veccākiem ļaudim liels brīnums un vissi sakka, ka neviens savā mūžā tādu ziemu ne-essot piedzīvojis. Zinams, kā pār to nebūs brīnīties, kad vēl Oktobēr mēneša beigās, ir pat Novembra mēnesī usiet ziedošas puķes dārzā. Paši lappu

pumpuri Decembra mēnesī būtu atraistījušies, ja salla nebūtu usnākuse. Bet šī pirma ziema atkal drīz isnīka un līdz ar siltu gaisu lietus lija vienā līšanā, kamēr atkal leddus Daugavā isgāja un kuģošana vissās ostās iesācās no jauna.

«Mājas Viesis», 1873. g. 20. janvāri

PIE UPES

Aizteci mīļais dzejoli
Uz aizmirsfības — jūru,
Lai nedzied ne viens ziedont
Par likteni tik sūrul

No mīļakas tu dziedaji,
Kas mana negrib būt;
Šeit mēnesim piesacīji,
Lai lab'dienas tai sūt.

Nu projām visa cerība, —
Ta tevi neklausīja.
Tad nost! Eij arī dibina
Tu mīlestības — dzejal

V. E. «Baltijas Vēstnesis», 1873. g. 31. janvāri

20. FEBRUARIS — PADOMJU ARMIJAS
UN JURAS KARA FLOTES DIENA

*To vienam otram der vēl zināt,
Un cits lai slingri liek aiz auss —
Mēs stobrus protam uzspodrināt
Un pulveris ir vienmēr sauss!*

KAS IR ŠIS CILVĒKS?

(Piedzīvojumu romāns 12 daļās)

2. nodaļa

PĒDAS VED UZ ĀLIŅĪ

10. februāris

Ar Dukša palīdzību sameklējis Aizdomīgo vīru, Dakšenieks kopā ar savu palīdzī — pensionēto sētnieci Annu veselas 39 dienas viņu rūpīgi novēroja. Izņemot to, ka Aizdomīgais bija nodzinis bārdu, neka cita uzkrītoša nevarēja manīt. Beidzot 40. dienā neorganizēto ierētnības sargu pūles vainagojās panākumiem. Annīnai izdevās noklausīties Aizdomīgā sarunu ar viņa kaimiņu:

— Uzasinī labi riktīgi savu dzelzi un gaidi mani rīt no rīta pulksten piecos pie vārtiem! — Aizdomīgais teica.

Nakamajā rītā Dakšenieks kopā ar Duksi neuzkrītoši sekoja aizdomīgajiem vīriem līdz pašai Juglai. Tur savērnieki apstājās pie aizslegta dzērienu veikala, nopētīja atslēgas un sāka aizdomīgi saukstēties.

«Droši vien grib uzlauzt!» Dakšenieks uzreiz atšifrēja viltīgo vīru nodomu. «Jaziņo milicijai...»

(Turpinājums sekos)

Pirms 100 gadiem

DAŽĀDAS ZIŅAS

No Iekšzemes

Kišiņevā esot kāds vīrs tādu arklu izdomājis, kas ar vēju dzenams. Ar tādu arklu, pie mērena vēja, viens cilvēks varot apart de-

setiņu zemes iekš 40 stundām, pie stipraka vēja — iekš čsaka laika. Arkls maksajot līdz 100 rubļu.
«Baltijas Vēstnesis», 1873. g. 21. februāri

GRĀMATU ZIŅĀ

Pie **Buver** un biedr. Rīgā palikka gattava un ģapat tur, kā arri cittās grāmatu bodēs dabujama šāda jauna grāmata:

Pamācīšana lauciniekiem, kā sev pašiem un mājas piederrīgiem slimībās pareizi jāpalīdzās. Maksa 20 kap.

Pie driķķefaja **Niemann**, Liepajā palikka gattavas šādas grāmatas:

Briesmīgi, bailīgi spoku-stāsti,

ka tos lassot matti ceļļās stāvu. Sarakstīti no Teodor Elemens. Pirmas šaušālas. Maksa 10 kap.

Pie šiem spoku-stāstiem vēlamies, ka ļaudis tos lassidami, jei nedomatu, ka patiesi tā essot noticcis voi gaddijies.

Pie brāļiem **Buš** apgādota un dabujama liela lappa, kur ar bitdi un aprakstu norādīts **Mūža ceļš**. Maksa 6 kap.

«Mājas Viests», 1873. g. 24. februāri

8. MARTS —
STARPTAUTISKĀ SIEVIEŠU DIENA

*Tu, mana vienīgā un labā!
Ar Tevi ceļš ir saules skarts! . . .
Ja mācēsīm šos vārdus glabāt,
Tad līdz pat lapkritim būs marts.*

KAS IR ŠIS CILVĒKS?

(Piedzīvojumu romāns 12 daļās)

3. nodaļa

NOSLĒPUMS PALIEK PUĶES

7. marts

Kaut gan izsauktie miliči veikalu atrada neaizskartu un savā protokolā uzrakstīja, ka ziņotājs godīgus blītkotājus noturējis par kramp-laužiem, Dakšeniņš savus novērojumus turpināja.

Kad nepazīstamais līrgū nopirka rozi par astoņiem rubļiem, Dakšeniņš vairs nešaubījās, ka drīz vien ieraudzīs Aizdomīgā līdzdalībnieci.

— Cilvēkus vienmēr pazudina vajības! Bet viriešu lielākā vajība ir sievietes! — viņš priecīgs iesaucās.

(Turpinājums sekos)

Pirms 100 gadiem

ĀRZEMMES ZIŅŅAS

No Agram pilsētas, Ungārijā, ziņņo, ka tur brūtņana dēļ divas

dienestmeifas ar dunciem kāvušas. Šās abas viena no otras nezinnadamas, no savas peļņas to blēdigo brūtņanu usturrejušas un tas abbas vienadi liccies mīlēt. Kad ta viltiba brūtēm zinnama tikkuse, tad viena otrai gribbejuse to priekšroku atņemt un gājušas kauies. Pirms citi ļaudis to manņija, ļau viena bij dabujuse divus dūrienus šānos un otra piecus kaklā un ģīmī.

— Tad ta sirdigas meifasl

«Mājas Viesis», 1873. g. 3. martā

IEKŠZEMMES ZIŅŅAS

No Lielvārdes pilsmuižas, Vidzemē. Tai 8tā Februar vakkarā pulkst. 8. te sacēlās liela vētra, kas pilsstūrī ļaunu zaļļu bleķķa jumtu līdz ar vissām spārēm un 4 skursteņiem noplēsa un otrā pusē ļaunam balkonam, ko isgājušā

vassarā usbūveja, virsū ussvieda, un to ar vissiem dzelzes-trelliņiem sadragģoja. Labbi, ka vējē nāca vairak no vakkara pusses, bet ļa būtu vairak no ziemeļiem, tad būtu viss pils gals sagruvis.

«Mājas Viesis», 1873. g. 1. martā

*Kad Salatēlim deguns pil,
Un Amors trin aiz šautras šautru,
Klāt ir tas joku laiks:
— April! ...
Un gribas pateikt kaut ko ļautru.*

KAS IR ŠIS CILVĒKS?

(Piedzīvojumu romāns 12 daļās)

4. nodaļa

CIŅA MEŽA

15. aprīlis

Izejamās dienas Dakšenieks mēdza pavadīt brīvā dabā. Soreiz neorganizētais kārtības sargs, kāri ieelpodams svaigo gaisu, pastaigājās Mežaparka prieditēs.

«Pasniegt puķes savai sievai?!» Apzinīgais vīrs grozīja galvu. «Te kaut kas nav kārtībā!»

Pēkšņi Dakšenieks ievēroja, ka viņam pretī pa taciņu skrien cilvēks. Šis cilvēks bija Aizdomīgais! Liekas, arī nepazīstamais pamanija Dakšenieku, jo tūlīt pat mainīja savu skrējiena virzienu un joņoja prom.

«Droši vien viņam prātā atkal kāds nedarbs?!» Dakšenieks zibenīgi nodomāja un metās skrējējam pakaļ...

(Turpinājums sekos)

Pirms loogadiem

KLAUS KĀ VILTIGAM BRŪTGANAM KLĀJIES!

No Liverpoles, Anglijā, ziņņo, ka tur kāds Skottu jaunskungs, vārdā Stuart, iemīlējis jaunu dāmu, ko vēlēties sev par gaspažu dabūt, isteikdamies, ka viņš essot baggats vīrs. Jauna dāma bij gatava gājeja; tik viņas veccakie vēl bija prefti. Jaunekle brūtganam jau tā bij pieķerusēs, ka tādēļ us saviem veccakiem palikka jauna un aīsgāja us Babīnfauni pie sava brāja. Pašā pēdējā laikā brūtes brālis dabbuja zinnāt, ka Stuarta kungs essot savā dzimtenē apprecējies, kur tam sievā un trīs bērni, un viņš essot no mantas tukšs tēviņš. — Kad Stuarts nu atnāca, tad to aīcināja us kāda traktiera, kur daži jauni cilvēki bij kopā īpašā istabā, kur durvis tikka aizslēgtas. Te nu viens no tiem par prezidenti iecelts, brūtganam stās-tīja priekšā viņņa viltību. Sis nu gan gribbeja aīsbildinaties ar to, ka tik jokus vien gribbejis dzīt,

bet tas ne ko nelidzeja. Dīvas sievietes tam uzgāza lielu podu sīrupa virsū un visi citti to pēra ar

maisiem, kam mīlti un sīrups iekšā. Kad viltnieks pēc sprieduma tēriņņu bij aīsmaksajis, tad to isgrūda us ielas, kur tam nerrotāju un smējeju netrūka, ta, ka tik policeja spēje to paglābt un drošā vietā aīsvest.

«Mājas Viests», 1873, g. 14. aprīli

I. MAIJS — DARBAĻAUŽU STARPTAUTISKĀS SOLIDARITĀTES DIENA

*Jau saules stari zemi piņjā,
Un visa zeme ziedos kaist...
Ir tāda diena tikai maijā,
Un tāds — ir tikai I. Maijs!*

KAS IR ŠIS CILVĒKS?

(Piedzīvojumu romāns 12 daļās)

5. nodaļa

UZLAUSANAS MEĢINĀJUMS

4. maijs

Iepriekšējā reizē Dakšeniekam neizdevās Aizdomīgo vīru aizturēt. Pie plakāta «Sveiciens pavasara krosa dalībniekiem!» viņš iekļuva pusapgērbtu vīru pulkā.

Dažas dienas pirms Maija svētkiem Dakšenieks saņēma pensionāres Anniņas ziņojumu: «Aizdomīgais šodien pulksten 6.32 atmūkēja namu pārvaldes šķūnītī. Paņēma lāpstu un nozuda.» Dakšenieks kļuva ļoti domīgs.

Ah! Viņš daudznozīmīgi pakasīja pakausi. Skaidrs! Aizdomīgais beidzot nolēmis atrakt paslēpto maisu. Jāziņo kārtības sargiem!

(Turpinājums sekos)

Pirms 100 gadiem

«100 GADU KARTUPEĻU-KĀZAS»

būtu šinnī gaddā, kā Vācu avizes
uzmuddina, svinnamas; jo priekš
100 gaddiem, kad Parizē bads iz-
cēlies, essot valdība spiedusi un
skubbinajusi ļaudis stipri uz to,

daudz kartupeļus stādīt un audzēt,
un no ta 1773. gadda esot ļaudis
sākuši vairāk kartupeļus vissā
Eiropā audzēt un kopt. Tādēļ
gan būtu vērts šogadd' vispā-
rigas 100 gaddu kartu-
peļu-kāzas vissā Eiropā
nosvinēt. Vaj dzirdi, kā mļus
kartupeļus kāds dziesminieks sir-
snīgi un taisni apdzied:

Dieviņ, audze kartupeļus
Lielus, apaļus kā teļļus!! —
Palīdz stādot, kopjot, ņemmot,
Svēti pagrabiņu, ēdot.
Vesselību tām, kas laupa,
Baltus kasa, vāra, taupa!
Kartupeļus, ļautiņi,
Lai baud' mūžam veselī!! —

«Mājas Viesis», 1873. g. 26. maijā

DAŽADAS ZIŅAS

Telegrafa-pārvaldība nospriedu-
se, turpmāk uz kādu laiku sieviš-
ķus telegrafu dienestā vairs nepie-

ņemt, jo viņu skaits pret vīriešu
skaitu esot pārak liels tapis.

«Baltijas Vēstnesis», 1873. g. 30. maijā

1. JŪNIJS — STARPTAUTISKĀ BĒRNU AIZSARDZĪBAS DIENA

*Kas kara šausmas gados pēnos,
Kas bērnu sāpes aizmirst spēs?
Jā, nākotne ir mūsu bērnos,
To viņiem tiru dosim mēs!*

KAS IR ŠIS CILVĒKS?

(Piedzīvojumu romāns 12 daļās)

6. nodaļa

PRETINIEKAM ROKĀS IR LODĀMURS

2. jūnijs

Neorganizētajiem kārtības sargiem arī šoreiz Aizdomīgo pārsteigt neizdevās. Droši vien kaut ko nojautīs, viņš visu dienu raka dobitis sava nama pagalmā.

Taču nepagāja ne mēnesis, un jauna satraucoša vēsts. «Aizdomīgais nupat salaboja lodāmuru!»

«Ko tu saki?!» Dakšenieks paliesi izbrīnījās. «Kaut kas nedzirdēts! Ja darba vietā kādam sabojājas lodāmurš, viņš iet uz noliktavu un paņem jaunul Bet šis, luk, labo... Tūlīt pat skriešu un pārbaudīšu salaboto lodāmuru. Te kaut kas nav kārtībā...»

(Turpinājums sekos)

Pirms 100 gadiem

DAZADAS ZIŅAS

No Iekšzemes

Pie naudas saņemšanas izmiršanas-lādēm Rīgā ir krāpšana pamanita. Pie «pašpalīdzības» biedrības ir trīs krāpnieki palīdzības-naudu izvīlušī, lādes priekšniecībai no mācītajiem apliecināšanas-zīmes pienesdami, ka tāds un tāds biedrs miris. Šī lieta tagad ir nodota izmeklēšanai.

«Baltijas Vēstnesis», 1873. g. 20. jūnijā

No ārzemēm

Francija. Priesferiem nu ir zelta laiki atnākuši. Savus vīrus ministrijā dabujuši, nu tie var darīt ko grib, un dara ar. Brīvprātība nedrīkst ne kur vairs rādīties; aviāzes tiek aizliegtas, skolas nāk atkal priesteru ziņā, varmācība stājās

tiesas viefā. No prieka, ka tāds laikus piedzīvojuši, viņi izrīko šur tur lieliskas procesijas (apkārtiešanas ar svētbildēm), pie kuriem pat valsts vīriem, ar degdamu sveci rokās, dalība jāņem.

«Baltijas Vēstnesis», 1873. g. 13. jūnijā

*Neptūns pūš ar saltu doašu,
Tomēr vīri viļņus ar.
Pilna laiva sudrablašu —
Kā gan neliksmot te var?*

KAS IR ŠIS CILVEKS?

(Piedzīvojumu romāns 12 daļās)

7. nodaļa

DIVKĀRSS TEATRS

31. jūlijā

Dakšenieka garastāvoklis bija galīgi sabojāts. Nez kāpēc salabojis lodāmuru, Aizdomīgais kārtējo reizi bija izslīdējis no viņa redzesloka. Visi Aizdomīgā kolēģi sēdēja kultūras nama bufetē un dzēra alu, bet pats galvenais vaininieks bija kā akā iekritis.

Iedams uz mājām, Dakšenieks nolēma vēl ieskatīties zālē. Šī apņemšanās gandrīz vai maksāja neorganizētajam kārtības sargam dzīvību.

— Beidziet man sekot! — tikko Dakšenieks atvēra zāles durvis, viņš izdzirda Aizdomīgā balsi. — Es jūs noduršut

(Turpinājums sekos)

Pirms 100 gadiem.

SLUDINĀŠANAS
!! Ziņa !!

Dēle
kā laika-pravielis

Caur šo daru zinamu, ka no 15. augusta līdz 8. septembram š. g. un no 15. februāra līdz 8. martam nākošā gadā es atkal došu drēbju-griešanas mācību, pēc tās līdz šim par to labako un pilnigako atzītas, uz dabas likumiem dibinātas drēbju-griešanas metodes (vīzes) priekš katra auguma. Tādēļ katrs, kas pie tās gribētu dalību ņemt, lai piefeicās pie manis, vaj mutīgi vai caur rakstu, vis vēlāk 8 dienas priekš iesākšanas. Mācības nauda būs par katru 12 rbj. Tādi kas ne būs neprof rakstīt un rēķināt, netiks pieņemti. Turklāt vēl pieminu, ka ik katrs, dēļ mācīšanās, dabūs drēbes griezt.

Mana adrese: A. Rozenblādt,
Dzirnavu ielā Trē Nr. 50, Rīgā.

Laika-verotāji būs gan jau dzirdejuši, ka dēle (hirudo medicīnā) ne tik vien der par assins-laidi, bet arī par lielu gaisa pareģoni. Kas gribētu savā dzīvoklī tādu pareģoni iekortelēt, tiem varam pasniegt šo mācību: Ņem vienu pudeli no balta stikla, kur iet iekšā 1 mārciņa ūdens; piepildi to līdz $\frac{3}{4}$ ar ūdeni un ielaid to dēli iekšā. Pudēles kaklu aizsien ar rupju audekļa gabaliņu un noliec uz loga. Kad dēle no rīta gul nekustedama pudeles dibenā un ir saritinājusēs, tad būs jauks, skaidris gaiss, vaj nu silts saules gaiss vaj skaidris sala laiks. Kad taisās uz lietu vai sniegu, tad dēle lien augšā līdz pat pudeles kaklam un paliek tur tik ilgi sēžam, kamēr gaiss atkal sāk skaidroties, kad taisās uz vēju, tad dēle ļoti nemiēri un čakli peld šurp un turp pa ūdeni un neapmierinājās ātrāk, kamēr vējš uznācis. Kad pērkons ar vētru gaidāms, tad dēle jau dažas dienas priekš tam ir augšpusē un no ūdens ārā, un valstās šurp un turp, it kā no krampjiem lauzīta. To ūdeni pudelē vajaga pārmit vasaras mēnešos ik 8 dienas un ziemā ik 2 nedēļas.

«Baltijas Vēstnesis», 1873. g. 4. Jūlijā

«Baltijas Vēstnesis», 1873. g. 4. Jūlijā

5. AUGUSTS —
VISSAVIENĪBAS DZELZCĒĻNIEKU DIENA

*Sirds un riteņi dzied takli,
Sviras īstās rokās gulst.
Augu dienu, augu nakti,
Pukst šis mūsu zemes pulss.*

KAS IR ŠIS CILVĒKS?

(Piedzīvojumu romāns 12 daļās)

8. nodaļa

AIZDOMĪGAIS IR BRUŅOTS AR DUNCI

16. augusts

Dakšenieks palika dzīvs tikai tāpēc, ka Aizdomīgā balss skanēja no skatuves.

Nākamajā rītā pēc murgainas nakts Dakšenieku uzmodināja klusi, bet neatlaidīgi klauvējieni. Atvēris acis, viņš uz palodzes ieraudzīja savu Cepelīnu. Uzticīgais pasta balodis neatlaidīgi daudzīja ar knābi pa loga rūti.

Zīgli izkāpis no gultas, Dakšenieks atvēra vēdlodziņu, iecēla čaklo putniņu istabā un noraisīja no tā kājiņas kapsulu, kurā bija slepena zīmīte. Annīņa ziņoja: «Sestdienas vakarā Aizdomīgais apsūlījās savai sievai atnest svaigas sēnes. Svētdienas rītā viņš izgāja no mājām un devās nevis uz tirgu, bet uz mežu... Uzmahieties! Aizdomīgais ir bruņojies ar pamatīgu dunci!»

(Turpinājums sekos)

Pirms 100 gadiem

DAŽĀDAS ZINĀS

No iekšzemes

Pēterburgā viens kungs, Nedlers vārdā, ir izgudrojis savadu pulksteni, kas visupirms derēs priekš

fūrmaņu ratiem. Šis pulkstenis ar vienu rādītāju parāda uz to smalkako, cik tājš gabals katru reizi nobraukts un cik braucejam piekriņ maksāt ceļa-naudas. Tā tad nebūs ne kādas tirgošanās vajadzīgs; sēž tik iekšā un brauc, un tad apstājās, paskatās ratu-pulksteni un redz, cik jamaksa. Otrs rādītājs atkal uzrāda, cik pa visu dienu naudas iekrājies, tā ka ne viens fūrmaņu saimnieks ne var tikt apkrāpts caur saviem pušiem. Šādu pulksteņus varēs iegādāties arī citi kungi, kas saviem kužieriem ne-uzticās un grib zināt, vaj bez viņu ziņas netop karietes braukatas.

«*Baltijas Vēstnesis*», 1873. g. 22. augustā

No ārzemēm

Montenegro. Šai mazai valstītei, Turcijas robežās, — ja tas sēdīn dabuts telegrams izrādīsies par riktīgu — ir liela nelaime notikuse. Viņas krietnais kņēzs Nikolajs ir 27. jūlijā (8. augustā) no kāda negantnieka Kataro-pilsētā uz nāvi ievainots ficis.

Visjaunākās ziņas
Vīne, 28. jūlijā (9. augustā). Iz Caras tiek rakstīts, ka tā ziņa par Montenegras kņēza ievainošanu ne kas kā tīri meli.

«*Baltijas Vēstnesis*», 1873. g. 1. augustā

*Ir atkal vēl viens skolas gads
Mums visiem šodien sācies.
Lai kā tev ripo laika rats —
Ņem grāmatu un mācies!*

KAS IR ŠIS CILVĒKS?
(Piedzīvojumu romāns 12 daļās)

9. nodaļa

IENAIDNIEKS MASKĒJAS

3. septembris

— Lieta kļūst arvien nopietnāka! — sastapusi Dakšenieku, Anniņa viņam čukstēja. — Aizdomīgais kaut ko noteikti ir iecerējis! Pagājušajā reizē pat: paķēra dunci un aizskrēja uz mežu kā apmāts, bet, ieskrējis mežā, sāka griezt sēnes! ... Tagad uzvedas vēl aizdomīgāk ... Katru vakaru pēc darba, tiklīdz satumst, viņš pamet silto un gaišo istabiņu, laipno sieviņu, ērto klubkrēslu pie televizora, smaržojošo kafijas tasi un iet prom, Regulāri. Vai lietus list, vai pērkons grand...

(Turpinājums sekos)

Pirms 100 gadiem

ĀRZEMMES ZIŅAS

No Ņujorkas ziņo, ka tur kāds kungs gribot šinnīs dienās ar lielu gaisa-ballonu braukt no Amerikas uz Englandi. Šie drošie vīri cerējot pa 60 stundām Eiropu sasniegt, bet arī jau agrāk caur balložiem ziņņu laidīšot, ka viņi nākot. Viņņi gribot ismeklēt, kā

augšā fas gaiss fekk no vakkariem us rītiem. Bet brīnums viņņiem, ka jau vairak neka 1000 līdzbrauceji piedāvājušies un daži no šiem essot sievietes, kas labbi lielu ceļjūnaudu piedāvajot.

«Mājas Vēstis», 1873. g. 8. septembrī

DAŽADAS ZIŅAS

Dubultos 26. augustā noticis šāds nekauņu darbs: Kāda 18 gadus veca jaunkele atbrauc no zemēm

uz Dubultiem, savu tur izpreceču māsu apmeklēt. Kādu dienu ta iet ar vienu ofru, vecāku sievieti, jūrā peldeties. Kamēr viņas ūdenī, pienāk 3 kungi (ne prāsti, bet no augstakas kārfas) un nostājās pie viņu drēbēm. Meitas ūdenī drēb no aukstuma, bet kaunās iet mafā. Gan viņas klie dz, lai tie kungi iet projam, gan sauc pēc palīga, bet palīga nav, un kungi neliekās ne ko dzirdoši. Pēdīgi, no vecākās sievietes suniti, tie aizvelkās projam...

Šī lieta ir tagad izmeklēšanā.

«Baltijas Vēstnesis»,
1873. g. 12. septembrī

21. OKTOBRIS — PĀRTIKAS RŪPNIECĪBAS
DARBINIEKU DIENA

*Man šodien gribas pateikties
Tiem ļaudīm, kas mūs baro. —
Ja arī ēdiens reizēm dziest,
Vismaz lai acis — staro!*

KAS IR ŠIS CILVĒKS?

(Piedzīvojumu romāns 12 daļās)

10. nodaļa

KUR IEMONTĒTS SLEPENĀIS RAIDITĀJS

11. oktobris

Noskaidrojīs, ka Aizdomīgais, kaut gan viņam ir vidējā un speciālā izglītība, brīvprātīgi apmeklē vakarskolu, Dakšenieks zaudēja valodu, bet tikai uz mirkli.

— Man ir ziņas no absolūti drošiem avotiem, ka Aizdomīgais atbraucis šurp kopā ar pārējiem strādniekiem. Vai tā ir? — ieradies kolhozā «Zaļais gurķis», Dakšenieks izjautāja priekšsēdētāju.

— Jā, — saimniecības vadītājs apstiprināja.

— Un, kasnēr pārējie, jautrā omā būdami, upē makšķerēja zivis, viņš no liekām detaļām santoulēja traktorū?

— Tā bija.

— Ja las nebūs kandžas aparāts, es piedzeršos! — Dakšenieks čukstus deva sev solījumu un steidzās apskatīt Aizdomīgā mašīnu...

(Turpinājums sekos)

Pirmā soogadiem

DAŽADAS ZIŅAS

No ārzemēm

Ziemeļ-Amerika. Pie Nu-Jorkas, Harlem-upē, 25. augustā (6. sept.) bij starp 10 jaunkundzēm cīkštešanās peldešanās. Par goda-alku bij izolīta bagāta zīda-kleife, no 175 dolari vērtībā. Iepeld bij vesela Angļu jūdze, t. i., 1½ verstes, Goboezs jaunkundze, iz Filadelfijas, kas šo strēķi iekš 40 minūtēm nopeldeja, vineja goda-alku. Solton jaunkundze bij otra, kas mērķi aizsniedza. Denan jaunkundze, iz Vaterfordes, bij vienumēr citām priekšā bijuse, kamēr ta no cīkštešanās ne-atkāpjās, kādu jaunekli glābdama, kas ūdentī bij iekritis.

Skatītaji nosprieda, viņai par tādu izturešanos zelta pulksteni dāvēt.

«Baltijas Vēstnesis», 1873. g. 3. oktobrī

VARRENI DZĒREŅI

Jav vairak gaddus Berlinē dzīvo kāds kungs, kas ikdienas pusvērpeles (to astoto daļu no allus muccas) allus izdzerr un pie tam irr ittin vessels; kad viņš saslimmis, tad viņš dzerrot tikkai 25 stopiņus (zeideļus) allus pa dienu. Zināms, tur arī vaijaga būt stāvam un vēderam, kur tikkdaudz allus var

saliet un irr arī vīrs ko redzēt un vēders, kādu sennak tikkai visus-liefakie vaggares valkāja.

Kad vissi cilvēki tik daudz allus dzertu, tad drīz miežu pietrūktu, no kam allu brūvēt.

«Mājas Vēstis», 1873. g. 4. oktobrī

7. NOVEMBRIS — LIELĀS OKTOBRA
SOCIĀLISTISKĀS REVOLŪCIJĀS 56. GADADIENA

*Kad tālē zvaigžņu simti zied,
Tu jūti elpu siltu.
Ar Oktobri ik cilvēks iet,
Pa Nākamības tiltu!*

KAS IR ŠIS CILVĒKS?

(Piedzīvojumu romāns 12 daļās)

11. nodaļa

ZELTA ESMA

12. novembris

Aizdomīgais patiešām bija samontējis traktoru. Dakšenieks nepiedzērās tikai tāpēc, ka Anniņa viņam piedāvājās izlikt svešiniekam lamatas.

— Esmu ar mieru! — Dakšenieks tūdaļ piekrita. — Bet kādā veidā?

— Vienkārši. Es jau esmu par to domājusi. Aizlešu pie viņa un piedāvāšu zelta gredzenu. Par lētu naudu. Kad Aizdomīgais šo apzīmēto zeltlietu nopirks, viņš būs mūsu rokās.

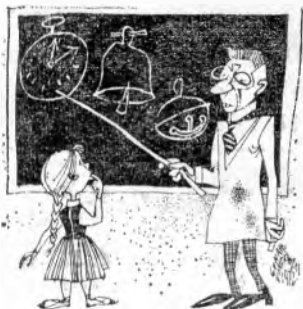
No operācijas Anniņa ieradās starojoša.

— Aizdomīgais gan gredzenu nepirka, — viņa ziņoja, — bet iedeva man vienu adresi. Teica, ka tur noteikti ņemšot! Lūkl Es to pierakstīju...

(Nobeigums sekos)

Pirms 100 gadiem

Pulksteņi

Latviešu valodā sauc pulksteņi to, ar ko zvanna, un arī to, kas stundas rāda, tā, ka dažu reiz nevarr zinnāt, kāds pulkstens īsti sa-profams. Un tomēr katru varretu nosaukt īpašā latviskā vārdā, proti zvannamo pulksteņi par zvanni un to, kas stundas rāda, par stundeni. Arri tai trešai pulksteņu klasei, ko pie kammanām voi rat-
tiem sien, un ko arri par pulksteņi mēdz saukt, varretu savu īpašu, jau pazīstamu vārdu dot un nosaukt to par zvārguļi.

«Mūjas Viesis», 1873. g. 24. novembrī

ABEJĀS PUSĒS 'GRIEZIGS ZOBINS

Simts gadus atpakaļ visas Austrijas ķeizara-nama dāmas, arī pati ķeizarene, valkāja kleites, kas pie kakla bij tik dziļi izgrieztas, ka pus krūtis bij plikas. Toreiz Vīnē feica sprediķus slavenais priesteris Ābrams no Sankta Klara; tas vienu sprediķi beidza ar tiem vārdiem: «Sievas, kas tik tālu savu miesu atsedz, nav vērtas, ka viņām ģimī spļauj.» Ķeizarene, par to sadusmojusēs, lika viņam sacīt, ka viņš

savu amatu pazaudēs, ja neņems savus vārdus atpakaļ. Nākošā svētdienā viņš nu tā pārlēboja savu runu: «Es Jums izg. svētdienu kļuvu teicis, ka sievas, kas tik tālu miesu atsedz, nav vērtas, ka tām ģimī spļauj. Sos vārdus es tagad pārlēboju un saku Jums, ka viņas ir gan vērtas.»

«Baltijas Vēstnesis», 1873. g. 14. novembrī

KAS IR ŠIS CILVĒKS?

(Piedzīvojumu romāns 12 daļās)

12. nodaļa

ATRISINĀJUMS MEKLEJAMS BĀRDA

31. decembris

Jauno gadu Dakšenieks sagaidīja ļoti bēdīgs. Aizdomīgais bija viņu atkal piekrāpis un iedevis Annīnai pilsētas prokurora adresi.

— Blēdis! — soļodams pa naksnīgo Suvorova ielu, Dakšenieks nikni splaudījās. — Viltnieks! Vai tad godīgs cilvēks tā rīkojas?

Te pēkšņi Dakšenieks sāka berzēt acis. Bārdainais vīrietis, kas pašlaik šķērsoja ielu, nebija neviens cits kā Aizdomīgais. Uz muguras tam bija smags maiss. Tiesa, viņš bija nomaskējies. Pielīmējis bārdu un apgērbis garu kažoku.

— Kas jums tajā maisā? — vienā lēcienā nostājies Aizdomīgajam priekšā, Dakšenieks jautāja. — Arī bārda jums nav īstā!

— Ar kādām tiesībām jūs raustāt manu bārdu? — sašuta Aizdomīgais. — Paejiet sāņus, mani gaida bērni!

Un, kamēr Dakšenieks, plati atvēris muti, pārsteigts rīstīja gaisu, Aizdomīgais, tāpat kā pirms gada, nozuda nakts tumsā.

Pirms 100 gadiem

Lūgšana

Caur pārskatīšanos dažiem cien. Māj. viesu lassitājumiem 44tais nummurs ticcis pārākī piesūlīts un caur to mums šis nummurs trūkst;

tapēc lūdzam, kam 44tais nummurs būtu lieks, lai mums to laipniki piestelletu.

«Mājas Viesis», 1873. g. 1. decembrī

SLUDINĀŠANAS

Ziepju zāles

Iekš mazākām daļām līdz ar pamācīšanu, **klorkalkis** priekš ballināšanas, vissadas **analin-pēves**, fad arri **košenilli** un pasta priekš sarkana-, zaļā-, ķiršu-, kaffeju- un kanēļu- brūnu pērvešanas,

Sillum zāles

no pirmā nummera, kā arri Korneuburgas un Hollandiešu

Iopu-pulveris

un vesselības balzams irr no jauna atvesti pie Viljum Vetterih, blakam Pēfera baznīcai.

«Mājas Viesis», 1873. g. 18. decembrī

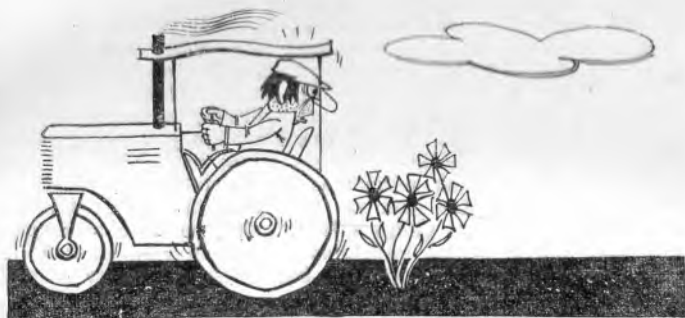
A. T. Tieša veccaka **Englišu** magazina, Rīgā, piedava melhior-ēdamas-, tēja-, bērnu- un smeļļamas-karotes, galda nažus un gaffeles, šķēres, kabbatas nažus, pistoles un revolveres.

«Mājas Viesis», 1873. g. 15. decembrī

DAUDZ LAIMES JAUNAJĀ GADĀ!

*Sis gads kad beigsies tev un man,
Un jauns tiks roku plaukstā,
Viens vienīgs vēlējums lai skan:
— Vēl lālāk, ātrāk, augstāk!*

Bez vārdiem,

D. Breikšs

HUMORA VECIS

Humora izjūta ir neatsverama īpašība. Tā palīdz mums tikt pāri dzīves grūtībām, kā spožs saules stars tā apspīd mūsu tumšākos mirkļus. Un cik viegli, cik patīkami dzīvot cilvēkam, kurš ar šo brīnumaino īpašību apveltīts! Ņemsim pavisam parastu piemēru, teiksim, jūs braucat parpildītā trolejbusā. Un kurš trolejbusā gan nav pārplidījis? Tātad jūs braucat, un blakus vai pretī stāvētājs, šis tipiskais biežādainis, uzkāpis jums uz kājas un savā nodabā turpina tur stāvēt. Saprotams, tas jūsos nevar izraisīt sevišķi pacilājošas emocijas. Ko šāda gadījumā dara caurmēra īgna? Viņš raustās, grozās, pūlēdamies atbrīvojoties; kad tas neizdodas, vērsās pie incidenta vaininieka ar vārdiem, kas nav pārāk izmeklēti. Sākas ikdienišķīgs skandāliņš, kurš, kā novērojuši ārsti, neizbēgami saīsina mūsu mūžu. Un cilvēks galu galā ir iemantojis varžaci un sliktu garastāvokli, tas tad arī būtu viss. Bet kas noliek, ja uz kājas uzkāpts smalkam humora izpratējam? Viņš ne tikai nesaks lamāties, bet gan izliksies, ka nemaz nejut pāridarījumu. Viņš uzsāks ar šo uz kājas stāvētāju jautru, saturīgu dialogu un varbūt tikai pašās tā beigās laipni jeminēsies, ka sarunas biedram, iespējams, ērlak pārmaiņas pēc nostāties uz cietušā otras kājas, taču, protams, tas pats var izvēlēties, kā viņam ērtāk. Vaininieks, ja vien tas nebūs galīgs nilzirgs, piesarks, atvainosies un vispār jutīsies nilzīgi nelāgi, iespējams pat, ka ap viņu atskanēs jautri publikas smieklī. Humora izpratējs būs nodrošinājis sev visparīgas simpātijas.

Sādu piemēru varētu nosaukt veselu lēveni. Visi tie dzelzaini apliecinā veco patiesību, ka smieklī dara dzīvi vieglāku. Tāpēc cilvēks, kurš negrib smielies, var izraisīt mūsos tikai žēlumu.

Krustknabījs prata un gribēja smielies. Viņa veselīgajai humora izpratnei negāja secen neviens kaut cik ievērsības cienīgs gadījums, un pat par vecām anekdotēm viņš mēdza smielies tik sirsnīgi, ka pricks bija viņam tās stāstīt. Nedod dievs izšķiest savu talantu pie kāda zvērīnāta pāristāvētāja, kurš labākajā gadījumā tikko manāmi pavipsnās, bet sliktākajā — apveltis jūs ar stingru zivs skatienu, kurš pauž augstprātīgu neizpratni. Nekas tādam nešķiet pietiekami asprā-

tiģu, veselīgs, neliekuļots humors viņam šķiet vulgārs, kur nu vēl runāt par mazu pikantību! Tāds spējīgs sienas presē uzrakslīt par jums ķēngu rakstu vai pat uzstāties arod biedības pilnsapulcē, nopelot jūs par pilnīgi neesošiem grieķiem. No tādiem jāturas tālāk. Bet Krustknābis bija cilvēks ar sirdi, kuru tas turēja plaši vaļā pavertu pret visu jokaino un ar to, kas varēja tāds izvērsties.

Mēs visi bijām sajūsmā, kad Krustknābis iesāka strādāt pie mums. Jau pašā pirmajā dienā viņš isi, bet visnotaļ saturīgi noformuleja savu kredo, kurš pamatos skanēja apmēram tā: dzīvo un ļauj dzīvot citiem, nekad nenokar degunu, kā arī nelauj, ka to nokārtu tavs koleģis. Dzīvespriecīgs, jautrs un enerģisks viņš līdzīgi meteoram ielauzās mūsu kolektīvā, un šis salīdzinājums papildināms tikai ar piebildi, ka meteoriem piemīt īpašības uzliesmot un nodzist. Krustknābis turpretī bija nolēmis palikt pie mums ilgi, vismaz līdz pensijas gadiem.

Mums pašiem jau šad tad bija licies, ka mūsu kolektīvā viss nav pilnīgā kārtībā. Tagad izrādījās, ka nekāda kolektīva principā nav bijis, mēs bijām dzīvojuši kā vēži vientuļnieki, nespēdami nodibināt savā starpā īsti draudzīgas attiecības. Krustknābis ar viņam raksturīgo uztveres asumu konstatēja to jau pirmajās dienās. Viņš neglabāja šo atklājumu pie sevis, bet nekavējoties iepazīstināja ar to mūs visus. Ateros, kā mūsu galvas lika arvien zemāk un zemāk, kamēr Krustknābis ar apskaužamu precizitāti uzskaitīja visus tos brēcošos faktus, kādus paspējis pie mums pamanīt.

— Es brīnos, — viņš teica paceltā balsī, — brīnos, kā jūs līdz šai pašai dienai bijāt spējīgi tik nožēlojami veģeļēt. Nekādas jautribas! Katrs iebāzīs degunu savā papīra lapā vai kas nu tam atrodas priekšā uz galda, domāt, te salasījušies paši nāvīgākie ienaidnieki, nevis viena kopīga darba darītāji. Biedri, jūs paši rokat sev kapul! Tā tas tālāk nevar iet, un nesauciet vairs mani par Krustknābi, ja tas tā ies tālāk! Nemiel vēra, es esmu īsts humora vecis un es to iedzīšu arī jums!

— Tas tik ir vīrs, — mans blakussēdētājs bijīgi nočukstēja.

— Kas par enerģiju! — es piebalsoju.

— Man rādās, viņš savus draudus piepildīs, — blakussēdētājs teica. — Es tāda tipa ļaudis pazīstu. Paraugieties, cik spilgti viņa seja izteikta gribas linijā. Es...

Tālāk neklausījos. Blakussēdētājs uzskata, ka nekļūdīgi spēj noteikt cilvēku raksturus pēc ārējām pazīmēm. Sakumā tas šķiet interesanti, vēlāk toties nemaz.

Krustknābis rosījās. Viņš rosījās tik enerģiski, ka neļāva attapties nevienam. Mūsu klusais kantoris pārvērtās līdz nepazīšanai. Drīz vienā, drīz otrā telpā atskanēja Krustknābja liksmā balss, kam sekoja varenu smieklu dārdi. Starp mums nebija neviena anekdošu stāstītāja; tagad šo trūkumu sekmīgi likvidēja Krustknābis viens pats. Anekdo-

tes, kas viņam patika, viņš mierīgi stāstīja divas un vairākas reizes. Pa starpam gadījās arī tādas, kas acimredzot nebija domātas sieviešu ausim. Dažas kolēģes raudzīja viņam to aizrādīt; Krustknābis pavērās uz viņām ar bezgalīgu pārsteigumu, pat neliecības izteiksmi godīgajā sejā, tad sāka dimdoši smieties.

— Paklausieties tikai! — viņš tagad izgrūda starp diviem smieklu viņņiem. — Atradušās naivās meitenītes! Bērniņi atradušies! Lai nu kas to teiktu, bet jus, sievietes, kā saka, Balzaka vecumā vai tam līdzīgi...

— Tas nu nepavisam nav pieklājīgi, — viņam centās aizrādīt. Krustknābis nonāca pilnīgā ekstāzē, aiz smieklēm viņš gandrīz nevarēja atvilkt elpu.

— Kad jūs tā sakāt, man uzreiz nāk prātā vēl viena anekdote, — viņš beidzot sacīja, kad puslīdz bija izsmējies. — Tā: viens vecāks laulāts pāris...

Anekdote nebija ne par matu labāka par iepriekšējo. Viena no kolēģēm klusitēm izslīdēja ārā; Krustknābis, pieklājīgs cilvēks būdams, pagaidīja viņas atgriešanos un tikai tad izstāstīja nobeigumu.

— Vai nav lieliski? — viņš jautāja, gaidīdams smieklus. Kad tie neatskanēja, Krustknābis nolēma, ka auditorija kaut ko nav sapratusi, un pašaieliedzīgi sāka sniegt paskaidrojumus. Tie bija sīki un pamatīgi: Krustknābis savu apgaismības darbu veica no sirds.

Panākumiem vajadzēja būt. Dažs labs uzņēmīgāks kolēģis jau nāca klajā pats ar savu anekdoti, un Krustknābis atsaucīgi un priecīgi smējās, kaut arī vienas otras cilme bija meklējama jau krusta karu laikos. Krustknābis nebija izvēlīgs, viņš izmantoja ik brīdi, lai tikai varētu veselīgi izsmieties. Taču viņa rīcības joma neaprobežojās tikai ar anekdotēm. Isti sabiedrīks cilvēks būdams, Krustknābis cienīja arī citu izklaidēšanās veidus. Mums katram ir savas vājības; Krustknābis papūlējās tās izzināt un visādi izmantoja citu ieliksiņāšanai. Reiz viņš bija atnesis uz darbu dzīvu peli, pareizi spriezdams, ka tik lielā sieviešu pulkā nepeles baidīsies vismaz viena. Nobaidījās veselās trīs, grāmatvedei pat piemētās kas līdzīgs histērijai. Krustknābis smējās locīdamies, un viņa smieklī pielīpa arī citiem, protams, tiem, kuri no pelēm nebaidījās. Tas palika viens no Krustknābja spožākajiem numuriem; vēl pēc laba laika viņš mēdza atcerēties, kā tas bijis toreiz, kad... un tad ar zināmām komiķa dotībām ņēmās attēlot pārbiedēto sieviešu izdarības.

— Bet nav taču glīti, ka jūs tā ņirgājaties par citiem, — viņam kādreiz sacīja.

— Es? Nirgājos? Prātā nav nācis! Es veselīgi pasmejos par citu vājībām. Lai viņi smejas par manām!

— Bet varbūt varētu arī iztikt bez šīs — kā lai saka? — vājību apsmiešanas?

— Cilvēks bez humora, — Krustknābis grūtsirdīgi sacīja. — Vai jūs zināt, kas ir cilvēks bez humora? Koka gabals. Vai tiešām jūs gribat būt koka gabals?

Par koka gabalu negribēja būt neviena. Gluži otrādi, viens otrs uzņēmīgākais un godkārākais jau sāka apskaut Krustknābi — humora veča — spožo slavu. Mūsu līdz šim tik klusais un kautrīgais plānotājs negaidot izrādījās pats dedzīgākais Krustknābi epigoni un cēla priekšā tādas anekdotes, ka istamba arī vairāki vīrieši labprāt būtu laidušies ārā no istabas, ja vien nebaidītos tikt nosaukti par koka gabaliem. Paši konservatīvākie reizēm ar noputu atcerējās laimīgas dienas, kad Krustknābis vēl nebija kļuvis par kolektīva dvēseli. Šis laiks tagad rādījās esam neizsakāmi tālu, un tā tas patiesībā arī bija. Krustknābis bija lieliski ieturts, tā ka pat drosmīgākie sapņotāji neuzdriksējās domāt par viņa varbūtēju aiziešanu. Viņam bija labi, un šo savu sajūtu viņš liksmi pauda vārdos. Bet, nebūdam egoists, viņš vēlējās, lai būtu labi arī citiem, un lai dievs nedod viņam ieraudzīt kādu apmākušos seju, seju, kas nelaišītos priekā. Tad viņš laida valā visus savus uzjautrināšanas paņēmienus, līdz nabaga upuris juta žudam pēdējos spēkus. Kad viņa seja beidzot pavidēja kaut kāda izmocīta konvulsija, Krustknābis iegavilējās:

— Nu, vai redzējāt? Jūs jau smaidāt. Tūlīt jūs smiesieties. Paklausieties tikai, es tūlīt pastāstīšu pavisam svaigu anekdoti, mans brāja dēls — viņš strādā lidostā — man izstastīja. Tā: kāds laulats pāris...

Upuris iebēga tualetē. Krustknābis novietojās tualetes durvju tiešā tuvumā un sagatavojās gaidīšanai. Pa to laiku viņš paspeja anekdoti izstāstīt vēl trim cilvēkiem. Tiem nebija kur bēgt, jo tualetes durvis bija cieši aiztaisītas. Lielu katastrofu brīžos nekad neizglābjas visi, kas to būtu vēlējušies.

— Man šķiet, ilgi es vairs neizturēšu, — kādu dienu man teica grāmatvede.

— Daudz darba?

— Ak! Darbs! Es būtu ar mieru strādāt dienu un nakti, bet...

— Bet?

— Neizliecieties taču naiva! Krustknābis!

— Bet viņš taču rādās tīri patikams cilvēks, — es sacīju.

— Nevis cilvēks, bet cilvēkšēdis, — grāmatvede nežēlīgi pārļaboja.

— Ko gan es savā iepriekšējā dzīvē esmu nogrūkojusies, ja man tā jācieš?

To es nezināju. Mēs nezinām paši savu iepriekšējo dzīvi, kā gan mēs varētu būt informēti par citiem? Grāmatvede, gruti pūzdama, aizgāja. Drīz ienāca Krustknābis ar jaunāko anekdoti un vēsti, ka liekot organizēta ekskursija un viņš labprātīgi uzņēmies tās vadību.

Nu arī man sametās karsti. Taču istenība krietni vien pārspēja visu gaidīto. Krustknābis atkal reiz veselu dienu bija neaprobežoti laimīgs. Dabas krūts noskaņoja viņu sevišķi darbīgu, un viņš ne mirkli nelika mieru nevienam no mums. Kolektīvā ir viens topošs pāris, kurš pagaidām nav apprecējies tikai tāpēc, ka krāj naudu dzīvoklim kooperatīvā; var droši sacīt, ka pēc šīs ekskursijas viņi nesaies kopā. Krustknābis varmācīgi nošķira vīrus no sievietēm, organizēdams plašu zolītes partiju un nemācētājiem atvērdams kaut ko līdzīgu bezmaksas kursiem. Spēlēja gandrīz visi vīrieši; nedaudzie ārrindnieki bija tā iebiedēti, ka tramīgi raudzījās tikai uz meža biežokņa pusī. Mājupceļā Krustknābis izveidoja ļoti skaļu un nesaskanīgu kori; dziesmas brīvam plūdumam nāca par labu tas, ka Krustknābis jau laikus bija pamācījis vīriešus pakert līdzī šo to dzeramu. Rīgā mums visiem sāpēja galvas, dažiem arī no trokšņa.

— Pasaka, — Krustknābis sacīja otrā dienā. — Es sen nebiju tik jauki pavadījis laiku!

Viņā pavērās dažas zaļganās sejas. Tās klusēja.

— Pasaka, — Krustknābis atkārtoja. — Dievinu šādas kulturālas izpriecās. Vispār, es domāju, ekskursijas mums nepieciešams rīkot biežāk.

Zaļganās sejas joprojām nevēra vajā mutes.

— Šinī sakarībā man nāk prātā kāda anekdote, — Krustknābis dzīvotpriecīgi turpināja. — Tā: kāds laulāts pāris...

Viens no zaļgano seju īpašniekiem piecēlās un grīlīgā solī tuvojās savam spīdzinātajam. Apstājies no Krustknābja apmēram pusotra metra attālumā, viņš ilgi klusēdams raudzījās tajā. Krustknābis izbrīnījās.

— Vai jums varbūt slikti? — viņš beidzot rūpīgi apvaicājās.

— Sirds, ko? Pagaidiet, man vajadzēja būt validolam...

Nelaīmīgais radījums klusēdams izjodzījās ārā pa durvīm.

— Gan viņam kļuvis labāk, — Krustknābis mierināja. — Jūs visi vēl vienmēr ņemat dzīvi par daudz nopietni. Vajag būt humora večiem. Tādiem kā es. Man ir patīkami un viegli dzīvot, jo es ne par ko nekrītu izmisumā. Tātad, cik tālu es ar to anekdoti palīku?

Domāju, man arī laikam vajadzēs apskatīties pēc citas darba vietas. Kaut kā jūtu, ka pašreizējai neesmu īsti piemērota.

ANDRIS BRIEDIS

DOMU GRAUDI

Mīli sievu. Varbūt tā tev vienīgā mūžā.

Kad laiks jau tā karsts, parasti vēl spīd arī saule.

Ko līdz iedvesma, ja tā lereibusi vai pagiraina.

Diagnoze? Iedzimts galvas smadzeņu trūkums.

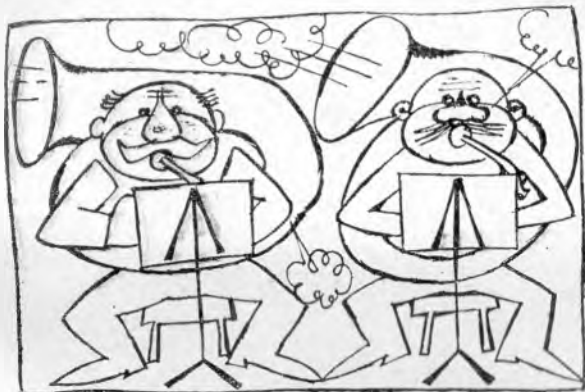
Interesanti, kurā pilsētas veikalā vissmagākais sviesta kilograms?

Nestimo! Un būsi vesels.

ES ESMU PANTOFAGS

Jā, lieši tā es
Visiem sevi reklamēju.
Un visi man ticēja.
Un man šis vārds
Likās tik atbilstošs man,
Ka labāku grūti izdomāt:
Pantofāgs — pantu riņķis.
O, sancta simplicitas! Tikai vēlāk
Uzzināju, ka zinātnes vīru valodā
Tas nozīmējot vienkārši —
Visēdājs...
Fui! Bet es taču neēdu
Visu. Es neēdu
Salātus, spinātus, griķu
Biezputru. Es, piemēram,
Taču tomēr neēdu
Tevi. Parasti.
Tikai tad, kad prasa
Vēders. Tikai tad.
Vai tad tā nav?
Es nevienu neapēdu visu
Uzreiz. Kas var zināt.
Kādreiz var aptrūkt ko
Pagrauzt. Mani
Taču tomēr
Arī neviens vēl līdz šim
Nav apēdis pilnīgi
Visu. Arī kaut kam
Taupa.
Nebaltām dienām?

TVAIKA LAIKMETS

ELEKTROLAIKMETS

G. Vindedzls

ARVĪDS GRIGULIS

Manā jaunībā cilvēki vairāk diskutēja nekā tagad. Atceros, preses izdevumi mēnešiemņēmās iztirzāt jautājumu par skopumu, taupību un izšķērdību. Izejas pozīcija bija šāda: ja vīrs pavēl sievai šūt kleitu trīs centimetrus īsāku, nekā to prasa modes likumības, vai tā ir taupība, skopums vai izšķērdība? Galu galā vienojas, ka dzīvē viss ir relatīvs, viss atkarīgs no apstākļiem, tas ir, ja drāna ir dārga un no šiem trim centimetriem var ietaupīt tik daudz, ka var nopirkt dzīvei kaut ko dārgu, tad vīra prasība ir tikai taupība. Ja drāna ir lēta un neko vērtīgu nemāmu ietaupīt nevar, tad — skopums. Izšķērdība var rasties tikai izņēmuma gadījumos, kad šāda rīcība var novest pie ģimenes relatīvo vērtību izšķiešanas.

Par manu draugu aktieri Jēkabu Dižbīti arī dalījās un vēl tagad dalās domas — vai viņš ir skopulis vai tikai taupīgs. Dažiem nikotīna vergiem ir tāda nelāga īpašība, līdzko satiek uz ielas vai kaut kur gaitenī tādus pašus nelaimīgo, tūlīn klāt un uzprasa: — Vai nav pie rokas kāds dūms? Kā no rīta skrēju, tā arī palika uz galda. — Lūk, šos cilvēkus Dižbīte nevarēja ieredzēt.

Laī no tādiem smēķa tīkotājiem atkratītos un nešķiestu svešiem cilvēkiem savu personisko labumu, Dižbīte izstrādāja īpašu atgaiņāšanās sistēmu. Viņa kabatās vienmēr bija divas smēķu paciņas. No vienas smēķēja pats kaut kur vienatnē, otrā atradās tikai viena cigarete. Ja kāds atkal mācās vīrsū, Dižbīte izņēma paciņu ar vienu smēķi un, sataisījis mirējam līdzīgu ģīmi, nopūtās: — Redzi, pašam tikai viens, bet vakars vēl tālu.

Kad pirms frīsdzesmit pieciem gadiem Dižbite svinēja savu pirmo jubileju, viņa milzīgais pielūdzēju bars ar dažām bagātām dāmām priekšgalā uzdāvināja jubilāram zelta etviju. Nevis kaut kādu apzeltītu, bet īstu zelta ķieģeli ar daudzām monogrammām virsū. Pašā izcilākajā vietā zibsnīja tabakas fabrikanta Klībmeijera meitas, skaistās šķirtenes Silvijas monogramma.

Skaistās Silvijas laiki jau sen beigušies, un, kur pati Silvija pa kara gadiem aizklūdusi, nav pat zināms. Taču zelta ķieģeli Dižbite rūpīgi glabā, un tajā pasfāvīgi atrodas jau pieminētais vientuļīgais smēķis. Un, kad prasītāja deguna galā nicinoši noklab zelta ķieģeļa noslēdzējs, Dižbite vienmēr ironiski iesmejas.

Tā tas gāja līdz kādai dienai.

Reiz vakarā Dižbite brauca mājās pēc izrādes. Pārpiļņajā tramvajā piecēlās divas sprigacainas meičas un piedāvāja aktierim vietu uz cieta sofa.

Dižbiti līdz sirds dziļumiem sārauca divi apstākļi. Vispirms tas, ka jaunieši piedāvā vecākiem cilvēkiem vietu, kas ir ārkārtīgi neparasts gadījums. Un, oīrkārti, ka šo vietu piedāvā viņam. Vai tad tiešām viņš jau tik vecs? Tad jau arī infarkts vairs nav tālu.

Tā Dižbite sāka bēgt no infarkta.

Šajā skrējienā viņš nonāca arī pie manis. Kādu dienu tālrunī ieskanējās viņa balss:

— Kad tu tagad alkal brauksi uz mazo Baltezeru pēc brekšiem?

— Parīti.

— Nu tad paņem līdzī lieku makšķeri, man arī grības uzkost kādu svaigu asaku.

Tā mēs kādā skaistā jūlijā rītā sastapāmies laivu bāzē un sākām dresēt niķīgo motoru. Pienāca pamācīt citi makšķernieki. Viens teica: — Svece... — Cits: — Kondensators... — Un tā joprojām. Kāds piegāja pie Dižbities, kurš gumijas apmetni zvilnēja uz laipas:

— Klausies, vai nav ko uzsmēķēt? Savējos... — un tā tālāk.

Dižbite atbildēja ar parasto frāzi un noklakšķināja savu zelta ķieģeli prasītājam pie deguna.

Pienācīgi iznikojies, motors sāka vienmērīgi pukstēt, un mēs iebrucām kanālā. Pirms uzdevu trokšņaino ātrumu, piebildu:

— Ar makšķerniekiem tādus jokus dzīt nav ieteicams.

— Kādēļ?

— Var ķert dieva sods.

— Dieva nav.

— Dieva nav, bet tas nenozīmē, ka nav arī dieva soda.

Mazajā Baltezerā pie katra breksēna Dižbite vaimanāja:

— Kādēļ tev ir un man nav!

— Pirmie desmit gadi tie grūtākie, — es viņam atbildēju.

Ap pusdienas laiku, kad patiešām vairs nevienam nebija smēķa, nedz

arī ko piedzert pie limonādes, pārsēdināju aktieri uz plošiem sasietās balķu grēdas un pats braucu uz veikalu.

— Ilgi nekavējies, bez smēķa nevar to nervu slodzi izturēt.

— Tev jau viens ķieģelī ir, — atteicu un uzšāvu motoram ar gāzes pātagu uz astes. Tas palēcās, iekaucās un drāzās uz veikala pusi.

Veikalā bija rinda. Kad atgriezos, mans draugs sēdēja nekustīgs uz balķu grēdas un drūmiraudzījās ūdenī. Viņi pa vīrspusi vazāja viņa makšķeres pusapgrauzto slieku. Tik drūmu es Dižbiti nebiju redzējis pat uz skatuves traģiskās lomās.

— Kas ir? Kas noticis?

— Dieva sods.

— Dieva nav.

— Bet izrādās, ka sods ir.

— Runā kā cilvēks! Nekā nevaru saprast.

— Zelta ķieģelis... tur... iekšā... — viņš vaimanāja un ar pirkstu rādīja uz deviņus metrus dziļo ezera dzelmi.

— Iekrita.

— Nē.

— Brāksis ierāva?

— Pats iemetu. Tīšām... ar slaidu metienu. Tālu...

— Sējuki prātā?

— Laikam gan.

— Runā kā cilvēks!

— Runā kā cilvēks! Runā kā cilvēks! Ja tu iesviesu miljonu ūdenī, tu varētu runāt kā cilvēks?

— Līdz miljonam vēl tālu.

— Tas notika tā. Sēžu un makšķerēju. Laiku pa laikam kāds it kā taisās paceļt pludīņu, it kā ne. Ar vārdu sakot, nerrojas un krīt uz nerviem. Bez smēķa tādu nervu spēli grūti izturēt. Istajā paciņā patiešām visi smēķi izgājuši. Roka instinktīvi izvelk zelta gabalu, atvāž, izņem smēķi, iebāž mutē... Kā tu domā, ko cilvēks brīvā dabā dara ar tukšu smēķa paciņu?

— Bāž kabatā un nēs bērniem.

— Daudz tu esi nešis. Tāpat kā visi — aizsviedī pa roku galam. Tāpat izdarīju arī es. Aizsviedu pa roku galam. Tikai tad, kad noskanēja plunkšķis, atjēdzos — tā taču nebija tukšā papīra kārbīņa, kurā ir parastie smēķi paša vajadzībām, bet zelts — īsts zelts... ar rādīšanai domāto smēķi. Dieva sods... dieva sods...

— Un ko tu darīji?

— Metos uz galvas pakāj. Laime, ka uz balķiem paslīdēja kāja un novēlos augšpēdus. Varbūt kāds kauls arī ir salauzts, bet tā bija laime. Ja izdotos ielākt, tad būtu cauri.

— Ko nozīmē — cauri?

— Es taču neprotu peldēt.

Bēdu piņņajam nelaimes putnam iedevu, lai piedzer pie limonādes, un tad gudrojām, ko tālāk darīt.

Citas izejas nebija, vajadzēja meklēt akvalangistu. Pagāja visa pēcpusdiens, līdz tādu atradām. Ieradāmies pie nelaimīgās baļķu kaudzes. Akvalangists vairākkārt nira un ilgi vandījās pa apakšu. Beidzot, ierāpies laivā, noteica:

— Apakšā tikai dūņas un liķi.

— Kādi liķi?

— Nu, nogrimuši plosta baļķi, kas te krājušies gadu desmitiem. Ja starp tiem kas iekritis, tas pagalam uz laiku laikiem.

— Un mans zelts?

— Pagalam uz visiem laikiem.

— Tagad man katru nakti Silvija rādīsies sapnī, — Dižbite nopūtās.

Kad atgriezāmies bāzē un atrados mazliet nostāk no aktiera un akvalangista, pie manis pienāca tas pats makšķernieks, kuru Dižbite no rīta bija izjokojis.

— Ko tu ar viņu pinies? No viņa makšķernieks fik un tā neiznāks. No sliktā cilvēka makšķernieks neiznāk.

Pār ūdeņiem sāka nolaisties nakts.

Laimonis Vāczemnieks

Pasaka

Vecais labais Garausis
Stīvs un greizs kā kraķis;
Viņa dzimtā izaudzis
Lauvas tipa zaķis.

Uzbrēc, met uz lāpstipām
Knisli, odu, mušu;
Māca, rāj un kritizē,
Kamēr lūpa pušu.

Mute tam kā tīģerim:
Dūmī kūp un sērs...
Vārdu sakot, — mežonīgs,
Tiešām — zvērs kas zvērs!

Mūsu jaunais Garausis —
Zaķis — lauvas tipa...
Lauvas rikle, lauvas zobī,
Tikai zaķa — jīpa.

PRIEKŠNIEKS

Kādā nelielā darbnīcīņā, kur izgatavoja ģimenes gultām zibēnnovēdējus, strādāja pieci vīri — Plīte, Krākums, Vurmīlis, Ķīlis un Vēders. Bija vēl sestais, priekšnieks Beka, bet tas iesniedza atlūgumu un aizgāja labāk atalgotā darbā — par runātāju kapos.

Līdz ar to radās ārkārtīgi svarīga problēma: kurš tagad būs priekšnieks? Augstākā vadība it kā bija izteikusies, ka priekšnieku izraudzīšot no esošajiem darbnīcas kadriem.

Vairākas dienas pagāja stiprā nervozēšanā. Kadri skatījās cits uz citu un domāja:

«Interesanti, kuram no šiem draņķiem man turpmāk būs jā-klausa?»

Ķīlis un Vēders, būdami reāli domājoši cilvēki, saprata, ka viņiem ir ļoti necīgas izredzes tikt priekšnieka krēslā. Viņi, nabaga cilvēki, pārāk bieži darba laikā romdēja savas ellīgās slāpes.

Bet, kā jau minēts, Ķīlis un Vēders bija prātīgi. Izkratījuši kabatas, viņi par visu savu bagātību nopirka «Pllskas» pudeli un ķīlavu bundžu. Tiklīdz būs zināms, kurš ir jaunais priekšnieks, pudeles īpašnieki pirmie viņu apsveiks ar sirsnīgiem rokassplēdieniem un stiprāko malciņu. Gan jau izdevumi par apsveikumu atmaksāsies simt un tūkstoškārt.

Pagāja viena diena, pagāja otra diena, taču priekšnieka lietā vēl nekādas skaidrības neredzēja. Bet tad kādā pusdienas pārtraukumā, kad darbnīcā bija palikuši vienīgi Ķīlis un Vēders, pavērsās durvis un ienāca Vurmitis. Tūdaļ atskanēja negants blāviens:

— Cūcibat! Es to necietišu!

Ķīlis un Vēders uzreiz izslēja galvas.

Vurmīlis viņus nelikās redzam un kļiedza vēl skaļāk:

— Vepri tādi! Sākuši mest uz grīdas papirosu galus!

Patiesām, blakus atkritumu kastei nekaunīgi gulēja papirosa gals. Ķīlis pieliecās tuvāk Vēderam un pačukstēja:

— Tā viņš vēl nekad nav blaustījies. Tagad mēs zinām, kurš iecelts par priekšnieku! Liec trauku galdā!

Vēders mudīgi noslaucīja ar piedurkni galdu, uzklāja avīzi un nolika «Plisku». Ķīlis tikmēr grieza vaļā ķīlavu bundžiņu.

Vurmītis abu kolēģu rīcību tūlīt ievēroja un bargi jautāja:

— Ko tas nozīmē?

— Nāc nu, mīļumiņ, nāc! — Ķīlis jauki runāja. — Sodien ārā tāds negants vējš, ieņemsim vienu pilienu, lai nepiemētas iesnas!

Druscīņi parūcis, druscīņi patielējies, Vurmītis galu galā tomēr apsēdās pie «Pliskas» pudeles.

Kad trauciņš bija tukšs un bundžiņa izēsta, Ķīlis draudzīgi uzsila Vurmītim uz pleca.

— Tu man patīc! Es pirmītiņ Vēderam teicu, ka Vurmītis būtu īstais vīrs, ko celt par priekšnieku. Un tagad, kad tevi ir iecēlušī, man gribas no prieka raudāt!

— Es ncesmu iecelts par priekšnieku, — Vurmītis skumji atbildēja. — Varēja jau iecelt, bet, re, nelieši, neiecēlat!

— Kā? — Ķīlis izdvesa. — Tu neesi priekšnieks? Bet kāpēc tad tu blaustījies?

— Man ellīgi sāp zobs, — Vurmītis paskaidroja. — Nu tā plēs, ka izturēt nevar. Tāpēc man tāds niknāks prāts.

Vēders paskatījās uz Ķīli zvērīgām acīm un ieburcās:

— Vai, šīto stulbumu! Kāpēc tu grūdi viņam konjaku rīklē? Kas tagad maksās par skādi? Mērkaķis tu esi, ne dievgaldnieks! Ķēms, mulla un pavieglais!

Pēdējos vārdus Vēders izkļiedza ar varenu spēku. Tajā brīdī verās durvis un ienāca Plīte ar Krākumu. Ne vārda neteikuši, viņi žigli pazuda blakus istabā.

Pēc minūtes Plīte parādījās atkal, paņēma Vēderu zem rokas un sacīja:

— Ienāc nu bišķi pie mums! Iemetīsim kādu malciņu, lai sirds rīktīgāk sitas! Jā, es jau tūlīt Krākumam teicu, ka tu esi labākais cilvēks, tāpēc viņi ir darijuši pareizi, tevi ieceldami par priekšnieku!

Bez vārdiem.

T. Sergijenko

TRAKTĀTS PAR BĀRDĀM

DEFINICIJA

Kas ir bārda? Bārda, teikts «Latvijas konversācijas vārdnīcā», ir «viriešu dzimumam raksturīga matu audze ap muti, zodu un vaigiem». Tas būtu vispārīgs definējums (kaut arī ne gluži precīzs, jo gadās arī sievietes ar bārdām). Kādā citā, proti, Pērsieša sastādītajā «Mēlgala konversācijas vārdnīcā», atrodam konkrētāku: «Krogu cīņos vienam vārigākā vieta, otram — liets uzvaras pabalsts; uzrāda cilvēka izskatu gan vīrišķīgāku, gan muļķīgāku.» Ar precizējumu, ka līdzīgu funkciju var pildīt gan krogu cīņos, gan citos, arī literārās un zinātniskās diskusijās, un ka «uzrāda cilvēka izskatu» ne tikai vīrišķīgāku vai muļķīgāku, bet arī glītāku vai atbaidošāku, šī definīcija varētu būt pieņemama arī mūsu dienās.

VESTURISKS APSKATS

Senāk, kad tautas atradās zemā attīstības pakāpē, bārda turēta cieņā un godā, lasām P. Birkerta «Latvju tautas estētikā». «Pie bārdas pat zvērēts un bārdas aizskaršana uzskatīta par lielāko apvainojumu.» Ar kultūras attīstību zaudējusi savu agrāko nozīmi, saglabājusies tikai definīcijā minētā. Palicis arī teiciens «Zvēru pie pravieša bārdas».

Latvieši jau tālā senatnē dzinuši bārdas, jo uzskatījuši tās par traucējošām, sevišķi ēšanas reizē («Mutē lej, bārdā paliek»), un neestētiskām («Meitiņ, tavu skaistumiņu, Apajiem vaidziņiem; Puisīt, tavu nesmukumu, Gar lūpām bārda auga»). Arī sievietēm labāk patikuši skūti virieši, par ko liecina tautasdziesmas:

Pie kadiķa nesēdēšu,
Kadiķim liela rasa;
Pie Jānīša nesēdēšu,
Jānīšam liela bārda.

Vecais āzis kūlu grauza,
Jaunu zāli gaididams;
Vecais puisis bārdu dzina,
Jaunu meitu gribēdams.

Bet vispār audzētas, kā redzam, bārdas ir, tālād principiāli to pretinieki mūsu senči nav bijuši.

ATTIEKSME PRET BĀRDU JAUNĀKOS LAIKOS

Jaunākos laikos attieksme pret šo sejas matu audzi pie mums mainījies līdz ar attieksmi visās citās kultūras tautās, respektīvi, līdz ar modes svārstībām. Posmiem bārda rūpīgi skūtas, lādējoties, ka tas ir jādara, sevišķi, ja bija patruļāks nazis. Posmiem audzētas un turētas cieņā, izņemot, protams, atsevišķus cilvēkus (vai nu bez tā!), kuri pret bārdu valkātājiem juta zināmus aizspriedumus, kā vecais Oliņš pret Kasparu «Mērnieku laikos»: «Es jau nu viņu, Prātniek, dēls, arī nemaz nelielu, man viņš nepatik no laika gala, īsti tādēļ, ka viņam ir bārda, jo tādiem cilvēkiem es nekā nevaru uzticēt; man viņi tādi kā burlaki vien izliekas.» Arī bērni pret bārdaņiem nez kāpēc nejut sevišķu simpātiju, it īpaši, ja mājās neviena tāda nav. Apzinīgi, labi audzināti bārdaņi to allaž patur prātā, kā, piemēram, Mežinieks Jāņa Poruka stāstā ar tādu pašu nosaukumu. Sastapis mežā svešu meitenīti, viņš smaididams to drošina: «Vai tevīm nav no manis bail? Man tāda tuņša bārda.»

Cita rakstura aizspriedumus rada nekopta, aizlaista bārda. Braucot pirmo reizi uz Rīgu, Peteris Kranklītis (Augusta Deglava romānā «Rīga») nākšņo kāda ceļmalas kroga. Viss būtu labi, «likaj kaumiņš viņam tāds nepatikams, jo paslāvīgi medi pa savu bārdu un, ko dabū, to zobos — knaukšl Tas Peterim šķebinaja dušu un spieda drošības dēļ mazliet no viņa atvīrīties nostak.» Secinājums skaidrs: ja audzē bārdu, tad arī pacenties to turēt kartībā.

BĀRDA KĀ CILVĒKA RAKSTURIGA PAZĪME

Atkarībā no izskaļa un formas bārdām vienmēr bijusi cilvēku raksturojoša nozīme, par ko var lasīt Doku Ata dzejoļos «Visādi apbrīnojams» un «Noslāsts par abiem draugiem Tebeciņu un Ļuļķiņu»:

Nav vajadzīgs man saukt pie vārda
So kungu; pietiks tik ar to,
Kad saka: tam ir liela bārda
Un brilles seju izpušķo

un

Ļuļķiņš platiem pleciem,
Augums viņam cēls,
Bārda tam kā flaga
Masta galā pliv.

Tomās bardam var būt ļoti dažādas, katram laika posmam, dažreiz pat dažādām aprindām un dažādiem sabiedriskiem strāvojumiem viena un tai pašā posmā sava, kā to liecina Augusts Deglavs stāstā «Skaidri principi»: «Tur nāca kāds vīrs, kurš pat savu fizionomiju bija grozījis pēc visiem virzieniem. Vecu laiku un dieviņu laikmetā tas bija nēsājis kuplo krīva bārdzu, vēlāk, parādoties modernām idejām, pāršķēlis to vidū pušu. Nāca cits virziens uz dienas kārtības, un viņš kultivēja Nicšes pārcilvēciskās ūsas, no kurām pārgāja uz dekadenta kazas bārdziņu. Pieņemoties stiprāki sociāldemokrātiskai kustībai, tas uzaudzēja ikdienēju darba vīra bārdzu bez liekas frizūras.»

AUTORA PAŠA DOMAS PAR BĀRDĀM

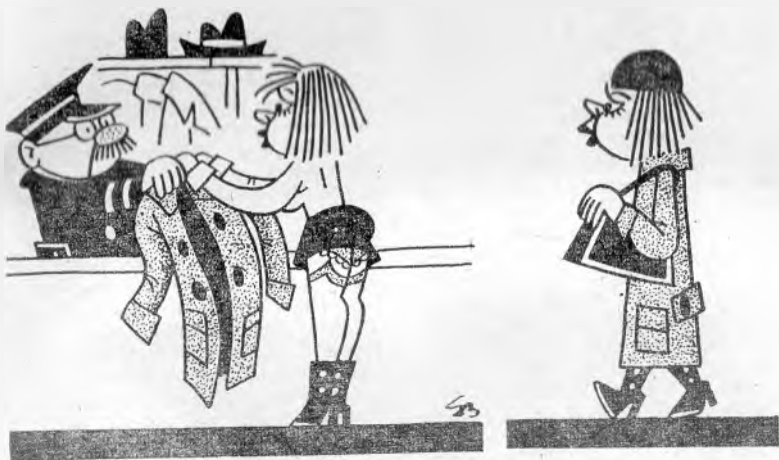
Tai bārdū renesanses laikmetā, ko pārdzīvojam pašreiz, raksturīgs (tāpat kā daudzām citām jomām) dažādu formu un stilu sajaukums — no mazām kazas bārdiņām līdz kuplām pilnbārdām. Palīkdams uzticīgs savu labāko dzīves gadu ideālam, kad cieņā bija gludi skūta seja, autors tomēr nesmejas par bārdaiņiem kā viens otrs, sevišķi pašā laikmeta sākumā. Gluži otrādi — uzskata, ka ar labi koptām un formas ziņā piemērotām bārdām var panākt lielisku efektu. Nevajadzētu tikai aizrauties ar pārāk lielu bārdū audzēšanu. Reiz pirti redzēju vīru, kuram tā aizsedza visas krūtis un vēderu līdz nabai. Sāda bārda ne tikai vairs nav skaista, bet ir jau bīstama. Tā var nejauši iekļūt kādā mehānismā (riteņos, zobratos, automātiskās durvis) un ieraut līdzī pašu. Ņemot vērā cilvēkiem piemītošo sacensības garu, nav izslēgts, ka rodas kādam vēlēšanās izaudzēt vēl garāku vai plātāku bārdū. Ka tikai viņam nēiznāk kā savā laikā Braunavas birģermeistaram Steiņingeram (16. gadsimtā Vācijā), kurš bija izaudzējis 2,92 metrus garu bārdū un ļoti ļepojās ar to. Bet ne ilgi. Reiz, iedams lejā pa kāpnēm savā mājā, viņš pats nejauši uzmina tai vīrsū, paklupa un pārļauza kaklu. Komentāri, kā mēdz teikt komentatori, te lieki. Vienīgais labums, ka nāve iestājās acumirkli. Aivara Kalves novērojums stāstā «Atslēgas» liecina, ka briesmas nav sadomātas, bet pilnīgi reālas.

«Pēc tam atkal skatījos pa logu uz vārtiņiem, kur stāvēja bārdains vīrs. Vējš pašķīra viņa bārdū uz pusēm, bārdas gali paslēpās padusēs: iespējams, ka vīrs bārdū bija apņēmis ap sevi un sasējis uz muguras mezglā, lai būtu siltāk.» Cik tur vairs trūkst, lai notiktu tāpat ka augšminētajam birģermeistaram!

ZVIRBULIS UN KAĶĒNI

Fabula

Zagata zvirbuļiem žadzina:
«Kaķei pēdas es sadzinu.
Mums būs dzīve kā ķeizara galmā —
Pieci akli kaķēni salmos.»
Zvirbuļi spārnus plīvina
Un korī priecīgi čivina:
«Mēs varēsim kaķus aiz astēm rausīt,
Bet šie mūs nespēs kaustīt.»
Piepeši sētā negants tracis:
Kaķēniem atverušas acis.

Bez vārdiem.

G. Bērziņš

1.
JANVĀRIS

Paiet 110 gadi, kopš dzimis (1863) RŪ-
DOLFS BLAUMANIS, ievērojamais latviešu
rakstnieks. Miris 1908. gadā.

Mūsu pirmais lielais stāstnieks un dramaturgs, kura labākais devums šais nozarēs vēl joprojām «dzīvāks par dzīvo»: to ne tikai lasa, izrāda un pēdējā laikā arī intensīvi filmē, bet no tā turpina mācīties, kā vajag rakstīt. Sacerējis arī dzejoļus, daži no kuriem kļuvuši par mūsu pastāvīgajiem pavadoņiem vai nu tēpēc, ka glabājas atmiņā no pirmajiem skolas gadiem («Mazās Martas dziesma», «Ziema», «Tālavas taurētājs»), vai tāpēc, ka ir komponēti un tiek dziedāti koncertos un atskanoti pa radio, allaž dziļi aizkustinot («Vēl tu nezini», «Kā zagšus», «Brenča pavasara vēstneši»). Un klāt pie visa — vēl joprojām ir viens no redzamākajiem humora un satīras autoriem latviešu literatūrā, ko nevar sacīt par dažu labu citu, kas arī darbojies šai novadā.

Muižas pavāra un istabenes dēls. Beidzis tirdzniecības skolu, taču uz praktisko darbu šai nozarē prāts nenesās. Lielāko mūža daļu rakstnieks nodzīvoja Ērgļu pagasta Brakos, kur tēvs bija sācis rentēt lauku mājas. Laiku pa laikam bu-

džeta sakabināšanai pastrādājis kādā redakcijā. Nozīmīgākie ir darba posmi «Pēterburgas Avīzēs» (1901—1903), kur viņš vadīja slaveno humora un satīras pielikumu «Purva māla», un laikrakstā «Latvija» (1906—1907), kur arī vadīja līdzīgu nodaļu ar nosaukumu «Skaidiena». Šais posmos, sevišķi pirmajā, tad arī radies vairums viņa paša šī rakstura sacerējumu: stāsti, feļetoni, dzejoļi, kuros pātagotas dažādas negatīvas, reakcionāras parādības dzīvē un literatūrā, izsmietas nosodāmas cilvēku izdarības.

Bez tam Blaumaņa humorista un satīriķa talants izpaudies vairākās joku lūgās: «Zagli», «Zelta kupris» (viencēliens), «Trīnes grēki», «No saldenās pudeles», «Skroderdienas Silmačos», «Pēc pirmā mītiņa» (viencēliens), kuros skartas galvenokārt morāles problēmas. Kritika, īpaši progresīvā (Jānis Asars), savā laikā tām pārmeta dziļāka sociāla satūra, sabiedrisko apstākļu kritikas trūkumu. Kādā vēstulē (R. Jirgenam, 1903) autors izsakās, ka viņam neesot tik neat-

līstīta estētiska garša, lai, piemēram, «Trīnes grēkiem» piešķirtu kādu augstāku līterāru vērtību; viņu sarūglinot vienīgi tas, ka «posī» (no vācu «die Posse» — farss, joku luga) apspriež no drāmas stāvokļa un ka «šīnī manā vieglā precē grib atrast kaut ko samaltājošu». Viņš arī piebilst: «Arī tas man nepatīk, ka neviena balss neuzstājas priekš tam, ka mums vajag arī jautrības — visi viņi visus un visur grib tikai pamācīt un atkal pamācīt. Bet neviens vienmēr nedz grib, nedz var mācīties.»

Vispār kritika pref Blaumani nebija sevišķi labvēlīga — vai nu neprata novērtēt viņa sniegumu, vai ļaunprātīgi apsūdzēja plaģiātismā, vai, kad ilgāku laiku (piemēram, strādājot redakcijās) nepārādījās nekas lielāks ar viņa parakstu, pasludināja par izrakstījušos. Tas viss, protams, kramta. Bet arī radīja spītu. Tā, runājot par «Trīnes grēku» kritiku, viņš saka: «Ja man pēc «Silmačiem» būtu bijis vaļas, vai zināt, kas būtu noticis? Es būtu sarakstījis posi «Trīne Trenielbergī». Tā tad būtu direkti Asara vaina. Lai taču tādās vīrs nedomā, ka viņš viens zina, kādām lugām paliekama vērtība, kādām ne.» (Vēstulē Teodoram Zeifertam, 1903.)

Rakstnieks visu mūžu cīnījās ar

līdzekļu trūkumu, kurus aprīja saimniecība. Sapņoja, ka kļūs bagāts un iegādāsies grāmatu skapi ar stikla durvīm. Sapnis nepiepildījās, bagāts nekļuva. Par spīti tam un arī biežajām klapatām ar veselību, sadzīvē bija allaž jautrs, omulīgs, humora pilns. Labi saprata cilvēku vājības, par ko liecina iemīļotais teiciens «Katram savs suns pagrabā», — izņemot vienu: dzeršanu. Necieta melus, negodīgumu, sevišķi draugu starpā un, tiklīdz kāds šai ziņā nogrēkojās, atsvešinājās no viņa. Tā sētrūka draudzība ar P. Zālīti, A. Niedru un V. Eglīti. Štrīdos ātri iekaisa un, ja prefinieks bija viņam parādā, dusmās prasīja tūlīt atdot naudu, taču drīz vien atsaļa. Kaut arī uzskatīja, ka precētām daudzā ziņā būtu labāk: nevajadzētu rūpēties par maizi, sieru, cukuru un apkaklītēm, tomēr palika neprecējies, jo lielākas par šo priekšrocību vilinājumu bija bailes, ka ģimenes dzīve var kaitēt darbam. Vislabāk jutās Brakos, kur tapuši visi ievērojamākie darbi, un tur arī vēlējās nomirt, taču nepiepildījās arī šī vēlēšanās: nomira sanatorijā Somijā pašā talanta brīdumā, par ko liecina nepabeigto darbu fragmenti. Tas bija vienīgais viņa ārzemju ceļojums.

Jezups Laganovskis

ĪSA PAMĀCĪŠANA mīlēšanā

Ievadam

Pēc tam kad mūsu jaunekļi un jaunavas ar Rakera, Makera un Stakera izdotām grāmatām: «Cilvēks un viņa dzimums», «Laulības gultā» un «Kas jāzin jauniem pāriem?» tā puslīdz pietiekoši sagatavoti uz laulības dzīvi, man liekas esam neatliekams laika prasījums mūsu jaunībai arī rādīt to ceļu, pa kuru tā sekmīgi var iekļūt mīlestības dārzā. Pasniedzu

te fādēļ gan kāda biedra Pauļa fon Senthāna, gan mana paša pārbaudītos piedzīvojumus īsu padomu veidā, piebilzdam, ka par šo lietu drīzumā iznāks bieza grāmatā divos sējumos, kur tad, alfabētiski sakārtots, viss būs atronams, kas no seniem laikiem par mīlestību novērots.

Man šķiet, ir lieki izskaidrot, kas mīlestība ir. Vairums zin, ko tā nozīmē. Mīlestība ir ļoti veca, un laikam fenīkieši to pārnesuši uz Eiropu. Šis jēdziens aptver daudz nozaru — par piemēru: mātes mīlestību, dzimtenes mīlestību, paša mīlestību utt., bet še ievērosim tikai to mīles-

tību, kura no Lapas Mārtaņa, Heines un citiem dzejniekiem ar vairāk vai mazāk talanta tikuse apdziedāta.

Runājot par vecumu, kādā mīlestībai būs nodoties, vispārēji noteikumi lāgā nav uzstādāmi. Tur jārikojas gluži pēc apstākļiem, pēc laika, cik tā kuram atliek, un pēc sirds vajadzībām, ja tādu kāds krūtīs mana. Pie vīriešiem mīlestību atron starp 20. un 60. mūža gadu, sievietēm ar viņu nodarbojas no 16. līdz 40. gadam, dažī pat vēl ilgāku laiku. Taču piedzīvojumi māca, ka vēlāka nodarbošanās ar mīlestību pavisam reti sniedz panākumus.

SAGATAVOŠANĀS UZ MĪLESTĪBU

Ja tu, mīlo lasītāj, nopietni esi noņēmiess samīlēties, tad papriekš mierīgi apsver šī soļa sekas. Tikai tiem, kam no laulības nav jābīstas, tiem, kuri vārdu «precēties» bez skurām var lasīt un dzirdēt, nolemti šie nedaudzie padomi. Izmēģinātāji un diletantī lai rauga, ka tie vieni paši tiek galā.

Ja apņemšanās precēties pilnīgi nobrieduse, tad vispirms jāizmeklē cienīgs priekšmets vai, pareizāk sakot, kāda persona. Kungi (vīrieši) šim nolūkam izraugās dāmas (sievietes), un tāpat tas notiek otrādi.

Iesācējiem te tūlīn jāsaka, lai tie ieteptīgi neturas pie dažādām ārējām iezīmēm, kuras tiem iepatīkušās. Cik daudz gaišu matu un zīlu acu draugi par piemēru caur gaišmatēm un zilacēm nav kļuvuši neizsakāmi nelaimīgi, kamēr tie brūnā vai melnmatainā sievā būtu atraduši meklēto ideātu. Silta sirds un rokas darbi ir daudz vērtīgāki nekā ārējais izskats. Bet šis teicamās īpašības neparādās nedz viestībās, nedz teātros, nedz ballēs, un tādēļ jāmēģina tik drīz, cik iespējams, iedraudzēties tai mājā, kur dzīvo tā, kuru vēlas mīlēt. Ja šķēršļi rodas, tad pilsētās tos palaikam var novērst ar mājnīeku, apkalpotāju utt. piekukuļošanu — tikai vecākiem nekā nedrīkst spiest sauja. Uz laukiem šķēršļi nekādi nebūs jāpārvar. Ja uzdomātā dzīvo kaimiņos, tad svētdienās jāaiziet vai nu pēc avīzēm, vai tabaka; ja tā uzturas otrā pagastā, tad jābrauc «zirga pirkta». (Ziemā jāuzvelk labākais kažoks, ja tāda nav, jāaizņemas.)

PIRMĀ TUVOŠANĀS

Pilsētā, kur bieži viens otra nepazīst, tuvošanās ir diezgan grūta lieta un prasa no vīrieša daudz vilcības un apķēribas. Ne visi jaunie skuķi pret vīriešiem pienācīgi prot uzstāties un tiem atvieglināt pirmo soli. Daudz jaunavu paš it kā ar lepnumu izvairās no otra dzimuma laipniem mirkliem, it sevišķi tas notiek pie dāmām līdz 30. gadam. Vēlāk šis unums zūd. Vislabākā izdevība priekš pirmās tuvošanās iznāk pastaigājoties. Tad mīļotam priekšmetam, lai arī iz cienīga atļāuma, var dot noprast, cik dziļu iespaidu tas darījis. Sekošanā nevajaga nogurt, taču cienītājs nedrīkst arī kļūt uzbāzīgs. Katrs vīrietis pats nomanīs, cik tāju tas drīkst iet. Pārāk skaļa nokrekšķēšanās, kāšēšana vai nopūšanās

nav ieteicamas, jo tāda izturēšanās lēti var kļūt smieklīga, un no tām jāsar-gājas.

Priekš jaunavām jāpiezīmē, lai tās ar pārspīlētu atfuriņu nesaceļ domu, ka viņas pilnīgi nepieļetamas. Caur to it sevišķi nemākuļi viegli tiek albidīti un aizbēg uz visiem laikiem. Katram sku-ķam arī ieteicams spoguļa priekšā iemā-cīties neuzkritoši skatīties sēnš, lai pa-kaļnācēju varētu novērot. Skatu logu priekšā jāapstājas un jādara tā, it kā tur izsfādītos priekšmetus aplūkotu. Pie tam iznāk neuzkritoša izdevība satik-ties. Dārzos un alejās it kā nejauši cimdū vai ko tamlīdzīgu var nomet zemē. Vīrietis, kuram godīgi nodomi, priekš-metu pacels un nodos «pazaudētājam». Kam tad kaut cik runāšanas dāvanu, tas viegli atradīs pāris vārdu, ar kuriem tas pirmo laipiņu metīs uz skuķa sirdi.

Jaunavai jāizliekas pārsteigtai. Bieži jau tas, kā viņa pateiksies, «at-radeju» uzmodinās. Vīrietis tad tūlīn stādās priekšā, pasniedz savu vizī-tkarti, kurai vajaga būt neapkrastītai, it sevišķi tur nedrīkst būt uzzīmēts kaut kāds divējādi saprotams vecpuišu joks. Ja dāmas mājas numurs nav zināms, tad viņa jāpavada līdz mājai un jāielāgo, kur viņa nozūd.

Uz laukiem saimniekdēli un kalpu puīši izraudzīsies priekš pirmās tuvošanās tirgus bičas un dažākus citus izrikojumus. Ieteicama vieta ir baznīcu priekšnami. Kad ērgelnieks spēlē izvadīšanas gabalu, tad jau-neklis baznīcēnu pulī piespraucas izredzētai kļāt un uzgrūžas tai it kā netīšām virsū. Tad viņš notvīkst, ja var, un saka: «Atvainojiet, lūdzu, — ļaudis tik nekaunīgi,» — un ar to sarunāšanās ievadīta. Skolotājiem ietei-cams dibināt dziedāšanas korus, pie kuriem piedalīties tad uzlūdz iemī-ļoto priekšmetu. Ja spēlē teātri, tad skolotājs vai skrīveris izraudzīsies mīļotāja lomu un dos uzcerētajai pretspēlētājas lomu. Ieteicama luga šādiem gadījumiem ir «Ļaunais gars», jo tur pirmā cēlienā pēc sirds patīkšanas var izķersīties un izbučoties. Mēģinājumos šīs vietas vismaz reiz jāatkārto.

Pie kalpu puīšiem un meifām izstrādājusēs tāda rīcība, ka tie, kas kopā dzīvo un viens otram patīk, izrāda šķietamu lielu nesatīcību. Viņš viņu dēvē par «kārnu kazu», Kurzemē par «knīpu», viņa viņu nosauc par «medus lāci» un solās to ar «dzīvšudrabu uzspert gaisā». Bet sle-penībā viņa satāpa viņa kreklus un uztaisa ik vakarus viņa vietu. Viņš turpretim siena laikā nobeidz plaut viņas cirfienu un afnes tai svētdē-nās pa pusbārciņai bambaku.

SATIKŠANĀS

Pēc šīs pirmās sagatavošanās nokļūstam pie satikšanās. Tā ir tāda smalka lieta, tādēļ viņu gandrīz pastāvīgi apzīmē ar franču nosaukumu «rendez-vous» (izrunā ar aizkniebtu degunu: randē-vū). Pirmais likums te būtu tas: jāsatiekas, veiciem nezinot. Pilsētās derīgas vietas ir maz apmeklētās muzejas, dārzi, bānūži. Sevišķi ieteicami ir pēdējie, jo, ja nejausi pāris nokļūst līdz bučai, tad uz perona neviens šādā rīcībā neredzēs nekā ārkārtēja.

Uz zemēm satikšanās var notikt turpat, kur pirmā tuvošanās. Tikai baznīcā jāsargājas no bučošanās. Ja pie mājām ir lapenes, tad tādas stipri ieteicamas, jo par lapenēm visi rakstnieki tik daudz rakstījuši, ka ap viņām priekš jauniem ļaudīm ļaudīm lido tāds mīlestības svaidīts gaiss, kas ļoti paceļ jūtību.

Zemnieku mājās puišu un meitu parastā satikšanās vieta ir klētiņš, kur meitas pa vasarām mēdz gulēt. Puišam jāsaka uz meitu, ka viņam vienam pašam sāst. Ja tad meita viņam ar grābekli iedod pa pleciem vai ar mēslu sakumiem ieogrūz ribās, tad tā ir zīme, ka vakarā klēts durvis būs vaļā. Šādā gadījumā tad laikam notiks bučošanās.

Cūkkūts ne zem kādiem apstākļiem nav jāizraugās par satikšanās vietu. Drīzāk tad jau govju kūts, kad svaigi pakaiši ienesti.

SKŪPSTS

Sē nu esam nokļuvuši pie vārīga punkta. Skūpstis — pie pilsētniekiem, buča jeb gluži vienkārši mute — pie lauciniekiem — nav iemācāma padarīšana, tur mēģināšana ir viss, studēšana nekas. Bet ar drusciņ pacietības no jaunavas puses arī iesācējs drīz vien būs ieguvis vajadzīgo vingrību.

Ja vīrietis sajūt, ka skūpstis — paliksim pie smalkākā vārda — neliktu ātraidīts, viņš labo roku liegi apliek ap mīlotā priekšmeta viduci, satver viņa abas rokas un ar labi nomērķētu galvas pakustinājumu tuvojas skūpstāmām lūpām. Pie tam jāaizmiedz abas acis. Tas jaunavām patīk. Skūpstā ilgums grozās pēc ikreizējiem apstākļiem. Ja «več» nav tuvumā, tad tas droši var būt garāks.

Pilsētnieku skūpstam jābūt bez trokšņa.

Ja jaunava skūpstu dabūjusi, tad tai drusku jāatkāpjas un jāsauc: «Bet, Kārļa kungs, ko jūs darāt!» Saprotama lieta, ka jāmin kāds cits

priekšvārds, ja bučotāju nesauc par Kārli. Vīrietis pēc tam satver viņas abas rokas un čukst: «Tu mana vienīgā!»

Jaunava atbild pārmetošā balsī: «Cik jauns jūs esat!»

Un nu jaunavai ieteicams aiziet, Vīrietis turpretim viņu vēl mēģinās atfurēt, izgrūzdams vairāk reiz lūgumu: «Vēl tikai vienu bučiņu (te jāsaka bučiņu, ne skūpstīņu), tu saldāt!»

Šī bučiņa tad pa lielākai daļai tiek dota un ņemta, jaunavai stāvot un cepurī tāsnī grozot. Tā ir karsta un īsa. (Nevis viens, divi, trīs — bet tikai viens!) Kad lapene atstāta, tad jaunava atkal jāuzrunā ar «jūs».

Uz laukiem parastas ir diktas un plaukšķošanas bučas.

Kad meita buču saņēmusi, tad viņa iesaucas: «Ak tu pagāns!» — un dara tā, it kā tā lūpas gribētu noslaucīt. Puisis pie tam satver viņas rokas un saka: «Nav jau tik traki,» — un bučo otrreiz. Tad šī iesaucas: «Velns!» — viņš turpretim atkārtu savu atbildi.

Pirmās reizēs satiekoties un bučojojoties, puīši un meitas, ja arī tie saucas ar tu, viens otru lai uzrunā ar «jūs» un nelieto izlokšnes, bet grāmatu valodu. «Mun», «ās», «nāču», «sāču», «māte» un tamlīdzīgi vārdi šādos brīžos ir piedauzīgi. Tikai kad lapene, klētiņa utt. atkal atstāta, var runāt pa ieradumam.

Roku bučošana pilsetās tiek lietota tikai kā izpalīdzības līdzeklis. Ar cimdu apauta roka skūpstāma tikai vislielākā vajadzības gadījumā. Delnās pusē, pirms pogām, arvien atrodas maza, plika vietiņa, uz kuras «notes brīdī» arvien var uzgrūst pa bučiņai.

Uz laukiem roku bučošana maz parasta. Sevišķi sūdu mēžamā laikā tā nav ieteicama.

CALOŠANA

Esam nokļuvuši pie grūtākās nodaļas. Jo par šās mufiskās sarunas nozari mīlētājiem gandrīz nekādi cieti priekšraksti nav dodami.

Katrā ziņā jāizvairās no politiskiem tematiem. Arī ticības lietas pašcalošanai nederīgas. Turpretim izteiksmei vajaga būt ļoti dzejiskai. Sarunā veikli iepīti mazi mīlestības dzejoļi jau daudzreiz veduši pie labiem panākumiem. Tikai jāzin labi, pie kāda dzejnieka iet aizņemties. Jaunavas, kas sliecas uz dekadentu pusi, jāvilina ar Eglīti, Falliju un Jākobsonu, tādas, kas valkā sarkanās blūzes vai sarkanās lēntas, jāiepriecina ar Aspaziju un Raini, Niedru vai Bērziņu Ludī piesaukt te būtu tikpat daudz kā visu pazaudēt. Lauku puīšiem un meifām ieteicamas tautu dziesmas iz Barona-Visendorfa krājumiem.

Uz skuķiem arvien dara labu iespaidu salīdzinājumi iz augu valsts. Tā, par piemēru, var iesākt: «Jaunkundze, jūs esat kā pumpurs!»

Ja uzrunājamā ir atraitne vai jau vecāka meita, tad jāmin kādas vecākas puķes vārds.

Pēc atvadišanās skūpstā saderinātā tad palaikam iesaucas: «Kād tu atkal atnāksi, Kārlī?» — vai «Kaut tu zinātu, kā pēc tevis ilgojos, Kārlī!»

Kā jau teikts, ja precinieku sauc citādāk, tad jāmin īstais vārds un jāizvairās no pārmainīšanas.

Vīrieši, kuri palaikam jau agrāk vairāk vai mazāk mīlējuši, daudz biežāk var iekļūt šai ķezā, un tādēļ tiem ieteicams neielāgot jaunavas priekšvārdu, bet to pastāvīgi saukt par «sirsniņu». Tas der priekš visām un aiztaupa nepatīkšanas.

Ja līgava pēc atvadišanās vēl ko grib darīt, tad tā lai nostājas pie loga un aizejošam lai vēcina ar tīru mutautiņu. Uz ļaukiem jaunava aizgājējam pasteidzas pakaļ un iegrūž siera kluci svārku ķezā.

Tā mēs laimīgo pāri no jūtu pirmās pamošanās esam aizveduši gan drīz līdz pašam altāram. Tur iesākas laulība, un tādēļ par mīlestību tālāk nav ko mācīt.

DZEJNIEKS UN MOZA

— Beidz strinkšķināt, neredzi, ka es rakstul

T. Pindarevs, «Strēls», Solija

DIALOGS

Apburtais loks.

Katreiz, kad nevaru aizmigt, sāku domāt par šo dialogu. Taču vajag tikai man sākt par to domāt, lai es vairs nevarētu aizmigt. Aizvien jauni jautājumi un atbildes neatlaidīgi, uzbāzīgi mācas man virsū...

- Kur jūs strādājat?
- Es, vai? Es rakstu.
- Rakstāt? Es jautāju, kur jūs strādājat!
- Rakstu... Radiopārraidēm. Televīzijai. Žurnālam «Szpilki».
- Labi. Bet kur jūs strādājat?
- Mājās.
- Kādās mājās?
- Savās.
- Katrs kaut ko dara savās mājās. Es gribu zināt, kur jūs strādājat. Kādā iestādē.
- Nekādā.
- Nekādā? Tas nozīmē, jūs nekur nestrādājat?
- Nē, strādāju.
- Kur?
- Mājās. Patiesību sakot, ne tikai mājās. Reizumis kādā pensio-nālā kafnos. Citreiz kaut ko saceru pludmalē. Starp citu, pludmalē man sokas sevišķi labi. Vai arī kafejnīcā.
- Tātad man bija taisnība. Man jau tūlīt likās, ka jūs esat pārāk iededzis. Es jau tūlīt nodomāju, ka tāds iededzis tips noteikti nekur nestrādā. Tā arī ir.
- Bet es taču strādāju, rakstu...
- Protams, protams... Pludmalē, kafejnīcā... Pazīstam tādus!
- Pludmalē es tikai domāju. Saceru fabulu.
- Citi arī var teikt, ka viņi domā, kad tos noķer darba laikā sau-ļojamies pludmalē vai sēžam kafejnīcā. Bet, kad aiziet uz darbu, tur viņiem domāt vairs negribas! Tagad mēs ar lādiem runājam, bet vēlāk izdarīsim secinājumus. Ar jums es arī gribu parunāt.
- Bet mēs taču jau runājam!
- Runājam, kā tad... Sakiet — kopš kura laika jūs nekur nestrādājat! Vai jūs kādā iestādē vispār kādreiz esat strādājis?
- Jā.
- Kur?
- Redakcijā.

- Kad jus tur beidzāt strādāt?
- Pirms piecpadsmit gadiem.
 - Ko?! Jūs nekur nestrādājat jau piecpadsmit gadus! Tas tik ir joks!
 - Es jau teicu: es strādāju mājās! ...
 - Mājās... Kā tad, slāsti man! ...
 - Bet tā ir patiesība! Skatieties, te ir stāsta fragments, ko vakar iesāku. Jau esmu uzrakstījis četras lappuses. Tēpat mājās sēdēdams...
 - Cik ilgi jūs rakstījāt šīs četras lappuses?
 - Neatceros. Stundas trīs.
 - Un pēc tam?
 - Ko pēc tam?
 - Ko jūs darījāt pēc tam? Kāpēc jūs rakstīšanu pārtraucāt?
 - Kaut kā negāja... Patiesību sakot, man nebija turpinājuma.
 - Labi, nebija. Ko jūs darījāt, kad vairs nerakstījāt?
 - Izgāju ārā pastaigāties.
 - Ahā, tā tad godātajam panam sagribējās pastaigāties! Godātais pats, trīs stundas rakstīdams, bija galīgi pārmocījies!
 - Nē, es nebiju pārmocījies, es tikai domāju, ka svaigā gaisā man kaut kas ienāks prātā.
 - Pazīstam tādus svaiga gaisa cienītājus! Cik stundu nostrādājat šodien?
 - Šodien vēl neesmu strādājis. Kaut kā nevaru uztrāpīt īsto noskaņu.
 - Bet aliņu uztrāpīt jums droši vien būs izdevies?
 - Es alu nedzeru.
 - Interesanti. Vienu dienu pastrādā trīs stundas, otru dienu vispār pie darba neķeras... Ai, pan, pan! Kad jūs beidzot ķersieties pie kaut kāda darba!
 - Es taču jums parādīju: četras lappuses man jau ir. Kad pa-beigšu, aiznesīšu uz radio vai arī uz kādu redakciju...
 - Tās četras lappuses jums tādas patukšas. Pat te jūs skatāties, kaut tikai kādu burtu neuzrakstītu par daudz. Kāpēc tā ballā mala kreisajā pusē?
 - Tā ir atkāpe.
 - Bet mēs tieši cīnāmies pret visām atkāpēm. Pūlāmies tās izskaust!
 - Man atkāpe ir nepieciešama.
 - Kāpēc?
 - Labojumu atzīmēšanai.
 - Kādu labojumu?
 - Nu, kad es gribu tekstā kaut ko grozīt.
 - Kāpēc jāgroza?
 - Ja kaut kas ir slikti izteikts vai arī ir kāda stila kļūda...

— Tatad jus rakstat tikai trīs stundas, turklāt vēl slikti? Ar kļūdām? Neko teikt, skaists darbiņš!

— Ne jau vienmēr slikti. Un ne jau vienmēr tikai trīs stundas. Ne vienreiz vien ir gadījies rakstīt arī astoņas stundas un vēl vairak...

— Astoņas droši vien pludmalē vai kafejnīcā? Es jums, pan, cauri redzu. Man ir pilnīgi skaidrs, kas jūs par putniņu. Kad jūs mainīsiet savu dzīves veidu? Dzirdat?

— Lūdzu?

— Par ko jūs sapņojat? Es ar jums runāju!

— Jā, bet man ienāca prātā viena doma... Varbūt es tūlīt kaut ko uzrakstīšu.

— Es labāk gribētu zināt, kad jūs ķersieties pie kāda darba, nevis kaut ko tur uzrakstīsiet... Droši vien atkal četras lappusītes bez beigām un ar kļūdām, bet pēc tam šausiet uz pludmalī! Tā jūs, pan, labu galu neņemsiet!

— Nē, nē, es tiešām gribu kaut ko uzrakstīt. Man ir ideja...

— Kāda?

— Dažos vārdos to tā grūti pateikt, nu, pamēģināšu. Gribu uzrakstīt par to, ka mani vajā uzmācīga doma, ka man var būt tāda saruna... ka mani kāds pratina, kur es strādāju...

V. IKZARIŅŠ

ATBILDĪBAS LOKS

Skolā vecāku sapulce. Klases audzinātāja rāj Aivaru, ka nav ieradies ne tēvs, ne māte.

— *Kādēļ neatnāca tēvs?*

— *Viņam šovakar mācības vakarskolā.*

— *Tad varēja ierasties māte.*

— *Viņu izsauca uz vakarskolu, jo tēvs dabūjis divnieku algebrā.*

— *Tādā gadījumā varēja atnākt vecmāmiņa.*

— *Viņai nebija iespējams. Vecmāmuļai vajadzēja iet uz neklātie-nes tehnikumu, jo māmiņa nav laikā nodevusi kontroldarbu.*

— *Galū galā uz sapulci varēja atnākt kaut vai vecaištēvs.*

Aivars neatbild un midās, tad beidzot izsaka klases audzinātājam savu lūgumu:

— *Lūdzu, skolotāj, atļaujiet man aizskriet uz pensionāru padomes sēdi, lai paskaidrotu, kādēļ vectētiņš tur nav ieradies. Viņš aizgāja uz namu pārvaldes rokdarbu kursiem aizbaidināt vecmāmiņas neierašanos.*

— Re, šie vairs negrib ar mums šņabi dzert — teātri spēlē!

U. Mežavilks

JAUTĀJUMĀ PAR GRIESTIEM

Ap jauno piecdesmit piecu dzīvokļu māju kaudžu kaudzēm stāvēja mantas, drūzmējās ļaudis un skraidīja bērni. Celtniecības pārvaldes priekšnieks, rokas kabatās sabūzis, vēroja trešā stāva irniekus, kuri centās kāpņu telpas šaurajā spraugā iemānīt lielās koncertklavieres.

— Nekas neiznāks, — viņš domīgi teica. — Deru uz desmit rubļiem pret alus pudeli, ka neiznāks!

— Gan jau... — būvdarbu vadītājs atsaucās. — Kaut vai pārzāgēs vidū pušu, bet iekšā dabūs. Un desmitnieks man vienmēr noderēs.

Celtnieku grupai blakus apstājās pusmūža vīrietis un nedroši ieklepojās. Pārvaldes priekšnieks paskatījās uz viņu.

— Kā jūs domājat?

— Viss kas var būt... — vīrietis nenoteikti atbildēja. — Es, tā sacīti, arī dzīvošu šai mājā. Trīsdesmitais dzīvoklis. Redzat, man tie griesti...

— Griesti? Apmetumu mēs taisām gods godam! — darbu vadītājs iesaucās. — Lai nu kas, bet griesti mums allaž ir uz līmeņa.

Vīrietis, brīdi vērojās klavieru ipašniekus, kuri patlaban skrūvēja instrumentam nost kāju, nopūtās.

— Pret apmetumu man iebildumu nav, — viņš sacīja. — Man tikai nez kāpēc šķiet, ka griesti ir melni...

Celtnieki izbrīnījušies saskatījās.

— Muļķības! — brigadieris kategoriski paziņoja. — Var gadīties rozā griesti, zili, zaļi griesti, pat oranži griesti, bet melni — nekad! Melnu griestu pasaulē nemaz nav!

Vīrietis pamāja un sadrūma vēl vairāk.

— To es pats zinu, — viņš teica. — Bet ko lai iesāku, ja man tomēr šķiet, ka griesti ir un ir melni! Varbūt jūs atnāksit paskatīties?

Brigadieris paraustīja plecus un kopā ar irnieku nozuda vidējā kāpņu telpā. Pārvaldes priekšnieks pievērsa skatienu klavierēm. Tām patlaban skrūvēja nost otru kāju. Pēc brīža atgriezās brigadieris.

— Nu, kā? — pārvaldes priekšnieks vaicāja.

— Protams, baltī! — brigadieris atbildēja. — Cilvēkam jau nekad

neko pa prutam neizdarīsi. Nobalsini griestus baltus kā cņģeļa sparus, viņš, vienatļa, sūdzēsies...

— Sūdzēsies gan, — pārvaldes priekšnieks nopūtās. — Un vainīgi vienmēr esam mēs. Mums melnās krāsas pat noliktavā nav, bet viņš — melnīl...

Vīrietis no trīsdesmitā dzīvokļa atkal pienāca un miņājās dažus soļus atstatu.

— Jums taču nupat paskaidroja, ka griesti ir baltīl — priekšnieks neapmierināts iesaucās.

Vīrietis nodūra acis un raudzījās uz savu kurbju purngaliem.

— Jūsu brigadieris visu pierādīja ļoti pārliecinoši, bet, kad viņš aizgāja... Vārdu sakot, man atkal šķiet, ka griesti ir melni...

Pārvaldes priekšnieks neapmierināts iekāsējās. Cilvēkam uzceļ jaunu namu, iedod dzīvokli, bet viņš!... Viri pie klavierēm, noskrūvējuši instrumentam trešo kāju, patlaban par kaut ko dedzīgi strīdējās. Irnieks no trīsdesmitā dzīvokļa traucēja skafties.

— Lai darbu vadītājs pārbauda, — pārvaldes priekšnieks ierosināja. — Noskaidrojiet, kas tur īsti ir ar tiem griestiem.

Darbu vadītājs un vīrietis aizgāja. Tie tur, pie klavierēm, atrotīja piedurknes, saspļāva saujās un pabāza zem instrumenta lakotajiem sāniem vecus maisus un virves.

— Kas par muļķīgām iedomām! — pārvaldes priekšnieks galvu vien nošūpoja. — Vajadzēja aprunāties ar mani, kad māju vēl būvēja: tā un tā, vai nevarētu... Ieceltu klavieres ar celtni istajā istabā un apkārt saslīetu sienas.

Viri pacēla instrumentu uz pleciem un kreksīdāmi tuvojās durvīm. Atgriezās darbu vadītājs.

— Pirmo reizi redzu tādu subjektu! Melns un melns! Tas, kam jābūt baltam, nevar būt melns!

Pārvaldes priekšnieks apmierināts pamāja. Balts patiesi nedrīkstēja būt melns. Tas nesaskanētu ar loģiku, ja baltī griesti būtu melnī un, tie tur spētu uznest klavieres pa šaurajām kāpnēm. Veltī viņi stīvējās un brēca cits uz citu. Tādā noskaņā var rakstīt sūdzības, nevis nest klavieres.

Atkal pienāca kautrīgais vīrietis.

— Lūdzu, lūdzu piedodiet! — viņš atvainojās. — Man brižiem tomēr vēl šķiet, ka ar griestiem ne viss ir tā, kā vajadzētu... Brigadieris mani nomierināja, darbu vadītājs pārliecināja, bet...

— Bet jūs joprojām neticat, ka griesti ir baltī, — pārvaldes priekšnieks pavīpsnāja. Tie tur ar visām klavierēm, kā jau tas bija gaidāms, iestrēga pirmajā kāpņu telpas laukumīnā un tagad netika vairs ne uz priekšu, ne atpakaļ. Pudele alus bija tiepat kā rokū.

— Nesaprotu, kas ar mani notiek, — vīrietis piekrita. — Brižiem griesti šķiet melnī, bet, kad atnāk jūsu darbinieki, — baltī. Lūdzu, lūdzu, apskatīties pats. Kā jūs teiksit, tā arī būs.

Pārvaldes priekšnieks iesmējās. Pie ieejas bija piebraukusi vēl viena mašīna ar mantām. To īpašnieki, ieraudzījuši nosprostotās kāpnēs, nekavējoties uzsāka strīdu ar klavieru nesējiem. Veidojās ļoti pikanta situācija.

— Ko ar jums lai dara... — pārvaldes priekšnieks negribīgi teica. — Tikai žigli, man nav lieka laika.

Vīrietis soļoja pa priekšu, pārvaldes priekšnieks, ik pa brīdim atskatdamies, viņam sekoja.

— Lūk, — vīrietis, atvēris dzīvokļa durvis, teica. — Skatieties!

Pārvaldes priekšnieks paraudzījās uz griestiem. Neticami, neiespējami, bet tie bija melni kā grāpja dibens, kā... Pārvaldes priekšnieks pēkšņi atcerējās, ka noliktavā nesēn bija pagaisusi viena kanna ar melno krāsu. Skaidrs, krāsotāji, nevižus, atkal visu saputrojuši. Udensvada caurules droši vien nobalsinātas ar kritu, bet griesti... Mjā... Pārvaldes priekšnieks sagrabināja kabatā cigaretes, sērkokļus un aizsmēkēja.

— Nesaprotu, kas jums nepatik... — pēc neilga klusuma brīža viņš beidzot teica. — Nekad vēl neesmu redzējis tik koši baltus griestus kā šie.

Vīrietis klausījās un piekritoši māja.

— Jā, jā, profamst! — viņš priecīgi iesaucās. — Tagad es skaidri redzu, ka tie ir balti. Tikai, lūk, tur, stūri, tāds mazs melns plankumiņš. Vai nav tīsa?

Priekšnieks paraudzījās turp. Uz melnajiem, nē — baltajiem... nē, tomēr melnajiem griestiem viena vietiņa bija palikusi neaizkrāsota.

— Afsūlišu strādnieku, aizkrāsos, — pārvaldes priekšnieks apsolīja. — Visu gaišu!...

Izgājis pagalmā, viņš atvilka elpu. Pie mājas ieejas, kur tagad vajadzēja būt trakai kņadai, vairs neviens nemanīja.

— Kur klavieres? — viņš vaicāja. — Aizveda atpakaļ?

— Nē, ienesa dzīvoklī, — darbu vadītājs atbildēja. — Es taču sacīju: ja labi grib, tad var visu...

— Mjā... — pārvaldes priekšnieks apjucis nomurmināja. Neticami gan izklausījās, bet ej nu sažini, uz ko cilvēks ir spējīgs. Ja jau griestus var nokrāsot melnus, kālab gan nevarētu pa šaurām kāpnēm uznest trešajā stāvā koncertklavieres?

Pārvaldes priekšnieks paraustīja plecus, nopūtās, izvilka no kabatas maku, rūpīgi noskaitīja desmit rubļus un pasniedza būvdarbu vadītājam.

Ši jau nebija ne pēdējā māja, ne pēdējās klavieres.

— Ņem paraugu no kaimiņiem! Viņi visur iet kopā.

I. Melgailis

Bez vārdiem.

I. Melgailis

26.
JANVĀRIS

Paiet 50 gadi, kopš dzimis (1923) IMANTS
MELGAILIS, latviešu padomju karikatūrists.

Ir sava dziesma katram gailim,
Bet, Gailis šis ja lapā knābs,
Tad —
varu apgalvot bez bailēm —
Neviens no smaida nepaglābs.

Ka spalva asa ir kā dimants,
To ilgi pierādīs vēl Imants!

Cik maksā?

Raībo pasauli ejot un klistot,
nereti
apsviežos sīkstulī Istā
un bozīgi rūcu un tirdū:
Cik maksā?
Un cik tas maksā?

... Vīri kā brieži,
vīri kā sūri saudzēti ieži
bez kaut kāda riska
pa nepļautām grāvmalēm zvilnē
un pudeles driskā.
Cik tas kolhozam maksā?
Cik pašiem vīriem tas maksā?

Bet traktorists Juris
āža balstiņā nobrēc:
— Nu, pasaulīt,
turies!
Man galvā jautriība trakal
Un pavīd
viena vienīga brandava smaka
un galviņa glupā ...
Pēc brīšņiņa,
protams,
traktors ir purpatu čupā
un Jurim
kā brīnūms, kā balva
šoreiz uz kamiešiem noturas galva.
Cik tas maksā?
Biedriši labie, cik tas maksā?

... Vienādvienu veikli un skaidri
mūsu izcilie brāķdaru kadri —
kaut kā ...
ar gariem zobiem ... pa roku galam ...
viņi ik darāmo dara,
Par viņiem ik laikrakstā
žēlaba gara —
bet
sadot tā īsti pa nagiem
mums pietrūkst mākas un spara.
Cik tas maksā?
Cik nervu un rūbju tas maksā?

... Sēžam nopietnā sēdē
un spriežam,
ka nevajag sēdēt,
ka nepavisam nav labi
tikai pie papīriem dēdēt ...
Un tomēr
ūdens karafi dīdām,
skaldām matu uz pusēm,
pa tīrbīni
rožainus mākoņus bīdām
un dziļāk, un dziļāk
vārdu virpuļos slīdam.
Cik maksā?
Cik nepadarītais maksā?

Es saprotu labi —
man sacīs:
Ko klabi!
Ko tīrinies acīs!
Un tomēr es rūķšu:
Cik maksā?
Cik valstij visi šie pēkstiņi maksā?

J. JUZEFS

LABS RAKSTURS

Skečs

- Kaķit?!
- Jā, miļumiņ!
- Cik labi, kā mēs nestrīdamies!
- Ļoti labi, miļumiņ.
- Es arī tā domāju. Bet zini, kāpēc mēs nestrīdamies?
- Nezinu, miļumiņ.
- Mēs nestrīdamies tāpēc, ka man ir ļoti labs raksturs.
- Pareizi, miļumiņ. (Icklepojas.)
- Kāpēc tu klepo?
- Piedod, miļumiņ, kaut kas kaklā ieskrēja.
- Kaklā ieskrēja! Melis tāds! Es tev redzu cauril Tu par mani smeijies.
- Goda vārds, nesmejosi! Kāpēc man par tevi būtu jāsmejas?
- Nu, protams! Es jau tavās acis esmu nulle! Par mani tu pat nesmejies. Būtu kaimiņiene Liza, cita lieta...
- Nu izbeidz, miļumiņ, lūdzul! Kāds te sakars kaimiņienei? Liec viņu mierā!
- Ahā! Tā jau es domāju! Jāieminas tikai par to izkrāsoto mūmiju, un tu jau tūlīt meties viņu aizstāvēt!
- Miļumiņ, ko tu izdomā! Es nemaz viņu neaizstāvu.
- Neaizstāvi? Nu, protams, neaizstāvi! Tev vienkārši ir bailst! Tu negribi sevi nodot! Domā, es nezinu, kā viņa tev patīk?
- Miļumiņ, ko tu murgot! Man patīk kaimiņiene?! Šitā izkrāsotā mūmija!
- Ak šitā?! Neko teikt — smuki tu izsakies par sievielēm! Tad jau es arī tavās acis esmu izkrāsota mūmija! Es taču arī krāsoju lūpas un skropstas. Un figūra man arī gandrīz tāda pati kā viņai. Nelietis tāds! Tātad tu visu laiku liekuļo, ik brīdi zvērēdams, ka es tev patīku?
- Goda vārds, miļumiņ, neliekuļoju. Tev ir apburoša seja. Tev ir

pasakaini matīl Tev ir brīnišķīgākā figūra pasaulē. Kā tu vari sevi salīdzināt ar kaimiņieni? Viņa par tevi ir smagāka vismaz desmit kilogramus.

— Ko tu teici?!

— Es teicu, ka viņa ir par tevi smagāka...

— Sausmas! Un es, vientiese, viņam ticu! Sēžu viena patī caurām dienām majās un gaidū, kamēr kungs pārņāks no darba. Nesatiekos ar citiem vīriešiem, bet viņš, lūk, izrādās...

— Mīlumiņ, kāpēc tu mani apvaino? Tu taču zini, ka bez tevis man nav nevienas citas sievietes!

— Ej prom, nelietīl! Ja tu vari zināt, ka viņa ir par mani smagāka, tad...

— Mīlumiņ...

— Nefēlo mulķīl! Ja tu zini, ka viņa ir smagāka par mani, tad tu noteikti viņu esi nēsājis uz rokām!

— Mīlumiņ, ko tu runā! Ja es pat gribētu, es viņu nevarētu pacelt. Viņa taču ir neglīta, bet visas neglītas sievietes ir smagas. Viņa droši vien sver veselu tonnu...

— Tu nopietni tā domā?

— Goda vārds, mīlumiņ!

— Tev taisnība. Zini, tavs brālēns Vilis arī saka, ka viņai ir šķības acis.

— Pareizi Vilis saka.

— Un tavs krusttēvs nesen pateica, ka mūsu kaimiņienel esot likas kājas.

— Manam krusttēvam vienmēr ir taisnība.

— Jā, un arī mūsu sētnieks ir pamanījis, ka viņa krāso matus.

— Ja to saka sētnieks, tad tā ir patiesība.

— Nu tad labi. Kaķīl!

— Jā, mīlumiņ?

— Cik labi, ka mēs nestrīdamies!

— Ļoti labi, mīlumiņ!

— Es arī tā domāju. Bet zini, kāpēc mēs nestrīdamies? Tāpēc ka man ir ļoti labs raksturs.

— Pareizi, mīlumiņ. (Pauze.)

— Kāpēc tu neklepo?

— Mīlumiņ, es tevi nesaprotu, kāpēc man būtu jāklepo?

— Skaidrs. Un es jau gribēju tev noticeēt, ka tu par mani nesmeijies. Liekulis tāds! Tagad es saprotu, kāpēc tu iesāki runāt par kaimiņieni!

IZGĀŠANĀS

Kolhoziņš Kviestītis iebrauc Rīgā un vakarā aizkāpj ciemos pie sava brājadēla. Un tieši tādā reizē, kad šim mājās mazas viesības. Radnieks, kā jau pieklājas, iepazīstina Kviestīti ar saviem viesiem. Tāds un tāds, saka, Materiālu un tehniskās apgādes galvenās pārvaldes metālu, metālizstrādājumu un ugunsdrošo materiālu un koka ķīmiskās produkcijas apgādes un realizācijas Latvijas pārvaldes krāsaino metālu un ugunsdrošo materiālu nodaļas inženieris; tāds un tāds — cementa rūpniecības iekārtu noregulēšanas, iedarbināšanas, projektēšanas un konstruēšanas darbu speciālā biroja Rīgas nodaļas iekārtu un konstrukciju nodaļas darbinieks...

Kviestītis klausās un klausās, kamēr galva sāk riņķēt griezties, bet netiek gudrs, kas te notiek: vai brājadēls runā nopietni vai dzen velnu. Taču radnieks tikai šķūrē lauciniekam klāt omulīgus vīrus un maļ joprojām:

— Tagad tavā priekšā stāv republikas Vietējās rūpniecības ministrijas Speciālā mākslinieciskās konstruēšanas, projektēšanas un tehnoloģijas biroja ventilācijas iekārtu un kondicionieru noregulēšanas nodaļas mākslinieks un Rietumu baseina zivju rūpniecības galvenās pārvaldes materiāli tehniskās apgādes pārvaldes starprepublikāniskā kantora iekārtu, rezerves daļu un jaunās tehnikas nodaļas...

Radgabals vēl nav sakāmo beidzis, kad abi omulīgie vīri sāk sirsnīgi smieties. Kviestītim uzreiz nokrīt zvīņas no acīm. Joko! Ar mani joko! Nu, nekas, arī es esmu joku mīļotājs...

— Cienījamie viesi! — kolhoziņš ievēl krūfīs gaisu kā plēšās. — Tad nu atļaujiet arī man iepazīstināt jūs ar savu darbavietu. Es esmu rajona izpildkomitejas lauksaimniecības ražošanas pārvaldes kolhozu valdes teritorijā esošās zemes rezervju tehnoloģiskās un racionālās izmantošanas darbu organizēšanas, kā arī darbalopu nodarbināšanas, pienīgo un nepienīgo ragulopu produkcijas efektīvas iegūšanas un izmantošanas perspektīvo sīklopu skaitīšanas ieskaitīto cūku, kuļļu, vepšu, kā arī speciālā uzskaitē ņemto remontbuļļu un ālavnicu...

Sai brīdī brājadēls sagrābj Kviestīti aiz piedurknes un čukst:

— Tēvocīt, pietiek! Nezobojies! Viesi apvainojās. Aizmuka uz ēdamistabu.

— Es tak, krustdēlīn, nezobojos, — Kviestītis izbrīnījies paskaidro.

— Es tāpat kā tu pajokoju, griebeju tikpat penteriski pateikt, ka esmu kolhoznieks.

— Bet es jau runāju gluži nopietni, — radnieks atšķir telefona abonentu sarakstu. — Še, lasi pats! Tādas darbavietas ir.

Pastudējis biezo abonentu sarakstu, tēvocis sāka braucīt sirmo bārdeli.

— Jā. Tiesa gan. Izgāzos. Pamatīgi izgāzos, — viņš nosūkstījās. Iz-mantojot vispārēju apjukumu, vecais paņēra priekšnamā savu kažociņu un klusītēm no radnieka apartamentiem pazuda.

Bez vārdiem,

D. Breikšs

8.
FEBRUĀRIS

Paiet 50 gadi,
kopš dzimis (1923)
EVALDS VILKS, lat-
viešu padomju
rakstnieks.

Jā, mūžā katram tāda reize pienāk,
Ne velti saka — dzīvīte nav joks.
Bet labi zinām,

Tev pat rudens dienās
Zels nelokāms un stingrs

Zaļais koks.

Tas augļus dos

ar nobriedumu

kvēlu —

Vēl nav

pať piecas minūtes par vēlu.

EVALDS VILKS

IZRAKSTI NO PIEZĪMJU GRĀMATIŅĀM

1

Pievakare. Gaļas veikals. Cilvēki atnākuši iepirkties, viņi stāv rindā. Rinda kļūst arvien garāka, beidzot tā zaudē stingrās kontūras un pārtop elsojošā, šņācošā, stenošā pūlī. Aiz letes pie galda sēž pārdevēja un skaita dienā ietirgoto naudu. Naudas ir ļoti daudz. Vīspirms viņa to saliek pēc lielumiem — atsevišķi desmitniekus, atsevišķi piecniekus un tā tālāk. Pēc tam saskaitīs, cik sanāk kopā.

Aiz otras letes sēž veikala pārzinis ar gaļas izcirtēju. Viņi iegrīmuši darbā, viņi salīdzina ierakstus burtņīcās ar pavadzīmēm un visādiem citādiem dokumentiem. Viņi strādā. Strādā arī apkopēja. Tā aiz letes mazgā grīdu. Iemērc lupatu spainī un — plakš! — noplāj to zemē!

Garlaikojas vienīgi otrs gaļas izcirtējs. Atzvēlies pret durvju stenderi, viņš vienaldzīgu skatienu raugās pulī. Tad no puļa kāds viņam dod zīmi. Saluvojas divas ausis un divas mutes. Ši-šiši! Gaļas izcirtējs aizgorās blakus telpā un pēc brīža iznāk no tās ar papīrā ietītu vistokli rokās. Uzmet uz svariem. Šei!

Pārdevēja skaita naudu. Apkopēja mazgā grīdu. Veikala pārzinis ar pirmo gaļas izcirtēju salīdzina vērtspapirus. Visi strādā, galvas nepacēlušī. Vienīgi mēs, tie dīkdieņi, šaipus letes nekā nedarām, tikai elsojam, šņācam, stenam.

Es jūtos kā bēznīcā, kur bērnu dienās mani šad tad aizveda māte. Alfāri un citas svētās regālijas te aizstāj kauto lopu miesas, kas pakārtas pie sienas, un gaļas gabali garajās saldēšanas ierīcēs.

Veikala pārzinis ir dievs tas tēvs, pārdevēja — Jēzus Kristus, bet gaļas izcirtēji — apustuļi.

Kas ir cilvēks šīs svētās trijotnes priekšā? Niecība. Mazs tārpīnš, kuru pat saskatīt nevar.

II

Veikalu slēdza pavasarī. Kapitālremonts. Pārbūve. Lielos logu stiklus no iekšpuses pārklāja ar baltu krāsu. Drīz uz tiem parādījās ar pirkstu uzvilkti velniņi un dažādi uzraksti, kurus tomēr nevarēja uzskatīt par piedauzīgiem.

Velniņi no logiem smējās uz garāmgājējiem visu vasaru. Bet iekšpusē kūsāja darbs. Avīzē parādījās raksts, ka šis veikals būs pasaules labāko standartu līmenī. Kādā citā rakstā tika apspriesta arhitektu un mākslinieku sadarbība, un tur bija sacīts, ka jaunais veikals būs šādas sadarbības paraugs.

Rudenī, kad krija pirmais sniegs, lielais darbs bija paveikts un veikals atvēra durvis. O, tur bija ko paskatīties! Nekā lieka, viss savā vietā. Vienkārši, eleganti, vienreizēji.

Šādā veikalā ir daudz ērtāk stāvēt rindā nekā vecajā bodē. Un galvenais — daudz interesantāk. Ir uz ko paskatīties.

Vasarnieks noīrēja laukos istabiņu, kur pavadīt atvaļinājumu. No rīta viņš piecēlās līdz ar gaiļiem un iznāca priekšnamiņā izstaipīties un ieelpot vasaras smaržas. Ēt nočabēja zāle un durvju priekšā no ceriņu krūma izlīda melns runcis ar strazdu zobos.

Vasarnieks, nejauki pārsteigts, blisināja acis. Runcis nolika nokosto strazdu pie durvju sliekšņa un pats pazemīgi atkāpās dažus soļus, atsēdās un sāka laizīt ķepu. Mazliet atguvies, cilvēks pakampa slotas kātu un metā. Runcis vienā stiepienā pazuda krūmos. Cilvēks apraka beigto putniņu dārza malā un tai vietā nolika puķi. Runci viņš nosauca par Melno Briesmoni un šo notikumu aizmirsa.

Otrā rītā vasarnieks atkal piecēlās līdz ar gaiļiem un izgāja priekšnamiņā ieelpot vasaras smaržas. Neapmierināti pārsteigts, viņš ieraudzīja,

ka pa ceļiņu nāk Melnais Briesmonis ar putnu zobos. Tāpat kā iepriekšējā dienā, runcis nolika savu upuri pie sliekšņa un pats pakāpās atpakaļ, padevīgām acīm nolūkodams cilvēku.

Nejauki iekliedzies, cilvēks metās virsū kaķim, bet tas pamanījās nozūst krūmos.

Vasarnieka atpūta bija sagandēta. Lai kā viņš centās aizmirsties, taču domas atkal un atkal atgriezās pie Melnā Briesmona un tā upuriem. Vakarā cilvēks satasīja prāvus akmeņus un sakrāva tos priekšnamiņā uz sola, lai būtu pa ķērienam.

No rīta, zaglīgiem soļiem iznācis priekšnamiņā, cilvēks palūkojās apkārt: viņam vairs neeksistēja ne brīnumjaukais saules lēkts, ne vasaras smaržas. No krūmiem izlīda Melnais Briesmonis ar putnu zobos. Cilvēks kampa akmeņus un svieda, nemaz nenogaidījis, kad runcis noliks kārtējo upuri pie sliekšņa.

Un tā tas turpinājās vēl vairākus rītus. Beidzot vasarnieks aizņēmās no kaimiņiem bisi un pusdienlaikā negāja vis pastaigā pa mežu, bet ielīda nātrēs un ieņēma tur pozīciju. Pamanījis ceriņu krūmā pazibam kaut ko melnu, viņš izšāva no abiem stobriem uz to pusi, pēc tam no svieda kūpošo ieroci zemē, aizgāja uz ciema veikalu, nopirka pudeli degvīna un piedzērās pirmo reizi tai vasarā.

— Nu tāk būs kārtībā, — viņš nodomāja, no rīta pamodies.

Cilvēks izgāja priekšnamiņā ieelpot svaigu gaisu un pavērot vasaras jaukumus. Pie durvīm viņš palika stāvam kā lemiets priekšnama šķirbainajā deju grīdā: pa ceļiņu pretī nāca runcis ar gurķi zobos, ko bija noēpis kaimiņu dārzā. Melnais Briesmonis nolika gurķi pie sliekšņa, atkāpās nedaudz atpakaļ un ar zaļganajām acīm pazemīgi uzlūkoja cilvēku.

Melnais Briesmonis bija pāraudzināts.

Cilvēks sagrābstīja sev aiz muguras durvis un muktin lemuka istabā. Viņš visu dienu nosēdēja krēslā, smēķēdams cigareti pēc cigaretes, viņa rokas drebēja un vaigs nervozi raustījās. Pievakarē cilvēks sapakoja savas mantīņas un, neteicis saimniecei ne vārda, aizbrauca atpakaļ uz pil-sētu.

IV

Virtuvē sabojājās krāns. Vispirms tas sāka pīlēt: pakš, pakš, pakš! Cauru dienu un nakti: pakš, pakš, pakš!

Gaidīdams meistar, sameklēju rublēnu un noliku to pa ķērienam kabatā.

Meistars neatnāca. Krāns sāka tecēt ar mazu straumīti: pļir-r, pļir-r, pļir-rl Cauru dienu un nakti: pļir-r, pļir-r, pļir-rl

Gaidīdams meistar, sameklēju vēl vienu rublēnu un novietoju to kabatā blakus pirmajam. Lai būtu pa ķērienam. Ūdens tecēšana ar straumi tomēr ir kaut kas vairāk nekā vienkārša pilēšana.

Beidzot meistars atnāca. Viņš atvēra portfeli, paņēma darbarīkus un sāka strādāt. Drusciņ pastrādājis, nopūtās. Pēc tam sacīja:

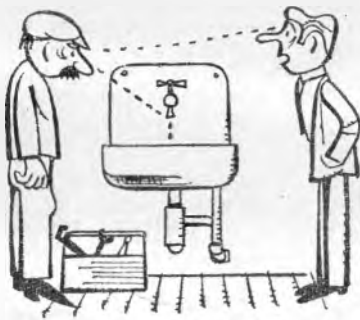
— Tur ir tāds knibulītis, un tas ir nodillis. Nekā nevar darīt.

— Ak nevar vis? — es pārjautāju un arī nopūtos. Paslepšus iešāvu roku kabatā un tiem diviem rublēniem piebīdīju klāt trešo. Ja krāns pīl, tad ir slikti, ja tek ar straumīti, — vēl sliktāk, bet, ja nav knibuļa, tad darīt nevar nekā.

— Es iešu pameklēt to knibuli, — meistars sacīja. — Varbūt sada-būšu.

Viņš aizgāja. Man roka palika kabatā. Krāns tecēja ar straumīti: pļir-r, pļir-rl

Kad bija pagājušas divas dienas, meistars atnāca atkal. Atnāca ar visu knibuli. Pēc piecām minūtēm krāns bija salebots. Ūdens vairs netecēja.

Virtuvē iestājās neparasts klusums. Es lēnām iefaidu roku kabatā un sa-
faustīju tos trīs rublēnus. Liktenīgais brīdis bija klāt.

— Lūdzu! — meistars sacīja.

— Paldies! — es atbildēju.

Viņš sameta rīkus portfeli un aizgāja.

Es paliku stāvēt ar roku kabatā.

Pēc tam paziņām stāstīju, kā virtuvē sabojājās krāns, kā tas sāka
piļēt, kā tecēt ar strauņīti un kā bija nodilis knibulis. Stāstīju, kā atnāca
meistars un pateica «lūdzu».

Paziņas smējās locīdamies. Manam labākajam draugam pat asaras
izsprāga no acīm. Viņš tās noslaucīja ar lielu, rūtainu kabatas lakatu
un teica:

— Es nemaz nezināju, ka tev ir tik varena humora izjūta! Paklau,
neturi sveci zem pūra. Tev vajadzētu sākt rakstīt «Dadzim».

V

Rakstnieks aiz pārlicēģas piepūles bija nosvīdis. Dzīvoklī visi māj-
nieki staigāja uz pirkstgaliem, jo notika pats lielākais radīšanas brīnums:
rakstnieks sava sacerējuma tēlēm meklēja individualizētu valodu. Jo kas
gan ir tēls bez individualizētas valodas? Nekas. Tikpat kā govs bez
astes.

Viņš uzrakstīja šādu teikumu:

«Pēteris pavēra durvis un sacīja:

— Labdien!»

Pārslasījās uzrakstīto, kā slāpdams nosvieda zīmulī. Neder! Tā runā
ikviens un katrs.

Viņš pavērsa moku pilno skatienu pret debesīm, kur zilajā bezgalībā
cēli peldēja lieli, balti mākoņi. Un pēkšņi pār viņu nāca iedvesma. Viņš
bija atradis to, ko meklēja, bija tēlam atradis individualizētu valodu.
Viņš uzrakstīja:

«Pēteris pavēra durvis un sacīja:

— Ek, ek—mek, mek — šodienīn, tagadiņ — bē, bē — labdienīn!»

Prieks par atradumu bija tik liels, ka pirms gulētiešanas viņš satrau-
kumā vienu kāju nomazgāja divas reizes, bet otru — nemaz.

VI

Kolhoza brigadieris gāja pa ceļu. Iedams viņš ieraudzīja kolhoza kā-
postu laukā govī.

«Interesanta parādība,» brigadieris nodomāja. «Šo jautājumu vajadzēs
apspriest un pieņemt kaut kādu lēmumu.»

Brigādes sapulcei izraudzīja trīs referentus: vienu galveno un divus
viņa palīgus. Ievēlēja arī komisiju lēmuma projekta izstrādāšanai.

Kad debatēs bija izeikušies trīspadsmit runātāji, visi nonāca pie seci-
nājuma, ka brigāde ne nekā iesākt nevar un jautājums izskatāms augstākās
instancēs. Nolēma sūtīt pārstāvi pie kolhoza priekšsēdētāja.

— Vareni! — kolhoza priekšsēdētājs izsaucās. — Mēs šo jautājumu apstrādāsim, kā pienākas. Tā sakot, noliksim uz zinātniskiem pamatiem.

Nosprieda, ka pirms visa kolhoza kopsapulces sasaukšanas izdarāmi socioloģiski pētījumi. Visus kolhozniekus sadalīja trīs lielās grupās: pēc vecuma, pēc dzimuma — atsevišķi sievietes un atsevišķi vīriešus. Izsniedza anketas. Katrai grupai bija uzdoti citādi jautājumi, izņemot vienu, visām kopīgu, kas skanēja tā: «Kā jums patīk Raimonda Paula jaunākā dziesma!»

Tad nodibināja komisiju trīspadsmit cilvēku sastāvā, kurā ietilpa visi saimniecības speciālisti. Komisijas uzdevums bija noskaidrot, kam īsti pieder kolhoza kāpostos redzētā gov.

Kad komisijas locekļi ar autobusu ieradās notikuma vietā, tur nekā nebija. Nekā.

Kāds palaidņa puika, nākdams no skolas, bija paņēmis vīcu un izdzinis govī no kāpostiem.

— Jūtu tev līdzī — tu taču biji lik labs cilvēks!

D. Breičs

IRMA

(Izvilumi no kāda laikraksta rubrikas «Mums raksta»)

29. II

Gribu īsumā izteikties par nupat iznākušo rakstnieka Mikspēdiņa grāmatu «Caklais kolektīvs». Šī pēc apjoma nelielā grāmata liks nopietni padomāt daudziem lasītājiem. Un pareizi. Vai tad mēs pienācīgi novērtējam kolektīvā darba audzinošo lomu? Nē! Mēs bieži aizmirstam, ka kolektīvais darbs ražošanas procesā veic ļoti lielas audzināšanas funkcijas. Tas ieaudzina darba mīlestību, māca disciplīnu. Bet mūsu kolektīvā vēl ir daudz elementu, kas to nesaprāt...

(No dziedāšanas skolotājas A. vēstules)

1. III

Ar prieku izlasīju lasītājas A. vēstuli. Viņa ļoti pareizi paceļ jautājumu par sliņķiem un dikdieņiem. Tādi elementi patiešām met tumšu ēnu uz apzinīgo strādnieku rindām. Tai laikā, kad mēs, godīgie darba roki, fabrikās un uzņēmumos, plāvās un tīrumos čakli strādājam, viņi, šie dikdieņi, izvairās no darba un grauj mūsu skaidro, tīro morāli!

(No mājsaimnieces B. vēstules)

2. III

Pilsoni B. ir pilnīga taisnība. Par morāles tīrību mums visiem jācīnās. Huligānisms un alkoholisms! Vai mēs ilgi vēl dzirdēsim šos vārdus? Sevišķi sāpīgi redzēt, kā šis parādības indē mūsu skaistas jaunatnes apziņu. Bieži taču vēl gadās, ka jaunieši nevis čakli macas un aktīvi piedalās sabiedriskajā darbā, bet iekļaujas apšaubamas roļatās un izpriecās.

(No alus kioska pārdevējas C. vēstules)

3. III

Es pievienojos pilsones C. domām. Jaunieši, kas vieglprātīgi piecājas, iet bīstamu ceļu. Arī mūsu pagalmā es esmu ievērojusi jauniešus, kuri sēž kalnu vakaru zem mana loga un trinkšķina ģitāras. Un neviens viņiem neizrāda, ka tā rīkoties nav pieklājīgi. Es vairākkārt par to jau esmu ziņojusi namu pārvaldei, bet rezultāta nekāda.

(No pensionāres D. vēstules)

4. III

Svētā vientiesība! Mūsu laikos gaidīt palīdzību no namu pārvaldes! Man tas liekas smieklīgi! Es jau ceturto gadu gaidu, kad izremontēs mana dzīvokļa tualeti, bet līdz šim neko neesmu sagaidījis. Tikai tukši solījumi.

(No īrnieka F. vēstules)

5. III

Izlasīju pilsoņa F. vēstuli un sašutu līdz sirds dziļumiem. Kā var cilvēks mūsu lielajā atomu un kosmosa laikmetā domāt par kaut kādām tualetēm! Kauns!

(No santehniķa G. vēstules)

7. III

Esam pilnīgi vienis prātis ar lasītāju G. Tagad nav īstais laiks nodarboties ar atsevišķiem sīkumiem! Mums jādomā par visu sabiedrību. Tāpēc sakļausim vēl ciešāk savas rindas un vēl asāk uzbruksim mielpilsonisku uzskatu nesējiem mūsu sadzīvē!

Mūsu ēdnīcas personāls, apspriedis rakstnieka Mikstpēdiņa grāmatu «Čaklais kolektīvs», nolēma paplašināt ēdienu sortimentu un turpmāk pasniegt apmeklētājiem arī kāpostu kotletes!

(No ēdnīcas kolektīva vēstules)

Redakcijas piezīme

Ar šiem kvēlajiem vārdiem mēs gribam pabeigt šo domām bagātu diskusiju par rakstnieka Mikstpēdiņa grāmatu «Čaklais kolektīvs». Diskusijas noslēgumā mūsu avīzes korespondents lūdza izteikties pašu autoru. Rakstnieks Mikstpēdiņš sacīja:

— Es esmu bezgala priecīgs, ka mans nelielais darbs izraisījis tik lielu atsaucību. Atklāti runājot, biju mazliet pārsteigts, ka grāmata, kura paredzēta biškopjiem, izraisīja tik plašas dažādu arodu speciālistu pārrunas par viņu darbu. Esmu bezgala pateicīgs diskusijas dalībniekiem. Viņi man deva daudz ierosinājumu jaunajai grāmatai, kurā esmu nolēmis apcerēt ar truškopību saistītas problēmas.

NĀC MĀJĀS, VISS PIEDOTSI

... Un atgāji pa stāvām takām,
Uz pleca aiznesdams dēlu.
... Slem svārktem pieskāries mans dēls,
Kaut svārks jau vecs —
Zēl projām mest.
... Ik siena, durvis, rakstāmgalds,
Pat naktspodinš —
Nekas nav lēis!
... Gribu redzēt tevī atkal mājās.
... Es tavs suns, kam kaulu atnest drīkst.

Imants Lasmanis

Tu tagad citam zupu vāri,
Suj pogas, lakstojies ap viņu,
Man atstājusi ragu pāri
Un mazlietotu naktspodīnu.

Jel atsaucies, kur tagad esi?
Lai atkal tieku tev uz pēdām.
Es esmu nomocijīs presi
Ar pantīņiem par savām bēdām.

Nav remonts taisīts, krāmi krājas...
Vai šauļos atdot tos pa lēto?
Viss piedots, nāc nu atkal mājās
Un atstāj savu izredzēto.

Viņš laikam ēzdams sīpolklopsi,
Vēl prasa šņabi pravīt dūšu,
Bet es, tavs uzticīgais mōpsis,
Par kaulu pateicīgs tev bušu.

Nāc mājās, kamēr nav par vēlu,
Lai sirdij nenoplēšu krevi.
Te podiņš gaida manu dēlu,
Te mana dzeja gaida tevī!

Bez vardiem,

N. Zvirbulis

Paiet 100 gadi, kopš dzimis (1873) JĀNIS
ENDZELINS, ievērojamais latviešu valodnieks.
Miris 1961. gadā.

«APSVEICIET MANI AR PAVEIKTO DARBU!»

Ja mēs pajautātu jebkuram profesora Endzelīna bijušajam studentam vai arī kādam no viņa kalēģiem, vai lielais valodnieks ir bijis pazīstams arī kā humorists, tad diez vai atbilde būtu apstiprinoša. Par humoristu viņu vispārpieņemtā uztverē laikam nevarētu uzskatīt. Bet varbūt par satirīki?

Par satirīki droši vien varētu. Jo ikvienam, kam ir laimējies kaut vai vienu mācību gadu klausīties viņa lekcijas un kārtot pie viņa eksāmenus, atmiņā būs saglabājušies vismaz dažī mazliet ironiskie profesora aizrādījumi vai piebildes.

Tā, piemēram, kādreiz Filoloģijas fakultātē visiem studentiem bija zināms, ka uz jautājumu «Kur jūs dzīvojat?» nedrīkstēja atbildēt, teiksim, «Es dzīvoju uz Tērbatas ielas», jo tad noteikti būtu gaidāms aizrādījums: «Uz ielas dzīvo tikai zvirbulji.»

Tāpat ne visai ērtā situācijā nokļuva arī tas students, kurš lūdza viņu pakonsultēt. Uz šādu lūgumu profesors atbildēja apmēram tā: «Kāpēc man jūs jākonsultē, konsultējiet jūs mani!»

Ja studentam nebija visai skaidra dikcija vai intonācija, profesors parasti neteica priekšā pareizo variantu, bet, pielicis roku pie auss, tikai pajautāja: «Kā jūs, lūdzu, teicāt? Es nesapratu.» Tad nu studentam vajadzēja pašam saprast un savu kļūdu izlabot.

Ja lekcija vajadzēja minēt kāda vārda nepareizu formu, to parasti profesors neizrunāja, bet rakstīja uz tāfeles. «Mana mēle neklausā to izrunāt,» apmēram tā viņš mēdza teikt.

Kad 1953. gadā profesoru Endzelīnu apsveica 80 gadu jubilejā, apsveicējiem viņš esot aizrādījis: «Ko jūs mani ar gadiem apsveicat, apsveiciet par paveikto darbu!»

Šīs piezīmes, protams, nepretendē uz notikumu un izteicienu absolūtu precizitāti, taču būtība tajās nav izdomāta. Un, ja visi bijušie profesora Endzelīna studenti un viņa kolēģi savāktu kopā visas atmiņu drumsītas, tajās diezgan spilgti iezīmētos satīriskā atblāzma.

ANTONS

DRAUDZĪGA APRUNĀŠANĀS

Galvenais inženieris atkrīt krēslā pie rakstāmgalda, paskatās uz meistaru Bikuti, kurš sakucis sēž viņam pretī, un aizsmēķē jaunu cigareti.

— Kā tad nu tagad būs, Bikuli? — inženieris pikti vaicā.

— Kam tad tagad vajadzētu būt un kāpēc vajadzētu būt? — Bikutis uz jautājumu atbild ar jautājumu.

— Vai tu saproti, kādu darbgatdu esi salauzis?

— Nevis salauzu, bet salūza. Sataisis. Ne to vien sataisa.

— Cilvēk, tu taču atstāji ieslēgtu elektromotoru, bet pats aiztriecies, veļns zina, kur — uz ceļa viņu galu...

— Nevis veļns zina, kur, bet pie virpotāja Balčus, viņš mani ielūdza uz kristībām...

— Ak kungs, uz kristībām! Bet darbgalds, bet plāns!

— Es jau teicu: darbgaldu pēc nedēļas sataisis, bet plāns tāpēc ir, lai to pildītu.

— Tu taču darba laikā biji iereibis... Tādu darbgaldut! — Inženieris saķer galvu.

— Būs tevi jāsoda, Bikuli, neko nevar darīt.

— Par ko? — Bikutis brīnās. — Vai tad citi nemaz vairs nedzer?

— Citi nebojā darbgaldus.

— Tad kaut ko citu izdara. Ārē, mūsu ceļa priekšnieks pērn piedzēries iebrauca ar visu mašīnu grāvī...

— Bet viņš taču pats ar savu mašīnu...

— Kas par to, ka ar savu. Tāpat nekāds svētais nav.

— Es skatos uz tevi un brīnos! Kas ceļa priekšnieka mašīnai kopīgs ar... nu... Vienaļga, tevi sodīsim!

— Nesodīsiet. Es esmu pirmrindnieks.

— Kur tu to rāvi?! Jau trešo gadu ar tevi mocāmies, tu mums grauj darba disciplīnu visā cehā.

— Bet kas bija pirmrindnieks cehā pirms četriem gadiem? Bikutis bija pirmrindnieks!

— Pasaki, ko tev var līdzēt tas, kas bija pirms četriem gadiem?

— Tas ir, kā ko? Par veciem nopelniem paš pensiju dod. Bet šite uzreiz — nevar līdzēt...

— Nu, bet vai tu vismaz saproti, ko esi izdarījis?

— Kas te ko nesaprast? Kad vecākais meistars ar kontrolieri darba laikā hi-hi-hi un ha-ha-ha, tad jūs nekā neredzat! Un viņa sievai arī neziņojat...

Inženjera seja pārklājas sarkaniem plankumiem. Viņš nervozi aizsmēķē vēl vienu cigareti.

— Tad ko tev tagad — pateicību, vai, izteikt par to salauzto darbgaldu? — inženieris iekļedzas.

— Pateicību es neprasu, svētki vēl tālu. Bet rājienu — pamēģiniet tikai...

— Pamēģināsim ar!

— Bet grāmatvedis pagājšnedēļ veselu dienu nebija darbā, vai viņu sodīja?

— Grāmatvedis nav manā ziņā. Ja būs vajadzīgs, sodīs...

— Tas vēl ir jautājums. Un nav te ko kliegt. Stancēšanas ceħā, redzēju, meistars vizuļus lidakām taisa, un par to viņam, nebaidies, nekā nebūs. Kā tad būs, ja direktors pats ir makšķernieks!

— Paklausies, es tevi tūlīt triekšu ratā, — inženieris sāk skaislies ne pa jokam. — Tevis dēļ nestrādā unikāls darbgalds, bet tu direktors — makšķernieks, meistars vizuļus taisa...

— Netrieksiet, nav tāda likuma. Bet detaļas man Mičkus vienmēr piegādā par velti. Un pēc tam, skaties tikai, atkal es esmu vainīgs...

— Vai tad tu Mičkus dēļ salauzi darbgaldu? Biji piedzēries, tā arī pasaki!

— Pateikšu ar. Es šitā strādāt nevaru, ja Mičkus man detaļas...

— Kaut tu izputētu kopā ar visu Mičku! Galu galā — tu esi vainīgs pie tā darbgalda vai neesi?!

— Kurš gan neklūdās? Tev pašam, galvenais inženieri, tāpat ir rājiens par ceturkšņa plānu...

Inženieris pielec kājās, tad atkal apsežas.

— Es ar tevi vairs nevaru, Bikuti. Visi ir vainīgi, tikai tu nekur necsi vainīgs...

— Bet sagādnieks dzīvokli dabūja ārpus kārtas, teiksiet, ka nedabūja?

— Vai tad es dzīvokļus piešķiru, kaut tevi pērkons! Ko tu te tagad...

— Ja jūs dzīvokļus nepiešķirāt, ko tad uz mani kļiedzat? Plānotājai jūs tā vis neuzblautu. Skaidrs, jauna, smuka, vīrs vecs.

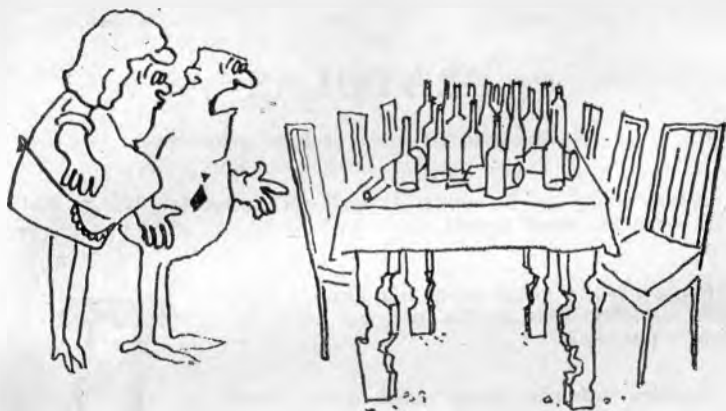
Inženieris atkrit krēslā un, ne vārda neteicis, muti atplētis, tvarsta gaisu.

Bikutis ieļej no karafes glāzē ūdeni un rūpīgi pieturēdams inženierim zodu, ieļej ūdeni viņam tieši rīklē.

— Nu tad jau es varbūt iešu... Draudzīgi aprunājāmieš un gana, — meistars nosaka un iziet pa durvīm.

Uzgaidāmajā istabā viņš laipni atvadās no sekretāres:

— Jūs, jaunkundzīt, varbūt aizteciet līdz aptiekai. Inženierim ar sirdi nav labi. Neko darīt, tāds darbs...

— Viss izdevās labi, tikai mazliet pietrūka uzkožamo...
A. Deltuva, «Štuota», Viļņa

J. JUZEFS

ORIENTIERIS

- Kur tu visu laiku slēpies? Veselu nedēļu neesmu redzējis.
- Biju ekskursijā uz Jūrmalu.
- Ko tu saki! Man gan nav laimējies tur būt. Vai ir ko redzēt?
- Tu vēl jautā! Galva griežas...
- Un kas tev tur patika?
- Nu, kā tev to pateikt... Tā jau grūti uzreiz iztāstīt... Viss patika.
- Bet tomēr — kas tev tā sevišķi iekrita atmiņā? Teiksim, ja man arī kādreiz iznāk uz Jūrmalu aizbraukt, uz kuriem tad vispirms steigties? Kādu ievērojamu vietu meklēt?
- Ā, sapratu! Pirmām kārtām meklē Raiņa muzeju.
- Ja atradīsi Raiņa namīgu, vari uzskatīt, ka visas Jūrmalas bagātības ir tavās rokās. Ja virzīsies no muzeja uz jūras pusi, atradīsi restorānu, ja solosi uz stacijas pusi, nonāksi tieši universālveikalā, iesi pa kreisi, uzsūrsies kafējnīcai, iesi pa labi, — uzskriesi virsū alus bāram. Miņāsies uz vietas, — ieraudzīsi šašlika bodi.
- Tātad atceries: ja būsi Jūrmalā, vispirms sameklē Raiņa muzeju...

PRĀTULAS

(No Ausveita Sīrseņa «Gudribu grāmatas»)

Viens rublis arī ir nauda. It īpaši, ja deviņi tev jau ir. Pieliec klāt — un būs veseli desmit.

Visiem nekad nekas nevar būt vienāds. Vienām sievietēm īsas kleitas nāk par labu, citām — par sliktu.

Centies nedomāt. Drošs paliek drošs. Sāksi domāt, — velns zina, kas var ienākt prātā.

Trešā daļa no atrastās mantas vērtības pieņākas apzinīgajam atradējam. Neapzinīgajam — visa.

Kādu lielu gudribu no cilvēkiem var prasīt, ja viņu smadzenes 82 līdz 94 procentu apmērā sastāv no ūdens?

Esī virišķīgs! Nekad nekriti izmisumā! Pat ja tev sāp zobs.

Droši kritizēt savu tiešo priekšnieku var tikai divos gadījumos: kad viņš tiek atlaists no darba vai kad tu tieci atlaists.

Labi neprecētam! Nejauši saplēs dārgu vāzi vai izdedzini jaunām biksēm caurumu — un neviens tevi nelamā.

Pienāk, pienāk katram tas brīdis, kad liekas, jaunības dienās ī bites bija lielākas, ī medus saldāks.

Nesavtīga draudzība — kas tā tāda? Citiem vārdiem sakot, — kas tas par draugu, no kura nav nekāda labuma?

Kad viens bēg, bet otrs dzenas pakaļ, pirmajam draud nopietnas briesmas dabūt no otra pa kaklu.

Laimīgs cilvēks, kuram nekad nav pagiru. Kā viņš to panāk? Ļoti vienkārši: nelieto reibinošus dzērienus.

Nelāgs paradums — noplēst dāvanām cenu. Saņēmējam tas sagādā liekas neērtības: jāiet speciāli uz veikalu interesēties, cik šī dāvana maksā.

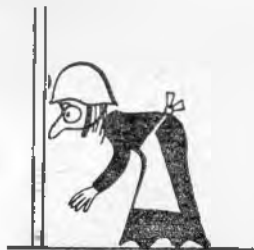
Kad uzzini, ka tavs rajona ārsts arī saslimis, zūd katra uzticība medicīnai.

Ja viens muļķis var uzdot vairāk jautājumu nekā desmit gudrie atbildēt, — kā lai nejut cieņu pret muļķiem?

Kādēļ cilvēki vispār dzīvo? Bet ko lai viņi citu darītu?

Atļauts ir viss, kas nav aizliegts.

Neskatisimies pa atslēgas caurumu svešās istabās! Ka nedabūjam ar durvim pa pieri!

Mūsu bērnos — mūsu pagātnē; mūsu nākotnē — mūsu vecākos.

Kā lai visiem izdara pa prātam? Ir, piemēram, cilvēki, kuriem patik gruzdošu lupatu smaka.

Mēdzam teikt: «Nepelnīti cietis.» Nav tiesa. Gan jau bija pelnījis. Ja ne šajā, tad citā gadījumā. Visi mēs esam pelnījuši. Tikai ne visus ķer sods. Tik vien tās starpības.

Krietni iereibis vīrs uz ielas skaļi gaudās: — Viņi mani iznīcināja materiāli un morāli. — Es mierīgi pagāju garām. Tikai pēc kāda laika ienāca prātā, ka vajadzēja taču pieiet klāt un pajautāt, kas tie tādi «viņi» ir, ko viņi īsti izdarīja un kādēļ. Varbūt varētu palīdzēt. Tā mēs diendienā ejam garām cits citam grūtā brīdī. Bet skaitāmlēs biedri, draugi un brālī.

Tikai reta meitene prot īsti novērtēt mūs pēc piecdesmit gadiem kā vīriešus — nopelnu, pieredzes, ieņemamā amata dēļ. Vairumam diemžēl esam tikai «veci kraķi».

Sorit pamodies izdzirdu dārzā žadzinām žagatu. Kaut arī principā nekādām pazīmēm neticu, nevilus tomēr nodomāju: sak, būs kāda vēsts, uzzināšu kaut ko jaunu. Un ilgi nebija jāgaida. Mierīgi spraucos pārpildītajā, kā parasti, autobusā, kad viens uzbrēca: «Kur lien? Neredzi? Idiots!» Sen neko tādu nebiju dzirdējis.

Uz ielas stūra strīdējās divi krietni iereibuši vīri. — Man taču vajadzēja būt palikušiem trijiem rubļiem, — viens teica. — Kā tie tev varēja palikt, — otrs iebilda, — ja bija seši un mēs izdzērām divus poļšus. — Tad jau patiešām nekas liels nevarēja būt palicis.

— Mūsu mašīnu parks ir krietni sakuplojis.

U. Mežavilks

22.

FEBRUĀRIS

Paies 140 gadi, kopš dzimis (1833) JĒKABS
ZVAIGZNĪTE, latviešu stāstu un satīru autors.
Miris 1867. gadā.

Kopā ar Frici Māberģi, Pēteri Krumberģi, Jāni Ruģēnu pieder pie «cīliem», respektīvi, mazākiem pagājušā gadsimta sešdesmito gadu rakstniekiem, blakus abiem Juriem — Neikenam un Alunānam. Rakstītājs dzejoļus, starp citu, pazīstamo «Tēvu zemi» («Gan ir jauki citās malās, Tur, kur cita saule spīd»), stāstus, humoristiski satīriskus sacerējumus, literatūrpētnieciskus (par tautasdziesmām) un publicistiskus rakstus.

Jaunpiebalgas krodzinieka dēls. Septiņpadsmit gadu vecumā iestājās Cimzes skolotāju seminārā Valkā, pēc kura beigšanas strādāja par mājskolotāju un skolotāju Vidzemē un Pēterpilī, divus gadus — tai pašā seminārā, kurā bija mācītājs. Kādā pārbaudē inspektors, uzzinājis, ka jaunais pasniedzējs nodarbojas ar literatūru, norāja viņu par to un ziņojumā Cimzem uzrakstīja: «Sakaļ jūs arī Zvaigznītes kungam, ka mēģināšanos latviešu vai vācu pantu taisīšanā atrodu par nederīgu.» Nevarēdams ar šo aizliegumu samierināties, rakstnieks no semināra aizgāja. Bija Jura Alunāna «Sēfas, Dabas, Pasaules» un «Pēterburgas Avīžu» aktīvs līdz-

strādnieks. Stāstā «Bāra bērns» apjūsma skaisto dzimtas puses dabu un tās jaudis, piebilzdams, ka precoties nemot vienīgi piebaldzēnieki. Bet, tā kā visu laiku dzīvoja prom, palika neprecējies. Saslimis Pēterpilī ar diloni, kādu laiku ārstējies Vācijā. Miris un apglabāts Rīgā.

Plašāk pazīstams Zvaigznīte

kļuva ar diviem no vācu valodas atstāstītu pasaku krājumiem, kas bija domāti bērniem, lai viņus atbrīvotu no bībeles lasīšanas sloga. Pat pieaugušajiem no tā esot maz labuma, kur nu vēl bērniem. «Kas skaita tās asaras, cik bērns tur raudājis, kas tos žagarus, cik baudījis!? Dāvidam, nezīnu, vai vairāk asaru bira 51-mo dziesmu rakstot, kā dažam bērnam lasot,» sastādītājs ne bez humora paskaidroja pirmā krājuma priekšvārdā. Pasakas labprāt lasīja arī pieaugušie.

Vēl lielāku popularitāti Zvaigznītīm sagādāja no vācu valodas lokalizētais stāsts «Par malēniešiem», kas iznāca 1860. gadā Jelgavā ar zīmīgu viņa paša epigrāfu: «Kur nav tautai mulķa vīru, tur ir visi mulķiši.» Stāstā izsmieta ģeķīga sabiedriska rīcība. Kā malēnieši (oriģinālā «šifdbirģeri»), izrakuši aku, gudro, kur likt izmestās smiltis, beidzot nolemj rakt jaunu caurumu, tik lielu, lai abu caurumu smiltis varētu sabērt; kā viņi, apķērušies, ka no kālna baļķus varēja nenest lejā, bet likt rīpot pašiem, nes tos atpakaļ, lai izlabotu savu kļūdu; kā, uzcēlušī māju bez loģiem, viņi, būdami cits par citu ģeķīgāki, mēģina ar maisiem sanest tajā no

ārpuses gaismu u. tml. Stāsts patiešām ļoti asprātīgs, un katram, kas to izlasījis, kļūst žēl, ka nav oriģināls. Bet Zvaigznītes pievēršanās tieši šāda rakstura sacerējumu lokalizēšanai liecina par rakstnieka noslieci uz komismu (vēl minami «Septiņi malēnieši», «Par lejputrzemi»). To apstiprina arī viņa paša «Pēterburgas Avīžu» pielikumos publicētās humoristiski satīriskās vēstules, «avīzes», sarunas, anekdotes un citi sīkdarbi atūksniešu izloksnē, kuros izzobota mulķība un tumsonība.

Arī pārējos Zvaigznītes rakstos netrūkst atjaulības dzirksteļu. Vērā ņemami, piemēram, tādi viņa atzinumi: «Ja ar kungiem grib dzīvot, tad vajag savu padomu aizkrāsne atstāt» (stāstā «Līvu Ādams»), «Kā ne viss ir zelts, kas spīd, tā arī ne visi ir lieli vīri, kuru gods tālu iet» («Vēl viens vārds par aizgājušu Valmieras ēģelnieku Jāni Kluci»), «Esi, kamēr še vīrs zemes dzīvo, īstfens cilvēks un negribi par svētu garu, eņģeli utpr. būt, it kā tu no laicīgas būšanas nekā nezinātu, it kā tu, ar vienu vārdu sakot, nemaz cilvēks nebūtu» («Par latviešu tautasdziesmām»).

Jezups Laganovskis

PAR LEJPUTRZEMI

Klausaties, es jums par siltuzemi stāstīšu, kur dažs labs aizietu, ja ziņāfu, kur tā ir, un ja viņam cits viss gadītos, kas pie gara ceļa uzņemšanas ir vajadzīgs. Bet ceļš uz turieni ir garš priekš tādiem jauniem un veciem, kuriem ziemā aukst un vasarā karst ir. Šo jauko zemi sauc par Lejputrzemi; āku jūmti no plāceņiem, durvis un sienas no pīrāgiem un bakši no cūku cepešiem. Par ko pie mums veselu dukātu prasa, par to tur tikai kapara kapeiku maksā. Ap katru māju tur ir sēta no brūnām desām, ceptām un vārtām, kā katram ietīk. Akās ir ūdens vietā alus un pa rierēm tek putodams vīns mutē iekšā. Tāpēc, kas saldus vīnus labprāt mīlo, tam labāka padoma nevar dot, kā lai tūlīt uz Lejputriju steigdzas. Bērzos un vītolos aug vissmalkākie klingēri; apakšā tek piena upes, kur klingēri iekrituši un tikai uz ēdājiem gaida.

Zīvis nedzīvo kā pie mums upes dibenā, bet peld virspusē ūdens apkārt tuvu pie malas un visas ir ceptas vaj vārtas. Ja kam par grūti būtu pieliekties, tam tikai vajaga malā apstāties, un zivs no ūdens uz krastu tam rokā ielec.

Bet tas ir tiešām tiesa, ka visi gaisa dzīvnieki tur cepti vien apkārt skraida, zosis, teferi, medņi, baloži un ir paši zvirbulji. Ja kāds slinks ir roku viņu dēļ pacelt, tam tikai mute jāatpleš, un viņi paši ar baru vien skrien iekšā, ka gandrīz var aizrīties. Sivēni tur katru gadu labi izdodas; izcepti gatavi tie skraida apkārt ar nazi mugurā un katrs sev var nogriezties, kurš gabals vistabāki patīk.

Sieri aug Lejputrijā akmeņu vietā, lieli un mazi. Lietus vietā pil visufīrais medus, sniegot nāk balts cukurs, un, ja krusa uznāk, tad krīt viģes, rozīnes un mandeles.

Lejputrijā arī ir lieli meži; bet, kā viss cits, tā arī koku augļi tur ir savādi. Kokos tur aug svārki, mēteļi, bikses, vestes no visādām pervēm, melni, zaļi, dzeltenī, zili vaj sarkani; un, kam jauna apģērba vajaga, tas nemeklē kā pie mums skrodēli, bet iet mežā un, kādu sprunguli paņēmis, savu vajadzību no koka nosīt vaj arī nopurina, kā pie mums rudenī ābolus no ābeles. Līdzienās vietās visvairāk sieviešu apģērbi aug. Tur var atrast kleitas no zīda, samta, nanķina, un zāles vietā ir brudierētas bantes; paegļes karājas zelta ķešas pulksteņi un zelta roku sprūdzes, un pabērzi ir pilni ar zābakiem, kurpēm no visu visādām zortēm, un ogu vietā aug tīrās pērles.

Ir visādas izlustēšanās tur arī netrūkst, un, kam še ne pie kādas

lietas laimes nav, tas tur viņas nevar izbēgt. Pa visām lietām Lejputrija priekš miega, micēm un sliņķiem derīga ir. Par katru stundu gulēšanas dabū veselu rubli un par katru mutes atplētumu pie žāvām divus rubļus. Ja kas ar kartēm paspēlē, tam rubli paši lien ķešā. Dzērāji dabū vīnu un alu par velti, un, ja kas labi dzert māk, tam vēl piemaksā. Nevienam tur nav pašauts kaut ko par velti darīt, un izmācīti melji tur dabū par katriem meliēm veselu rubli. —

Mūsu mācītu vīru vietā tur tikai tiepas un lielmutes ir. Lielmutes gan arī pie mums ir, bet tie pie mums neko nepelna. Bet tādām lielmušam turklāt arī vajaga labam sliņķam un rijējam būt. Kas tur visas šās trīs lietas prot, tas var tur katru dienu par profesori tikt.

Kas tur ar uzcīšanu darbīgs, labu dara, kaunu atstāj, to no zemes dzen ārā, bet, kas it neko neprot un nevar, turklāt daudz no sevis iztur, tas tur pirmais lielmanis un tiek cienīts un godāts. Ja kas citu neko neprot kā gulēt, ēst, dzert, ballēt un kārles sist, tādu ceļ grāfa godā; bet kuru no visiem par visuslinkāko un nederīgāko pazīst, to ceļ par ķēniņu un dod tam lielu ienākumu.

Nu jūs zināt, kā Lejputrijā dzīvo. Kam mūsu dzīve apnikusi, tas tur var iet. Ja ceļu grib zināt, tad ir neredzīgi jāprasa un mēmi viņu zin gluži skaidri aprakstīt.

Tikai viena lieta vēl jāpiemin: ap visu zemi apkārt ir lieli putras kalni; kas zemē iekšā grib tikt, tam caur šiem kalniem cauri jāizēdas.

«Slepenpadomnieks».

G. Bērziņš

OLLI,
somu rakstnieks

BEIDZOT TOMĒR

Tragēdija trijos cēlienos

I

KOUVO: Vai tu negribētu nākt pie manis par sievu?

SANDRA: Tu nodarbojies ar politiku.

KOUVO: Dalīta bēda ir pusbēda.

SANDRA: Bet man ir savi principi.

KOUVO: Un kādi tie būtu?

SANDRA: Es gribu, lai mans nākamais vīrs būtu nevainojams un cienijams cilvēks.

KOUVO: To man nevar pārnest. Taisnība, ministrs vēl neesmu bijis, bet domāju, ka pat tādā gadījumā...

SANDRA: Zinu, kas tu esi! Muļļa.

KOUVO: Ko?!

SANDRA: Muļļa. Turklāt vēl arī laimes meklētājs, kas vandās pa netīras velas grozu. Pielīdējs bez mugurkaula.

KOUVO: Kas to saka?

SANDRA (*paķer avīzi*): Šīs dienas «Rita Blāzma».

KOUVO: Nu jā! Bet tā taču ir pretinieku partijas avīze. Paskaties, ko par mani saka «Ausma»: «Viņš cinās par taisnību», «Goda vīrs», «Nevainojams bruņinieks». Nu?

SANDRA: Prolams, jo «Ausma» ir tavas partijas avīze!

KOUVO: Savējie vienmēr visu zina vislabāk.

SANDRA: Nepavisam. Pretinieks vienmēr parāda patiesību nesagrozītu. Tai pašā dienā, kad «Rita Blāzma» tevi atzīs, licēšu tev un būšu ar mieru.

KOUVO: Pateicos.

II

KOUVO: Ak, Sandra! Manas dzīves laimīgākā diena ir klāt! Skaties, ko «Rita Blāzma» raksta par mani: «Patiesi un bezbailīgi cilvēks, kas klausās savas sirdsapziņas balsi», «Priekšzīmīgs, nesavtīgs politiķis».

SANDRA: Ak, Kouvo, vācies projāmt!

KOUVO: Tu taču solīji, ka...

SANDRA: Vācies, necienīgais! Es ļoti labi zinu, kāpēc «Rīta Blāzma» tevi tagad slavē. Tu apmainīji partijas! Tu iestājies «Rīta Blāzmas» partijā!

KOUVO: Tas viss ir taisnība, bet tu sacīji, ka...

SANDRA: Tagad taisnību runā «Ausma». «Līdzs un ziepju ēdājs», «Bezprincipa vējradis», «Karjerists bez sirdsapziņas». Vācies! Nerādies vairs manās acīs, kamēr visi nebūs vienis prātis par tavu nevainojamo darbu.

III

SANDRA (*draudzenei*): «Rīta Blāzma», «Ausma» — visas avīzes tagad slavē Kouvo. «Cienijams arī pretinieku nometnē», «Nevainojams bruņinieks», «Isti vīrišķīgs cilvēks».

DRAUDZENE: Tas ir ļoti jauki. Tu viņu laikam pazīsti. Ko tad viņš īsti ir izdarījis?

SANDRA: Viņš vakar nomira.

No somu valodas tulkojusi
Anna Žigure

Bez vārdiem.

I. Melgailis

dadža autori

M. KUDAPA

Laī lasītājus nemulsina fakts, ka jaunās auores pseidonīms ir M. Asara. Visi, kas lasījuši humoristes darbus, vienbalsīgi saka:
— Tā ir prieka asaral

ES UN MANS ZĒNS

Kādu dienu es izdarīju cēlāko, ko var izdarīt sieviete, — es dzemdēju dēlu. Mans zēns bija burvīgākais bērns pasaulē. Viņam bija sārti vaidziņi, zilās actiņas un brīnišķīgs raksturs. Es ārkārtīgi lepojās ar viņu un centos būt laba māte. Ik rītu, līdzko ieradās darbā, jau tvēru telefona klausuli un zvanīju uz mājām.

— Hallo, hallo! Dēliņ, vai tu dzirdi savu māmiņu? Nu, ko tu dari, manu mazulīt?

Sākumā viņš klausulē tikai pūta un čāpstināja. Bet kādā dienā gari noelsās un pateica: «Ma-ma-ma!» Varat iedomāties, cik lepna es jutos. Viņa vārdu krājums strauji papildinājās.

— Ko saka gotiņa, dēliņ? — piezvanījusi pusdienas pārtraukumā, es draiski apjautājos.

— Mū! — viņš atbildēja bez šaubīšanās.

— Un ko saka minka? — es jautāju pēcpusdienā.

— Nau, — teica bērns. Pēc tam viņš klausulē ilgi un uzstājīgi rēja, saprazdams, ka tālāk es jautāšu par sunīti. Viņš bija neparasti apķerīgs zēns. Mūsu sarunas kļuva arvien saturīgākas.

— Bukst! — viņš teica. — Aplisa! Āze!

Viņš nemeloja nekad. Pārņakusi mājās, es redzēju, ka vāze tiešām saplūsi un arī logs nesen kā izsists, un grāmatas aplietas ar ķiesli. Bet reiz viņš man piezvanīja pats.

— Dēliņ! — es pārsteigta iesaucos. — Kā tev izdevās uzgriezt telefona numuru? Vai tiešām tu jau pazīsti ciparus?

— Aha! — viņš lepnī atbildēja. — Es pazīstu visus divnecīgus un visas nullites, kas ir tavā darba telefonā. Rit es tev atkal piezvanīšu.

— Situ apdāvināto bērnu! — koleģi brīnījās, aicinādami mani pie telefona. — Dienās viņš droši vien kļūs par slavenu matemātiķi.

— Dienās es kļūšu par šķindeļsiltēju. Tā ir reāta, bet vajadzīga profesija, — mans dēls teica, un es sapratu, ka šo atziņu viņš guvis bērnudarzā. Ak dievs, cik ātri gan skrien laiks! Mans mazais bubucītis, mans pūpolītis, mans dūkulītis jau apmeklē bērnudarzu! Tā vien skaties, viņš sāks iet skolā.

— Hallo, bērniņ! — es jokodamās saucu klausulē. — Vai tik tu jau neesi nopelnījis kādu divnieku?

— Jā, māmiņ, — viņš bēdīgi piekrita. — Esmu nopelnījis. Viens divnecīgš man lasīšanā, viens rakstīšanā un viens rēķināšanā.

— Bet, dēliņ! — Es sāku uztraukties. — Kāpēc tu nemacies?

— Nezinu, māmiņ. — Viņš kļuva vēl bēdīgāks.

— Tūlīt pat ņem grāmatu rokā! Un sēdi, un mācies! Vai dzirdi? Pēc stundas es tev atkal piezvanīšu.

— Nu, vai izmācījies? — es jautāju pēc stundas.

— Nē, māmiņ! — viņš atbildēja. — Neizmācījos.

— Paklausies, zēn, tu man tur nedomā spītēties! Šitos niķus es tev izdzišu viens un divi. Tūlīt ņem grāmatu rokā, vai dzirdi? Nu, ko tu vēl gaidi? Tūlīt pat sāc mācīties!

— Maņ negribas, māmiņ, — viņš teica un nožāvājās. — Negribas un nemācīšos.

Pamazām noskaidrojās, ka viņš ne tikai slīkti mācās, bet ir arī kauslis un slimests.

— Ko tu dari, nu ko tu dari, puika! — es kļiedzu klausulē, jo sapratu, ka jābūt stingrai. — Tūlīt pat beidz daudzīties, vai dzirdi!

— Labs ir, muterīt, — viņš solīja. — Es tikai vēl sadošu pa kaklu Jankam, nošpikošu mājas darbus, izmēdišu kaimiņiem, panerrošu Bobi un nošperšu motociklu.

— Bērniņ, — es sāku lūgties. — Lūdzu, lūdzu, pažēlo savu māmu-
līti Liec mierā Bobi, neaiztīc motociklu Klausī māmiņū, dēliņi Vai
klausīsi?

Kolēģi neizpratnē raustīja plecus un grozīja galvas.

— Tu tak esi tik rupīga māte. Caurām dienām pie telefona vien
sēdi. Aiz ko viņš tev tā izlaidies? Ir nu gan tagad jaunatnel

Ari es biju nesaprašānā. Viņš taču tik jauks bērniņš — sprogai-
niem matiņiem, zilām aciņām... Varbūt man vajadzētu ar viņu tā no
sirds izrunaties? Pastāstīt par savām bērnu dienām, par grūto jau-
nību?...

— Redzi, manu zēn, — es teicu, — tu vēl esi mazs un daudz ko
nesaproti. Dzīve ir ārkārtīgi sarežģīta. Kad es vēl biju pavisam maza
meitene, es arī reiz izmēdīju kaimiņieni. Tā bija ļoti nepareiza rīcība.
Bet motociklus mēs, bērni, foreiz pat redzējuši nebijām... Hallo,
dēliņ, vai tu mani dzirdi? Hallo, bērns, kur tu paliki? Hallo!...

Viņu sazvānīt kļuva arvien grūtāk. Augām dienām viņš kaut kur
klīda apkārt un nenāca pie telefona. Ari aparāts laikam bija sabojā-
jies, jo bieži vien uz manu zvanu atbildēja kaut kādi skuķi ar piksti-
gām balsim. Tajās retajās reizēs, kad man izdevās dabūt pareizu
savienojumu, mans zēns bija visai nerunīgs.

— Nu, ko tu dari, manu cāliņ? — es viņam jautāju.

— Ak, māmiņ, — viņš nervozi atsaucās. — Neko es nedaru.
Gluži neko.

Tad kādu dienu viņš traģiskā balsī paziņoja:

— Zini, māt, Zita laikam precēsies ar Vili.

— Nu lai taču viņa precas, šī Zita. Viņa ir pieaugusi meitene, un
viņai sen bija laiks precēties. Kas tev bēdas? Vai kompoliņu izēdi
visu? Šodien «Pionieri» rāda jaunu filmu. Ja gribi, vari aiziet. Un
nopērc saldējumu, ja gribi.

— Bet Vilis ir lamzaks, — viņš drūmi teica.

— Ak kungs, dēliņ! Kāda tev daļa gar Vili! Tavā vecumā viņš
jau dzēra un smēķēja! Neliecies par viņu ne zinis. Ja esi izmācījies,
vari ataicināt kadu no saviem biedriem. Saspēlējiet rīcūraču. Varat
arī mazliet padraiskoties, tikai nekāpiet ar kājam uz divāna.

Viņš neatbildēja, tikai grūti noputas.

Mūsu sarunas kļuva arvien lietišķākas. Kā visiem zēniem, viņam
radās daždažādas ekstravagantas idejas.

— Māmiņ, es taisos braukt uz Sahalinu, — viņš man ziņoja.

— Labāk jau brauc tūlīt un uz Riodežaneiro. Pērienu dabūsi šā
vai tā.

— Es atklāju jaunu mikroorganismu, māmiņ.

— Es tev gan rādišu, resgali. Laikam atkal neesi izmazgājis
burcīnas!

— Ak, māmuļiņ! — viņš skumji teica. — Tu tomēr esi viena jauka
vecenitē!

Es nosarku un palūkojos spogulī.

— Pareizi, pareizi, — sacīja kolēģi. — Tev patiešām sen jau laiks iet pensijā.

Un viņi pasniedza man rozes, uzdāvināja televizoru un izteica cerību vēl kādreiz mani redzēt. Tad es devos uz majam. Pārrados neparasti ātri. Durvis man atvēra pusmūža vīrietis. Briedi mēs klusēdami raudzījāmies viens otra. Tad viņš izpleta rokas un klusiņām teica:

— Hallo, māmiņ! Tā taču laikam esi tu! Tieši tādu es tevi arī iztēlojos, kad runājām pa telefonu!

— Hallo, dēliņ... — es nočūkstēju. — Bet es, bērniņ, domāju ka tev ir sārti vaidziņi...

— Bet māmuliņ! — viņš kautrīgi noglauda papliko galvvidu. — Manos gados?...

— Kad es tā padomāju, ka reiz biju brīvs putniņš...

H. Paršaus, «Entenspiegels»

Jocīgi dialogi

Tiesnesis:

— Liecinieci! Tagad jums jāzvēr, ka teiksiet patiesību un tikai patiesību!

— Man diemžēl nav ko sacīt.

— Ka? Pirms trijām minūtēm jūs apgalvojāt, ka varat pastāstīt ļoti daudz?!

— Jā, bet tādi ierobežojumi...

— Apsūdzētais, ko darijāt skolā?

— Norakstīju no citiem.

— Un bāzē?

— Palīdzēju norakstīt citiem.

— Ak, mīļā, man vienkārši trūkst vārdus!

G. Bērziņš

Kam vajadzīgs uzbrucējs?

Puikas gados Jānis Smukausis ne ar ko īpašu neizcēlās. Jančelis bija tik parasts puīšelis, ka vecākiem ne prātā nenāca mācīt viņam klavieru spēli vai sūtīt baleta skolā. Tā nu viņš caurām dienām sēdā daudzija bumbu un sēlnieces dzīvokļa logus.

Popularitāte kā tāla radiniece ar cukurklingieriem atnāca gluži negaidot. Jančelis, namu pārvaldes futbola komandā spēlēdamis, izcīnīja pirmo vietu pilsētas zēnu sacensībās. Pat avīzē — liesa, sikiem burtiem — bija nodrukāts: «Labajā malā spēlējošais J. Smukausis filigrānā tehnikā apveda pussargu, divus aizsargus un, ticis garām izskrējušam vārtsargam, ar neatvairāmu lielgabalsāvienu ieguva vārtus.»

Jaunā futbola talanta māte, to izlasījusi, pirmo reizi par savas atvases aizraušanos ar bumbu neteica nekā. Bet sētas puikas no cieņīgiem ņēma derīgu divsēriju kinobiļeti par to, ka Jančelis žēlīgi jāva aptausīt savas lielgabalkājas muskuļus.

Tai dienā, kad sētā ienāca vīrs ādas jakā un ap stīlbiem apspīlētās debeszilās džersijas biksēs ar platu baltu svītru, Jāņa Smukauša slava nostiprinājās galīgi. Svešais vīrs, kas patiesībā bija pazīstamais futbola treneris Bucis-Bucītis, uzsita Jančelim uz pleca un uzaicināja viņu trenēties aizšaujamo un krampīšu fabrikas jauniešu komandā. Māte gan vaimanāja, vai puisītim pietīkšot spēka, — kolīdz jāuznesot malka no pagraba, tā Jančelis kļūstot slābs kā aizdusas močits susuriņš. Taču rupes par fizisko sagatavotību uzņēmās treneris, un patiesi — drīz vien jaunais Smukausis spēja daudzīt bumbu ne tikai ar labo un kreiso kāju, bet arī ar galvu, ka dimdēja vien.

Godīgi skrēja, un Jančelis (nu jau Jānis) tiem palēkdamiem līdzi. Aizšaujamo un krampīšu fabrikā iespējas izvērsties jaunajam talantam drīz kļuva par šaurām, viņš iepeldēja plašākos ūdeņos kaimiņu rūpniecā un pieļēica savu kandidatūru meistarkomandai. Te gan iznāca maza aizķeršanās: meistarkomandas treneri — sikmaņi un pedantī — nespēja, kā nākas, novērtēt Smukauša spējas. Tādēļ Timpšķu pārstāvis nāca kā saukts...

Timpšķos Jānis strādāja kombinātā par inženieri ekonomistu, spoži demonstrēdamis savas finansista spējas, divreiz mēnesī aļgu pārskaitot.

Brīvajā laikā jaunizceplais inženieris paskraidīja kombināta futbola laukumā. Uz ielas, Jāni ieraugot, Timpšku jaunavas smaidīja kā saulītes, puīšeli gaviļēja un kombināta direktors pirmais sveicinot cēla platinali. Idille pajuka gluži negaidot — kāda nebaltā pirmdienā grāmatvedībā ieradās revīzija...

Atgriezies atpakaļ mātes paspārnē, Jānis Smukausis uzaudzēja bārdu un ķērās pie zināšanu līmeņa celšanas. Sporta laikrakstus pētot, viņam itin drīz izdevās noskaidrot, ka mušpapīra fabrikas komanda «Virpulis» aizvadītajā sezonā no zemākās grupas iekļuvusi augstākā. Nākamās sezonas laikā «Virpulis» ne jau bez instrumentu atslēdznieka J. Smukauša kvalificēlās palīdzības atgriezās turpat, no kurienes bija nācis.

Jānis izņēma darba grāmatiņu un noskuva bārdu. Pēc tam, piebāzīs kabatas ar avižu izgriezumiem, viņš devās uz kalnu rūpnīcas kadru daļu.

Kadru inspektors, Smukauša platos plecus vērojot, berzēja rokas. Sporta gūtais rūdiņums lieti noderēšot. Par nodarbibām neesot ko raizēties — pašiem sava zāle, futbola laukums, drīzumā būšot gatavs peldbaseins... Arī Smukausi apmierināja uzsītēja atga. Noskaidrojīs izmaksas dienas, Smukausis svilpodams devās mājup.

Kad pēc nedēļas pie durvīm piezvanīja rūpnīcas kurjers, Jānis Smukausis pirmo reizi dzīvē palika stāvam kā vārtu stabs. Viņš esot atlaists par neierašanos darbā — te būšot darba grāmatiņa.

— Bet futbola sezona sāksies pēc diviem mēnešiem! — Jānis izbrīnā ičpleta acis. — Kas tie par dumjiem jokiem!

Kurjers nosmīnēja sirmajās ūsās: jaunais cilvēks esot bijis pieņemts darbam rūpnīcā, nevis stadionā, viņš būšot kaut ko sajaucis.

Vai jums nav vajadzīgs uzbrucējs, kurš vienlīdz labi sit ar abām kājām, galvu un — ja vajadzīgs — arī ar rokām? Jānis Smukausis pašlaik meklē robu. Vienīgi uz pēdējo ierakstu viņa darba grāmatiņā gan būs jāpiemiedz acis...

— Ūdens te augšā-nenāk, laikam caurule aizsērējusi ...

E. Ošs

— Ārsts man ieteica pavadīt atvaļinājumu tekoša ūdens tuvumā.

E. Ošs

SAGADIŠANĀS

Reiz Lapiņu pārim iedevu palasīt kādu grāmatu. Viņi tik sirsnīgi lūdza, ka bija neērti atsacīt. Pagāja labs laiciņš, un, kaut gan mēs turpinājām tikties tikpat bieži kā agrāk, Lapiņi nemaz nedomāja grāmatu atdot. Es ieminējos vienu reizi, otru, trešo, bet šie nelikās ne zinis.

Galū galā man šī lieta apnika un es nolēmu ar Lapiņiem sastrīdēties. Lai īstenotu savu nodomu, sāku visiem stāstīt, ka Lapiņi ir šausmīgi cilvēki. Tas vēl nebūtu nekas, ka viņi paņem grāmatas un neatdod atpakaļ, es teicu, bet viņi tās vispār nelasa. Viņi pat neatceras grāmatas nosaukumu. Bet es viņiem iedevu lasīt tik interesantu, tik saistošu romānu, nu, to pašu... Nu, jūs jau zināt...

Un tā, ja kāds pie mums nāca ciemos, es visiem stāstīju, ka Lapiņi aizņemtas grāmatas, neatdod atpakaļ un vispār neko nelasa. Neapmeklē teātrus, nepasūta avīzes, vārdu sakot, ir galīgi tumsoņi.

Kādā dienā pie mums ieradās Pumpuriešu pāris.

Pie tases kafijas es, protams, pastāstīju viņiem par Lapiņiem. Atklāju, ka tie ņem lasīt grāmatas no citiem cilvēkiem, bet faktiski tās nemaz nelasa un neatdod atpakaļ.

— Un tagad droši vien tu nevienam nedod savas grāmatas lasīt? — Pumpuriete man jautāja.

— Kas par muļķībām! Tev — katrā laikā! — un es pievedu viņu pie plaukta. — Izvēlies!

— So te, lūdzu, drikst? — Pumpuriete norādīja uz vienu no grāmatām.

Es paņēmu norādīto sējumu un, pirms to iedevu Pumpurietei, nējauši atšķīru pirmo lappusi. Tajā bija ielīmēts ex libris: «Lapiņu ģimenes grāmata».

— Lūdzu, piedod! — žigli iesaucos. — So grāmatu es pati pašlaik lasu. — Un iebāzu to atpakaļ plauktā.

— Tad šo, vai drikst? — Pumpuriete izvēlējās vēl vienu grāmatu.

Es izņēmu no plaukta norādīto eksemplāru un jau ar zināmām bažām uzšķīru pirmo lappusi. Arī to pušķoja vārdi: «Lapiņu ģimenes grāmata».

— Tavu neražul — es iesaucos, pavisam nosarkusi. — So romānu lasa mans vīrs. Ļoti interesants. Tikko viņš pabeigs, es tev pati aiznesīšu.

— Tad varbūt šo? — Pumpuriete jautāja.

Es paņēmu grāmatu un, neko labu negaidīdama, atvēru vāku. Pirmajā lappusē sīkiem burtiņiem bija uzrakstīts: «Pumpuriešu īpašums».

— Khm, khm, — es apjukusi ieklepojos un teicu: — Tev gan nelaimējas. So te grāmatiņu lasa mans dēls. — Iegrūdu grāmatu plauktā un, piemiegusi acis, uz labu laimi steigšus izvilku citu un sniedzu to Pumpurietei.

— Nem šo te, ļoti interesanta!

— Paldies! — iesaucās Pumpuriete. — Tā ir mana grāmata. Un es domāju, kur tā ir palikusi! Paldies!

... Pēc varbūtības teorijas viss kas var atgadīties. Pat tādi joki. Bet vispār tas ir sīkums. Un mani tas nemaz neuztrauc. Mums mājās ir pašiem savu grāmatu, cik uziet. Bet šie Pumpurieši vispār ir jocīgi ļaudis. Pat neatceras savu grāmatu nosaukumu! Ja būtu atcerējušies, tad taču sacītu: «Lūk, tāda un tāda grāmata ir pie jums! Lūdzu, atdodiet!» Neko viņi nezina un vispār droši vien neko nelasa... neapmeklē teātrus, nepasūta avīzes... Nu, vārdu sakot, galīgi tumsoņi...

N. ALTŠOLERS

ZOSS UN ZVIRBULIS

Zoss teica Zvirbulim:

— Tev jāvada būs klubst

Šis nobijās, un mēle kļuva smaga:

— Es esmu mazs... Un dumjš...

Pat liels te klups...

Turklāt vēl krusas kontuzēts un dragāts.

Tā sakot, kas man tādas spējas dos.

— Gan derēsi, — tā drūmi rūca Zoss,

— Starp padotiem

man Ergli nevajaga.

Atdzejojis *H. Heisters*

Bez vārdiem.

V. Veblausks, «Stuota», Vilņa

JORDANS POPOVS,
«Strāšels», Solija

MŪSU EDISONS

Maija vakars. Gaisā vēsmo ceriņu smarža. Inženieris Edisons Peševs pastaigājas ar sievu pa galveno ielu. Sieva viņam ar sajūsmu stāsta par kaut kādu blūzīti ar žabo un ādas bruncišiem ar ravējslēdzēju, bet viņš to nedzird. Viņam prātā ir releji, kondensatori un strāvas taisngrieži. Turklāt ne jau dienu vai divas. Viņš par tiem domā jau gadu un trīs mēnešus.

Jūnija vakars. Gaisā lido papeļu pūkas. Inženieris Edisons Peševs pastaigājas ar sievu pa pilsētas galveno ielu. Viņš ir priecīgs, viņa sejā staro laimīgs smaids. Šorīt viņš nodeva savu racionalizācijas priekšlikumu — daudz bezmiega nakšu rezultātu. Tagad atliek vienīgi gaidīt rezultātus.

Oktobra vakars. Debesis apmākušās, krīt dzeltenas lapas, bet Edisons Peševa sirdī ir pavasaris. Rezultāti ļoti labi. Pēc rūpnīcas direktora pavēles aprēķināts ekonomiskais efekts. Racionalizācijas priekšlikumu ievieš ražošanā.

Decembra vakars. Sals knaiba gājēju vaigus. Edisons Peševs vēl aizvien nav saņēmis prēmiju par savu racionalizācijas priekšlikumu. Viņš aiziet pie rūpnīcas vadības un jautā, kad to samaksās. Viņam atbild, ka viņš aizmirsis vienu sīkumu, proti, pirms racionalizācijas priekšlikuma ieviešanas viņš ir iestājies darbā citur. Šādā gadījumā, pēc rūpnīcas vadības domām, nekāda prēmija nepienākas.

Marta vakars. Pil palāses. Inženieris Edisons Peševs, uzrotējies piedurknes, raksta iesniegumu dažādām instancēm — meklē taisnību. Bet no rīta drūms un neizgulējies vandās pa vēstulju kastīti — ceļ ārā rakstiskas atbildes.

Un tās nāk cita pēc citas.

No arodbiedrību aprīņķa padomes. Atbilde ir kategoriska — jāmaksā.

No aprīņķa tautas tiesas. Atbilde ir kategoriska — jāmaksā.

No izgudrojumu un racionalizācijas institūta. Atbilde ir kategoriska — jāmaksā.

No ministrijas. Atbilde ir kategoriska — jāmaksā.

Maija vakars. Pilsētas ielās pavasaris, bet inženiera Edisona Peševa sirdī ir rudens. Atbilde pienākusi arī no rūpnīcas. Tā arī kategoriska — nav jāmaksā. Jo rūpnīcas juriskonsults tulko pantus un paragrāfus, tāpat kā nelabais laša evaņģēliju.

Peševs jūtas pilnīgi salauzts, satriekts (saspiests, saplacināts, sašķaidīts). Nepietiek ar to, ka viņš par savu darbu nav saņēmis ne graša, sieva viņam vēl pārmet rakstura trūkumu. Viņš vairs nejūt sevī spēkus, lai cīnītos tālāk. Visi turpina atziņ, ka viņam ir tiesības saņemt prēmiju, un viņš vēlas, lai viņa darbs tiktu samaksāts. Peševs pat lūdz, lai viņam maksā pēc zemākās likmes. Vairākas reizes brauc uz Sofiju, taču bez praktiskiem rezultātiem. Beigās viņš nolemj griezties apriņķa tautas tiesā.

Augusta vakars. Laiks ir silts un maigs. Inženieris Edisons Peševs ir aizvedis sievu un bērņus uz vasaras restorānu, kas atrodas dārzā. Sodien izskatīja viņa lietu. Apriņķa tautas tiesas spriedums ir kategorisks — taisnība ir Peševa pusē, tāpēc rūpnīcai jāsamaksā viņam, kas pienākas.

Bet arī rūpnīca joprojām kategoriski paliek pie sava — nav jāmaksā. Paskafīsies, kurš būs izturīgāks — viņš vai viņi. Lieta nokļūst Augstākajā tiesā.

Maija vakars. Pa plaši atvērtajiem logiem plūst ceriņu smarža. Inženieris Edisons Peševs pārnāk mājās no darba un ierauga savu dēlu dažādu detaļu, atslēgu, skrūvgriežu un uzgriežņu vidū. Turpat blakus ir atvērta grāmata «Jaunais konstruktors». Inženieris Peševs iedod dēlam divas plaukas un aiztriec uz otru istabu macīties franču valodu.

Viņš negrib, lai viņa bērns kādu dienu piedzīvo to pašu.

Bez vārdiem.

D. Bretkis

26.

FEBRUĀRIS

Paiet 80 gadi, kopš dzimusi (1893) LŪCIJA ZAMAĪČA, latviešu rakstniece. Mirusi 1965. gadā.

Dzimusi zemnieka ģimenē Vecsaules pagastā Zemgalē. 1912. gadā beigusi Olava komercskolu. «Kad ar mācībām biju galā, tad, saprotama lieka, apprecējos,» lasām ar humoru uzrakstītajā autobiogrāfiskajā priekšvārdā novelei «Līviņas dienas grāmata», kas iznāca 1924. gadā. «No tā jūs varat spriest, cik ilgi esmu svētā laulībā.» Pēdējā piezīme acīmredzot bija domāta tiem, kuri rakstniecei piedēvēja dažādus grēkus par šī institūta kritiku viņas darbos. Bet par to — vēlāk.

Pirmā pasaules kara laikā Zamaiča kopā ar vecākiem evakuējās uz Arhangeļsku, kur nodzīvoja četrus gadus. Tur sāka dzejoļot, un 1917. gadā O. Jepe Cēstis izdeva viņas pirmo dzejoļu grāmatu «Mana dvēsele». Tai pašā jau pieminētajā priekšvārdā par to sacījis: «Sākās karš. Karoja visi. Es arī. Pieteicu karu ar erotisku dzeju grāmatu.» Kaut arī erotikas tajā nebija vairāk kā jebkura cita jauna dzejnieka vērsnās, Zamaičas turpmākajā daiļradē šī tēma izvirzījās priekšplānā. Taču nevis kā «erotika erotikas dēļ», bet kā dziļumu attiecību pašstiegs notēlojums buržuāziskās sabiedrības «labākajās aprindās», kur sievietē galvenokārt bija lētāk vai dārgāk pār-

kams vīriešu baudas objekts, bet laulība — tikai izkārtne, aiz kuras ērti slēpt īstenībā valdošo izlaidību. Rakstniece izpratnē tas arī bija karš, un katru savu grāmatu viņa salīdzina ar šāvienu pa konvencionālo morāli. Sevišķi tas attiecināms uz prozu. Garais stāsts «Čigāns un trīs dāmas», novele «Līviņas dienas grāmata», stāstu krājumi «Bakurētainā Venēra» un «Cimos pie lauliešiem» un visbeidzot divdaļīgais romāns «Direktors Kazrags», kas cīta pēc citas iznāca divdesmitajos gados, autore pašas vārdiem runājot, «sfracināja pilsonisko sabiedrību no labā spārna līdz kreisajam» (sociāldemokrātiem). Kritika apsūdzēja rakstnieci pornogrāfijā, morāles normu graušanā, jaunatnes samaitāšanā. Diemžēl tas nebija ne pirmais, ne vienīgais gadījums literatūras vēsturē, kad autoram piedēvē tieši tos netikumus, pret kuriem viņš savos darbos cīnās. Tā notika arī ar Lūciju Zamaiču. Rādīdama buržuāzijas augšslāņu amorālisko dzīves veidu, viņa izpelnījās izvirfības sludinātājas etiķeti.

Piemināmi arī viņas daudzie satīriskie dzejoļi par šiem pašiem jautājumiem un kāds atklātā diskusijā Lielajā ģildē nolasīts referāts: «Pilsoniskā sievietē laulībā un sa-

hiedrībā» (1925), kas sava atmas-kojošā satura dēļ sacēla tādu sa-šutumu aizskarto aprindu klausītā-jos, ka, baidoties no vardarbības, referentei izeja no zāles bija jā-meklē pa citām durvīm...

Rakstnieces progresīvie uzskali noveda viņu pie draudzības ar Linardu Laicenu, pie ciešas sadar-bības ar Saeimas strādnieku un zemnieku frakciju un Komunistisko partiju. Par to pēc Ulmaņa apvēr-sumā Zamaiča tika izslēgta no

Rakstnieku un žurnālistu arodbied-riības un vairākkārt pratināta polit-pārvaldē. Drukāties, protams, ne-varēja. Padomju varas atjaunošanas pirmajā gadā atkal afsākusi aktīvu literāro un sabiedrisko darbību, savukārt dabūja par to ciest hitle-riešu okupācijas gados, tikai ne-jauša gadījuma dēļ izglābās no nāves. Pratināšana, cietums, smagie dzīves apstākļi stipri iedragāja ve-selību.

Jezups Laganovskis

MORĀLISKĀ AMERIKA UN KAILČEKI

(Feletonistes iespaidi tiesas zālē)

Dažs labs nodzīvojis sirmu mūžu, bet nav zinājis, ka čeki var būt arī neapsegti — kaili. Kāds gan izskatās tāds neapsegts čeks? — Čeks ir čeks. Grozi to kā gribi, tāds pat vien ir kā visi. Tikai pēc laba laika sāk parādīties kailums. Amerika ir morāliskākā zeme pasaulē. Tur tikko, likko cieš puskailas reviju zvaigznes, bet čekus, pie tam vēl gluži ne-segtus... Ne. Bet Latvija — maza zemīte — kaildejoņājas kā eksport-preci nemaz nepazīst. Atliek tikai kļūt populārai kā kailčeku eksportētājai. Un kļuva arī. Par to tagad veseli seši vīri sēž uz apsūdzēto sola. Bet cik tad to čeku? — Nu, nav jau daudz — tikai kādi nieka 50 miljoni. Cik tad iznāk uz galviņām? Ja nu tos miljonus vēl sāk lasīt no visiem Latvijas iedzīvotājiem — tad uz katras galviņas iznāk pavisam maz. Diez vai būs pa latam?

Ja, bet Amerika paliek Amerika. Zeme morāliska un laudis fāpat. Kas neapsegts un kails rādās publikā, tam par to jāatbild. Sešu vīru vietā atbildēja Latvijas banka. Bet tagad šiem sešiem jāatbild Latvijas tiesā. Un atbild arī. Atbild jau divas dienas. Ja vajadzēs — atbildēs trešā arī. Tikai — vai viņi atbild par savām atbildēm? Kad Oļiņam bij jāatbild, tas leica, ka nav pie pilna prāta. Noņēma atbildību. Kaupens teica to pašu, bet tam neizdevās. Un šie seši — ko tie? Arī? Tā jau būtu masu saslimšana! Ne. Šie nav tādi. Viņu spējas tiek sevišķi uzsvērtas. Traks var darīt visu, tikai ne komerciālu uzņēmumu vad., sevišķi ja tā ir banka. Viņu ģenialitāti uzsver nevien advokāti, bet pat bijušie «lielie» direktori un ģenerāļi. Ja, ģenerālim šoreiz bija jāizcīna grūta cīņa. Dot tiesai liecību par cilvēkiem nav tas pats, kas komandēt kareivjus. Direktoram jāskatās pulkstenī: ja es esmu atbildējis uz jautājumiem piecas minūtes, tad pietiekoši ilgu laiku es esmu bijis atrauts no sava ikdienas darba. Vai man vēl jāstāsta? Labāk runāt mazāk, jo — klusciešana — godalgieta. Sabiedrībā tiesnesis ir vispatīkamākais cilvēks, bet tiesas zālē?... Ne, tumšsarkanais atstāj pārāk stiprus iespaidus uz vājiem nerviem. Ne par velti tas mainīts uz melno apģērbu...

Bet nabaga seši sēž uz apsūdzēto sola. Kādēļ viņi tur sēž? Diezgan neērts ir cietais sols. Un rodas arī tādi, kas tos apskauž un saka:

— Ne, man nekas nebūtu pretī tur pasēdēt. Ko nozīmē pasēdēt dažas dienas publikas priekšā un dažus mēnešus vientulībā, ka par to — 50 miljoni? Galvenais, ja cilvēks zin, par ko viņš sēž. Ja, ir tādi, kas apskauž.

Bet Amerika ir viena morāliska zeme. Viņa necieš kailuma. Tūlīg prasa atbildi. Un atbild Latvijas banka. Bet kas atbildēs Latvijas bankai? Tie seši, kas to segumu novilkuši čekiem, jeb tie 2 miljoni latviešu, kas pat aci nav pamieļojuši?

VAGONĀ

(Feletonistes piezīmes)

Latvijas saliksmes ministrija gādā par saviem pasažieriem, sevišķi par viņu runu spēju attīstīšanu. Cik ilgi tad cilvēks var noturēties nerunājis? Un jābrauc ilgi. Brauc kaut līdz Zasulaukam, tev pilnīgi pietiks laika, lai noslēgtu veikalu ar prefimsēdētāju, lai iepazītos ar daļu jaunavu vai izrunātos īķērsām un garām par filozofiskiem, politiskiem un higiēniskiem jautājumiem.

Divdesmit minūtes pirms vilciena noiešanas vagonš jau pārpildīts. Steidzamu darišanu tik maz. Latvietis var pasēdēt un pagaidīt, kamēr vilciens sāk lēni kustēties.

Starp paunām, kurviem un intīmiem guļamistabas piederumiem vasarnīcas iekārtai iespējās divi tipiski trešās klases pasažieri.

— Nu, tagad jāuzvelk kupls dūms. Laimīgi tikām vilcienā. — Runājās meklē pa daudzām kabačām dūmu piederumus.

— Ek, ko nu dūmu rīta agrumā! Labāki, ja būtu pamatīga čarka. Zini, ka izsīsi pa visiem miesas kaktiem, — atbild biedrs.

— Ne-e. Labāk tabaka. Smēķē, cik gribi, tomēr nekas. Bet no šnabja galvā griežas un mēle runā neanštendīgas lietas.

Dūms kupls. Smēķētāja seja smaida. Saruna virzās tālāk un aizvirzās līdz dūmu nepieciešamībai organismam. Biedrs protestē, aizstāvēdams sīvo. Smēķētājs nerimstas.

— Saki man pats: cik ilgi tu uzturēsi svaigu gaļu, kaut ziemā? — Tu ņem un izdūmini cūkas gaļu un viņa būs lietojama katrā laikā. Cilvēkam gaļa tāda pate vien esot kā cūkai.

— Gaļa jau priša, bet kaulos metas tārpi.

— Ko nu kaulos! Mūsu senči dzīvoja ilgi. Un pīpēja.

— Tas vēl nemaz nav izpētīts.

— Ja nepīpēja, tad sūkāja. Visādas zālītes, kam tabakas garša. To nu tiem avīžu rakstītājiem vajadzēja izklāret. Smēķēšana nopietna lieta. Mans tēvs un tēva tēvs...

Vilciens sāk kustēties.

— Nē, es jums saku, — atskan no otra sola balss, — tā brīvība un taisnība mums te nav īsti riktīga. Paskat, mazie notiesāti — lielle dzīvo. Par miljoniem pērk vasarnīcas jūrmalā. — Runātājam, enerģiskam vīram, laikraksts uz ceļiem. Viņa domai piekrit. Lēni un skaļi, uzsvērdams katru vārdu, viņš lasa tiesas spriedumu. Lasīšanu pārtrauc. Nāk divi, viens iet pa priekšu un sauc:

— Lūdzu biļetes! — Tad paņem prasīto un iedod otram. Tas nesaka nekā, tikai iekniebj zaļajā papē.

Viņi vienmēr divi.

— Vai šo operāciju nevar izdarīt viens?

— Divi kontrolē mūs. Abi kontrolē viens otru. Lielus vīrus — neviens.

— Tā ir cita lieta. Te valsts intereses aizskartas par dažiem lafiem, tur — par miljoniem.

Vilciens nebrauc, bet iet kājām. Mierīgā gaitā iešūpo un atkal noved pie politiskām pārrunām. Divi jau otrā vagonā: viens prasa, otrs knieb.

— Kaut tie kungi tikai neievēl par prezidentu vecu un slimu. Izies pasaulē slava, ka Latvijā vairs nav spēka vīru...

— Vai tad mēs tik daudz to prezidentu vajaga. Varētu tā kā Igaunijā izlikt ar vienu. Cielēns arī teicis...

— Nu, igauņi par daudz skopa tauta. Mēs tā nevaram knauzerēties. Un cik tas tomēr galu galā izmaksā!

— Prezidentu grūti ievēlēt. Vajaga tādu, kurš visiem labs.

Trešās klases pasažieri runā par visu. Nav jautājuma, kuru neatrisinātu. Šis sarunas ir veselīgi noklausīties. Sevišķi ieteicams lieliem vīriem. Bez tam labs laika kavēklis — kad vilciens kustas lēni, kā nodzīts jaunsaimnieka zirgs. Pasažieri velti gaida, lai mašīnists uzcirstu slinkajam rāpulim. Bet ko mašīnists? — Saimnieks tam nav iedevis pātagu. Nekur nav jāsteidzas — Latvijai laika diezgan.

Bez vārdiem.

Masīvs mežakuilis izlepaloja no alkšņu smātes un drāžas man virsū ka tanks. Skaidri redzeju tā piesarkušās, traka niknuma pilnās acītes, izpurušos sarus un šausmalīgos tuteņveida ilknus. Man šausmās notirpa mugurkauls. Bīse izvēlās no rokām. Gribējās kliegt un rāpties kokā, bet rīkle bija gluži ka aizmiegta un kājas — kā ozolkoka blūķi. Nezvērs, no nāsīm puzdams tādas garaiņu šallī kā G. Berziņa bildēs, grasījās man kāmpt ikros. Tas atvāza žokļus un, lavu brīnumu, saka zvani!.. Es idēdams melos sāņus, atsitos ar galvu pret kaut ko ciešu un pamodos.

«Labi gan, ka sapņos tas tā ir iekārtots: tiklīdz draud ziepes, tā atgriezies šai pasaulē,» es atviegloti nodomāju un lēcu augšā, iepriekš ar plaukstu aizsīzdams modinātāja plercekli.

Pēc nepilnas slundas jau sēdēju mīkstā autobusā kopā ar pāris desmitiem tādiem pašiem smagi ekipētiem un bruņotiem vīriem.

Mēs braucām medībās. Protams, uz tādu vietu, kur silī un krūmī ir mežacūku pilni un no kurienes nāk kolhoznieku sūdzības par šo rīmu briesmu darbiem individuālajos un kolektīvajos kartupeļu laukos un sakņu dārzos. Tātad tēmē tik un šauj, ka sari vien put. Protams, — licences robežās. Mēs drīkstējām, kā dokumentā bija rakstīts, «atšaut» trīs zaļoksnējus rukšus.

Autobusā valdīja optimistiski asinskārīgs noskaņojums. Kopīgajā balšu murdoņā izdāhījās atsevišķi teikumi: «Un kā es viņam bliezu...», «Tēmēju galvā, bet trāpīju, iedomājies, pakaļā...», «Aiz pleca kaula vajag šaut, aiz pleca kaula, tad kājas vien notirina...»

Vīri jau iejulās gaidāmajos medību priekos. Gribējās drīzāk tikt pie šaušanas. Bet pēc tam pie kopēja ugunsкура uzcept vepra akniņas, padalīties iespaidos ar kolēģiem un — uz mājām. Spīrgts un svaigs kā gurķītis. Veselīgi. Skaitīti. Brīnišķīgi.

Mežsargs, kuram vajadzēja mūs aizvadīt uz istajam vietam, nebija lāgā omā. Pēc stomiņas gaitas, aizpampušam acīm un divgainās ēlās varēja manīt, ka viņš iepriekšējās dienas vakara bija kaut ko bargi svinējis. Mani sagraba līdzjūtība. Es viņam piedāvāju piparmētru konfektes. Saņēmu strupu atbildi:

— Te nav bērnodārzs.

Smags raksturs, kā redzams.

Igņa uzkāpa uz slēpēm un šļūca mums pa priekšu. Sākumā viņam gāja diezgan grūti, bet pēc kāda kilometra nelabums laikam izvēdinājās. Mežsargs nu jau slēpoja itin slaidā solī. Viss bišēm un mugursomānu brunotais viru pulks, izstiepies zosiskā virtienē, pa irdeno sniegu braši soļoja viņam pakāļ.

Pamazām sākām svīst. No gaisa bīra lipīga sniega ķēpa. Kad bijam nostēpojuši un nosoļojuši kilometrus divus, mežsargs apstājās un teica:

— Te.

Pēc atras izlozes sadalījamiem divās daļās. Vieni palika stāvam «uz masta», pārējie nopūtas un brīdā biežāk par dzinējiem. Es arī. Apmetuši pamatīgu likumu, sākām troksnot. Mežsargs izšāva gaisā — tas nozīmēja, ka mēs ejam.

Kliegdami brēkdami, zarus lauzdami, aiz saknēm un celmiem ķerdamies, klūdami un krizdami bridām cauri piesniģušo krūmu, zaru un kritālu ņudzeklīm.

Sāvienu neatskanēja.

Kad pienācām pie laimīgajiem palicējiem — cūku kāvējiem, tie sāguši stāstīja, ka redzējuši tikai vienu vāveri un trīs zaķus. Mežsargi šai kvartālā acimredzot nemājoja. Savas briesmīgās aizdomas darijām zināmas arī mežsargam.

— Ja nav te, būs citur, — viņš mierīgi atbildēja. — Vepri taču nav piesieti, uz vietas nestāv...

Sakodām zobus un ar tīnisku piepūli aizvilkāmieš uz citu kvartālu. Šoreiz es stāvēju «uz masta», aizslēpies aiz sapnī redzētās eglis. Pārbaudīju zemākos zarus. Tā, tā. Stipri, manus deviņdesmit piecus kilogramus izlūrēs. Mācīdamies no naktī gūtās pieredzes, noņemnu patronu jostu un mugursonu, atpogāju puskažociņu, lai briesmu brīdī mani nekā nespētu kavēt.

Pa muguras renili slidēja lietas sviedru lāses. Sīki drebošajās kājās juta pretīgu vārgumu.

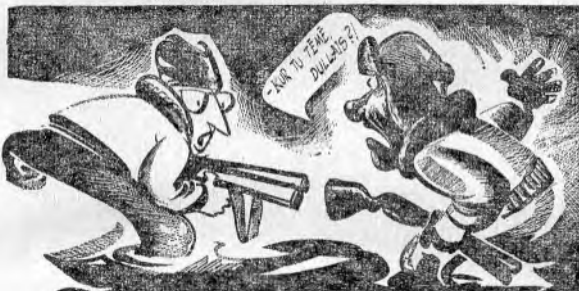

Dzinēji tālumā, nelabās balsis aurodami, taisīja miltzīgu jembastu. Manā priekšā bija alkšņu smalce. Lūk, tur, pa pāris metrus plato spraugu izlekšos sapnī redzētais kuillis vai vismaz kāds pērnās vasaras bekons. Turēju bisi rokās, kas pēkšņi bija kļuvušas lenganas, it kā tās vairs nebūtu no kauliem un miesas, bet no plastilīna, un, acis iepletis, giļņēju.

Troksnis nāca tuvāk. Tepat priekšā atskanēja sauss krakšķis — pār-lūza zariņš. Es pacēlu bisi.

Un tad parādījās viens no dzinējiem: nosvīdis slapjš, pārplēstām biksēm un nikns:

— Kur tu tēmē, dullais?!

Tātad atkal nekā. Pa tukšo. No cukām ne smakas.

Mežsargs paskatījās pulksteni un teica:

— Varētu tā kā taisīt pusdienas. Kāds graķītis ar nenāktu par nāvi...

Atskanēja piekritošas balsis. Gurdumu kā ar roku noņēma. Pāris vīru jau melās pēc iekura. Citi ņēma nost mugursomas. Taču te nodārdēja mūsu mednieku sekcijas priekšsēdētāja bazūnei līdzīgā rikle:

— Vīri! Mednieki! Kauns! Nekas nav nošauts, bet mēs — jau liksmot?! Kur jūsu mednieku lepnums?! Un licence arī aizies postā! Ja esat īsti vīri, tad taisīsim vēl vienu aplenkumu. Urāt!

Un mežsargs mūs atkal vadāja pa purviem, brikšņiem, kritaļu jūkljiem, dzelonstieplu aplokiem un citām mežacūku iecienītām uzlu-rēšanās vietām. Kilometru skaits sajuka.

Izšaut tomēr pat goda pēc nedabūjām, jo neviens vepris nepa-rādījās.

Jau tumsiņā aizvilkāmies uz autobusu. Valdija smags klusums.

Mežsargs, slēpojot ticis vaļā no pagiru indes, aicināja istabā sa-sildīties. Uz šādiem zaimiem neviens no sviedros mirkstošajiem vīriem neatbildēja.

Ierūcās motors. Mēs braucām mājās.

Un pēkšņi atskanēja viena mednieka balss:

— Vai tad nabaga cūciņu bendēšana ir tas galvenais? Ja tev vajag galiņu, ej uz bodi vai tirgu un nopērc. Nē, galvenais, biedriši, ir svaigs gaiss, dabas skaistums, mākoņu aitiņas, kolektīva satiedēšanās un sports kā tāds!...

Patiesības labad jāpiebilst, ka viņš bija stepus iztukšojis «Volgas» vīniņa pudelī. Viens pats. Par šo pārkāpumu viņam piespriedām sodu: nākamreiz uz medībām līdzī neņemt.

O. VĀLE

«FILOZOFŠ»

Dzīvo filozofs
mā-ā-āzītiņš.
Viņš — dzīvo,
lātad — viņš ir.

Fiļozofē:
cik «ē» var nosēsties uz ē...
Nē.
Tas nav materiālisms,
materiālisms ir
uz «ā»:
kas būtu, ja,
ja es pats nosēstos
no Bē
tajā vietā, kur sēž Ā?

Bet kas tad notiks ar alfabē...?
Tu mācīsies jaunu alfabētu,
un tas sāksies ar Bē.
Bē!

Dzīvo filozofs
mā-ā-āzītiņš,
pārā-ā-āzītiņš.
Parazītiņš.
U. c.
Uts.

Bez vārdiem.

N. Zvirbulis

MĀNĪGĀ LAIME

Pirmā alus glāze vienmēr garšo vislabāk. Otrā — vairs nav tas. Tam piekrit pat mana sieva, bet viņa reti kam piekrit. Ja kāds domā citādi, lai sāk ar otro...

Istenībā šoreiz runa būs nevis par alu, bet par makšķerēšanu. Nevar teikt, ka dzīvē es būtu nevelksminieks, bet līdz šim par maniem lomiem priecājās galvenokārt kaķis, jo lielās zivis stūrgalvīgi un kategoriski noraidīja manu āķi.

— Tā grībētos kārtēji palepoties ar guvumu, — reiz izteicu savu kvēlāko vēlēšanos kārtēja ģimenes disputā.

— Ar radikulītu nav ko lepoties, — sieva īsi atcirta. Tas bija mājiens uz manu nekāpinošanu ūdens malā.

Lai galīgi nezaudētu cieņu tuvinieku un draugu acīs, kaut kas bija neatliekami jādara. Zināju ezerā vietu, kur kolēģi bija iebarojuši plaužus un vilka apskaužamus lomus. Kādā rītā jau pirms saullēkta biju tur. Izmetu trīs makškeres un sāku gaidīt. Pēc brīža kreisais malējais pludiņš iedrebējās, nogulās un lēnām nogrima. Piecirtu, bet āķis šķita iekēries siekstā. Pāris reizes viegli piesītu: sieksta sāka kustēties un ar varu lauzties uz dziļumu. Visas zīmes rādīja, ka beidzot esmu sastapies ar savu likteni. Nestāstīšu, kas notika tālāk, tas nav aprakstāms. Kad no dzelmes savu guvumu beidzot uzdabāju augšā, tas izrādījās ap divi kilogrami smags plaudis. Mani sagrāba pēkšņas laimes viesulis, bet pa vidu tam tomēr līdzī vaudījās slindzinoši baiju krampji: ka tikai nepasprūk! Nepaspruka.

Kad plaudis jau bija krastā un kūla ar asti zāli, man rokas un kājas drebēja kā hroniskam alkoholiķim, bet sirds krūtīs lēkāja kā draiskulis skuķis. Tobrīd ļoti nožēloju, ka nav neviena, kas redzētu un sajūsminātos par manu triumfu. Bet dzīvē jau nekas nav pilnīgs — kaut kā vienmēr pietrūkst.

Lomu tūlīt vajadzēja noglabāt tiklīnā, bet, ak nelaime, to biju aizmirsis pie mopēda krūmu malā. Nenokabinājis zivi no āķa, tecinūs laidos turp. Kad atgriezos, skatos — viens pludiņš atkal pazudis. Atkal ciniņš: vēl nīknāks nekā iepriekš. Pēc pāris minūtēm aukla nostriņķšķēja un makškeres kāts viegli uzšāvās augšā. Norāvās!... Protams, žēl. Bet ko var darīt? Visādi gadās. Nu, vismaz viens plaudis man tomēr ir. Tas tagad žigli jāmet tiklīnā. Bet kur tad tas palicis? Nav... Te es paskatos vēnīgāk un apstulbstu — esmu atkal cikstējies ar kreiso malējo makškeri...

Pirmais plaudis man bija sagādājis neapraķstāmu prieku. Otrs vairs nepavisam nebija tas. Ja kāds domā citādi, lai sāk ar otro...

EKSKURSIJA

Veicīgāk, biedri, veicīgāk, — laiks ir nauda, autobuss negaida. Braucam! Paraugieties pa labi, paraugieties pa kreisi! Ko jūs redzat? Onkulis māj pieturēt?... Ko tu, onkuli, māj, kas tev lēcies? Ķieģeļi? Tu mūs ar ķieģeļiem... Ak samaksāsi? Biedri, onkulis lūdz aizraut ķieģeļu kravu līdz jaunbūvei... Kas teica — autobuss nav priekš ķieģeļiem? Nokaunējies, ja citiem aiz muguras slēpies?

Kapiet ārā! Nu, nu, veiklāk, veiklāk nekā citām reizēm! Vai tev nav jāizkāpj? Nav? Bet es saku... Bet es... Es tev tūlīt!... Lūk, tā jau ir labāk. Nēmam ķieģeļi, ņēmam otru... Es — tev, tu — viņam, viņš — tālāk nākošajam...

Biedriši, biedriši, ko jūs darāt! Kurš meta ķieģeļi? Kurš meta... Tu meti? Mamma mīa, santa Marusja, kas par varoni! Vai tu, varoni, nemaz vairs kārtīgi strādāt neproti? Ak reflekses jau izveidojies? Aizmirsti! Tā nav valsts manta. Valsts mantu met pa roku galam, bet onkuļa ķieģeļus... Redz, cik jauki, ja saprati. Nu, viens — divi, viens — divi...

Tā, beidzam! Vai visi iekāpa? Pētersona nav? Pēterson, uhū, kur tu esi? Nevari iekāpt? Ķieģeļi traucē? Biedriši, iekāpiniet viņu... Lūk, tā, aiz rokām, aiz rokām... Norāvāt? Rokas norāvāt?! Ak piedurknes? Piedurknes ir sākums, piedurknes ir beķis. Braucam Atbraucām? Veicīgāk izkraujiet, veicīgāk. Viens — divi, viens — divi... Nu, onkulīt, ko teiksi? Paldies teiksi? Ha-ha! Un vēlreiz ha-ha! Par paldies, onkulīt, velns pat mušas... Jau pirmīt atdevi? Nu pagaidiet!... Kas trīs sarkanos pievāca? Pēdējo reizi vaicāju — kurš... Tu pievāci? Ak tu esi sagādnieks? Vēlreiz ha-ha! Tas nav priekš rezerves daļām, bet... Ak tev jau pašam aizgājis līdz smadzenēm? Malacis! Braucam...

Paskatieties pa labi, paskatieties pa... Veikals? Jā, pareizi. Soferīt, brezmē! Sagādniek — viena kāja te, otra tur, polšu, zakusku, mencu tomātos un ko pats redzi... Kārtībā? Braucam. Paraugieties pa labi... Nē, tā nav bufete, tās ir pilsdrupas. Septiņpadsmitais gadsimts. Soferīt, pieturi! Kas teica — nevajag? Tu teici? Tev varbūt nevajag, bet citiem vajag. Viri — pa labi, sievas — pa kreisi.

Svētā dievmāte, Milbsas Venēral Pēterson, ko tu dari?! Kāpēc tu uz sienas trīs burtus raksti? Tas nav nekāds autogrāfs, tas ir mūsu iestādes nosaukums. Tūlīt pat nokasi. Bet es tev saku... Bet es... Neizrunājies! Savu vārdu raksti, cik tik uziet, bet šos trīs burtus... Nu pagaidi tu man! Biedri, kam ir nazis? Dod šurp. Neass? Nekas, iztīksim tāpat... Pēterson, šie nazis, kasi nost! Tā, tā, tā... Nu redzi, cik jauki...

Debesu tētīt, Pēterson! Es viņam liku tikai nokasīt, bet viņš jau mūri grib izlauzt! Ko tu ar to akmeni dariši? Suvenīrs? Pareizi, suvenīrs gan. Biedri, aizdodiet viņam lauzni, ar nazi viņš līdz rītam kāpāsies. Izlauzi, jā? Nomierinājies? Nes uz autobusu. Biedri, biedri, kurp jūs visi... Kas jums... Arī suvenīrus sagribējies? Nu labi, labi, kur pie man zēl, nemiēt lauzni... Pa vienam, pa vienam, gliši, rindinā, bez steigas. Visiem pietiks. Nepietiks? Ja nepietiks te, brauksim uz citām pilsdrupām... Ko jūs darāt... Ko jūsi... Mamma mia, sabruks taču! Sa... Nu, vai es neteicu, vai es nebrīdināju? Sagruva... Nevienu nenosita? Tevi nosita? Ka tevi varēja nosīt, ja tu vēl strīdies? Ir gan tagad pilsdrupas, vienu nīcka ekskursiju izturēt nespēj!

Janson, dāņu princi, ko tu tur nes? Ko tu ar to galvaskausu dariši? It kā pašam sava nebūtu! Tāda tev nav? Tu gribi tur svečiti iespraust? Dari, kā zini... Braucam, biedriši, braucam, laiks ir dārgs. Visi atgriezušies? Nē? Šimansona trūkst? Nu — viens, divi, trīs — kori: Ši-man-son! Redz, redz, nelietis — nāk gan...

Šimanson, tētīt baltais, ko tu tur nes? Gidi? Ko tu ar viņu dariši? Vai mūsu kolektīvā tev meitu trūkst? Tūlīt pat nes atpakaļ un noliec, kur paņēmi! Ko tu teici? Precēsi? Ha-ha. Un vēlreiz ha-ha! Tu viņas raksturu zini? Tu viņas biogrāfiju izstudēji? Tu viņas manīmu un papu pazīsti? Biedri, kurp jūs visi skatāties! Kurp? Svētā dievmāte, Jēkabson, liec autobusam mieru! Neaizliec, kad tev saka! Ko tu ar motoru dariši, ko? Nē, tas nav suvenīrs, tas ir... Atkārti, ko tu teic! Atkārti! Par biedriem nīrgājies, jā? Bet es tev saku... Bet es... Ja neliksi motoram mieru, likšu tevī sasiēt! Un sasiēšu! Un... Biedri, kam ir siksnas? Tā, jauki... Un nemaz nebrēc! Pagaidi, kamēr parbrauksim mājās, tad ņem motoru, ņem kaut visu autobusu...

Brauc, šoferīt, tētīt milīgais, brauc!

23.
APRĪLIS

*Paiet 50 gadi, kopš dzimis (1923) ED-
VARDS RUSMANIS, latviešu padomju karika-
tūrists.*

Te visu grūti iespiest rīmēs,
Ko Edvards var un veic, un spēj.
Lai citi jautras bildes zīmē,
Viņš allaž
labu sēklu sēj.
Pēc skafa bargs
un reti smaidošs,
Vīrs vienmēr
laba joka gaidošs!

— Neaiztiec! Pats liku, lai piesien! Tā gribas pantiņus rakstīt, ka
nekur glabties...

E. Rusmanis

Mans brālis Alberts

(No 5. klases skolnieka dienasgrāmatas)

15. septembris

— Ne Eiklids, ne Lobačevskis no tevis neiznāks, — šodien man paziņoja matemātikas skolotāja. — Bet kāpēc tavš brālis Alberts iestājās Medicīnas institūtā, nevis Politehniskajā, goda vārds, nesaprotu.

Es paraustīju plecus. Nevarēju taču es skolotājam sacīt, ka pie visa vainīgs ērģelnieks. Lāga virs domātu, ka es par viņu sineļos. Bet, starp mums runājot, tā ir tirākā patiesība. Nebūtu ērģelnieks saaukstējies, koncertu neatcellu. Ja koncertu neatcelltu, mammai nevajadzētu bijetes nest atpakaļ uz kasi. Nevajadzētu mammai iet uz kast, viņa nepakristu. Ja viņa nepakristu un nesastieptu kāju, nepazīstamai sievietei nevajadzētu viņu pavadīt līdz mūsu mājām. Ja nepazīstamā sieviete nekļūtu mums pazīstama, viņa neatvestu ciemos savu meitu Maiju. Ja Alberts neieraudzītu Maiju, viņš nekādā gadījumā neiestātos kopā ar viņu Medicīnas institūtā.

3. oktobris

Albert, Albert, mans gudrais brāli! Tu vienmēr man hiji dziļus paurus un pārmetums. «Alberts nekad neēd levārijumu karotēm!», «Alberts mīcās labi, bet tu?» Alberts un Alberts! To vien man katru dienu bija jādzird. Un galvenais — visi šie slavinājumi viņam pienākas! Es, goda vārds, ļoti lepojos ar savu brāli, kaut arī viņš nekad nav spēlējis futbolu un nekad nav saņēmis trijniekus.

Šodien pat. Viņš atbrauca no kolhoza un atveda Goda rakstu par to, ka salabojis kartupeļu rokamo mašīnu. Mamma un tētis ir septītajās debesīs. Ari es. Tāpēc uzdāvināju Albertam savu triskrāsaino lodišu pildspalvu. Rit viņam institūtā sākas mācības.

25. oktobris

Kopš Alberts sācis studēt cilvēka ķermeņa uzbūvi, man vairs nav dzīves. «Paspēsi uz peldēšanās nodarbinām, paspēsi» viņš saka. «Novelc labāk krektu. Elpo. Tā. Tā. Vēl dziļāk. Neelpo. Hm, nepatīk man tie trokšņi labajā pusē.» «Manuprāt, nekādu trokšņu nav.» Maija iebilst. «Bet man liekas, ka ir.» Alberts uzstājas. «Nu labi,» piekrit Maija. «Nelieli trokšņi ir dzirdami.»

Alberts tūlīt skrīen pie mammaš. Mani nogulda gultā un visu nakti ārstē ar sinepju plāksteriem. Kāpēc?

16. novembris

Sodien pie mums mājās bija istas jūkas. Alberts saskatīja manus skrīemeņus un, ko jūs domājat, atrada iztrūkumu.

— Ts-s-s! — viņš pielika pirkstu pie lūpām. — Tikai neuztraucies un ne vārda' vecākiem. Tu taču zini, ka es mūsu tētim esmu konstatējis neirosklerozi, bet māmiņai — skleroneirozi. Viņi ir jāsaudzē!

Uzstādījis man tik briesmīgu diagnozi, Alberts aizskrēja zvanīt Maijai. Šis skuķis tagad ir viņa galvenā konsultante.

Maija bija klāt pēc desmit minūtēm. Ja es nezinātu, ka viņai jābrauc no Pārdaugavas, goda vārds, domātu, ka viņa dzīvo tepat mūsu mājās liftā.

Abi sāka skatīt manus nabaga kauliņus. Par laimi, noskaidrojās, ka man nekādu iztrūkumu nav. Paldies Maijai!

25. novembris

Pēc pusdienām Alberts atkal surikoja nelielu inventarizāciju un konstatēja, ka iztrūkuma tiešām nav. Ir pārpalikumi. Viena lieka riba!

So jaktu no māmiņas noslēpt neizdevās, un viņa ļoti uztraucās. Alberts kā mācēdams viņu mierināja. Viņš teica, ka nav jaunuma bez labuma. Ka tagad mana nākotne esot nodrošināta, jo, lūk, Medicīnas akadēmija labprāt maksājoš mūža stipendiju cilvēkiem, kam esot reti sastopamas anomālijas. Protams, ja šie cilvēki ir ar mieru novēlēt savu skeletu zinātnei.

Te māmiņa noģība. Ātrās palīdzības ārsts, kuru mēs izsaucām, viņu drīz vien dabūja pie samanas Bet, apskatījis pie reizes mani, viņš paraustīja plecus un izteica šaubas, vai mans brālītis vispār zinot, cik normālam cilvēkam ir riba.

Divas nedēļas dzīvoju kā paradīzē. Pēc mācībām skolā spēlēju hokeju, gāju uz baseinu peldēt un gatavoju špikerus nākamajam stundām. Alberts manī lika mierā, jo lasīja ļoti biezu grāmatu.

Sodien viņš pateica, ka gribot man atklāt lielu noslēpumu. Viņš esot nolēmis specializēties psihoterapijā. Cilvēka organismā, tā viņš teica, viss esot atkarīgs no psihi. Un psihoterapeita uzdevums esot šos cilvēka psihiskos spēkus atraisīt. Isi sakot, pie velna visas zāles, plāksterus un citus tamlīdzīgus krāmus! Lai dzīvo iedvesma un pašiedvesma! Maija, rau, konstatējusi, ka viņam, Albertam, piemītot hipnotizētāja spējas. Un viņš tūlīt man to parādīšot.

— Pamēģinī! — es droši piekritu.

— Kas tev sāj? Nekas? ... Nevar būt! Tūlīt sāj!

Alberts sāka cieši raudzīties man acīs un murmināt:

— Tev sāj galva, tev sāj galva! ... Ko, vai nesāj? Tas tāpēc, ka tu man neticī! Tev man jāticī! Saprotī?

Es centos Albertam ticēt, bet galva man tik un tā nesājēja.

— Tu esi dumjī! — Alberts sadusmojās un ieģrūda man dunku sānos.

— Sāj! Sāj! — es ieklledzos.

— Kas sāj? — Izdzirduši manus kļiedzienus, istabā ieskrēja māmiņa un tētis.

Noklausījies Alberta paskaidrojumu, tēvs pasminēja.

— Nezaudē, dēls, laiku! Jo ātrāk kļūdu izlabo, jo labāk. Pārej uz Politehnisko. Ārsts no tevis tik un tā neiznāks. Un kāpēc lai mūsu ģimenē būtu divi ārsti? Nav jau poliklinika!

— Kā, divi? — es iesaucos.

Alberts nosarka un uzmeta man tādu skatlienu, ka es sāku ticēt: manam brālim tiešām ir hipnotizētāja spējas.

— Nevienas eglītes! Tā kā pilsētā ...

— ... tā kā mežā!

V. Zaķis

ANATOLS POTEŅKOVSKIS,
«Szpilki», Varšava

AKCIJA

Kādu dienu nolēmām aktīvi iesaistīties cīņā pret huligāniem. Neviens pasākums nevar izdoties, ja sabiedrība taņi neiesaistās.

Mēs iesaistījāmies pievakarē universālveikala «Centrum» rajonā. Labu laiku nekas nenotika, bija patikami, kaut kādi cilvēki pastaigājās tāpat kā mēs un aplūkoja skatlogus.

— Liekas, viss tā kā būtu kārtībā, — Bezpalčiks sacīja, — taču mēs nedrīkstam palauties pirmajam iespaidam.

— Nepaļausimies, — pāns Kucja piekrita. — Paļaušanās mūs varētu pilnīgi demobilizēt.

It kā šā viedokļa apstiprinājumam ieraudzījām divus pusaudžus, kuri palīdzēja vecenītei iekāpt autobusā.

— Izmanto visus līdzekļus, lai iemidzinātu sabiedrības modrību, — Bezpalčiks teica. — Man viņi ar to acis miglu nesapūtīs.

— Man arī ne, — pāns Kucja paziņoja. — Vecenīte vēl neko nezīmē, tūlīt viņi noteikti kādu aplaupīs vai izvaros. Nevar taču prasīt, lai viņi izvarotu vecenīti.

Devāmies uz citu pusi, jo mums apnīka vērot ainu, kas sagrozīja īstenības patieso seju. Pēc dažiem soļiem mūs apturēja trīs paņi vieglā reibuma pakāpē.

— Dod kortelītiņ, — viens no paņiem sacīja, saņēmis paņi Kucju aiz svāru atlokkiem.

— Cik? — pāns Kucja diezgan stulbi pajautāja.

— Vienu stabu, — pāns sacīja. — Lai būtu vieglāk rēķināt, dod stabu. Tu arī, — viņš teica Bezpalčikam.

— Katrs pa stabam, — otrs pāns apstiprināja. — Un viens divi, citādi dabūsiēt pa sruķi!

Lietu nokārtojām ātri. Vēlāk, jau ejot mājās, runājām par huligānismu un nācām pie secinājuma, ka tas jāiznīcina par katru cenu. Kāpņu telpā uzdūrāmies Patašonškim, junioram, kurš tikko beidza rakstīt: «Zoska ir patauza.»

Par to viņš dabūja pa ausi un belzienu pa skaustu.

Neko darīt, huligānisms ir jāslāpē jau iedīgi. Citādi vēlāk dažreiz ir jau par vēlu.

DRESŪRAS VAINA

Savu mīlestību piekara
pie griestiem lampas vietā —
ar kājām gaisā un ar galvu uz leju.
... Pēc tam savu mīlestību sprigu
un spraigu, nolieku ar kājām uz zemi.
Mīlestība kļūst līdzīga cilvēkam —
mūnājas un grīnājas, un kluse.
Galdū, gaidū. Mīlu vārdu nesagaldū.
Un tad es jūtu — nav jēgas.

Ilga Rismane

Mana mīlestība spīva,
Sprīga, spraiga, līdzīga.
Reizēm drusku defektīva,
Manai dzejai līdzīga.

Bāžu maisā, karu gaisā
Un ar koku piedauzu.
Mīlestība neatraisas,
Nesaka ne bē, ne mū.

Ienāk kaimiņš, dusmas valdot
(Mietpilsonis, vecis baiss),
Ko es mājā malku skaldot?
Kādēļ man pie griestiem maiss?

— Ja jūs spēj tas interesēt,
Jūs to maisu pataustiet!
Mācos mīlestību drēsēt. —
Vecim tūdaļ mute ciet.

Es jau neesmu no vājām,
Piefiks spēka cīnīties...
Gan jau vēl uz pakalējām
Mana mīlestība iest

— Tu atkal esi kļuvis resnāks! — sieva sašutusi konstatēja. — Skaties, pat bikses nevari kārtīgi aizpogāt. Tas vairs nekur neder.

— Bet, Ainiņ, — mēģināju taisnoties, — visa mana dzimta ir tādu: tēvs drukns, vectēvs, vecvectētiņš arī, cits par citu rumpigāki, ledzimtība...

— Nevis iedzimtība, bet šļauamastība! — sieva iekarsa. — Kā tad neaptaukosies, ja tu caurām dienām tupi telpās. Un tēvu nevaino. Ārē, Salmiņam tēvs arī bija resns, bet pats viņš tievs kā smilga.

— Gudrinieci! Salmiņš taču ir sagādnieks. Viņam ir gluži cits darbs. Vienmēr skrien vienā skriešanā, tūpēc arī svarā nepieņemams.

Ideja! — Aina sasītu plaukostas. — Tu arī kļūsi par sagādnieku!

— Vai tev prats! — es iekliedzos. — Es taču šo darbu neprotu.

— Tam nav nozīmes. Galvenais, tu nokratīsi lieko svaru un saglabāsi veselību.

Katrs vīrs no savas pieredzes zina: ja sieva ir izlēmusi, savu viņa panāks. Pēc divām nedēļām jau vēru kādas rūpnīcas direktora kabineta durvis.

— Gultnišus zobratiem, zobratiem gultnišus, — direktors domīgi bubināja, izlasījis manu pieprasījumu. Tad ilgi un citīgi berzēja pakausi. — Apsvērsim, padomāsim. Atnāciet pēc pāris dienām.

Es atnācu. Direktora nebija. Atnācu vēl pēc pāris dienām, direktoram bija svarīga sēde. Pēc tam viņš bija komandējumā, pēc tam...

— Lai notiek, — direktors teica, kad, ieradies septīto reizi, viņu noķēru, un uzņēmā rezolūciju «Izgafavot!».

— Kalkulācijas no zila gaisa nerakstām, — plānu daļas priekšnieks noteica. — Vispirms aizējiet uz ražošanas nodaļu, lai aprēķina materiālu patēriņu.

— Aizskrieniet uz cehu pie meistara, — ražošanas nodaļas inženieris ieteica. — Viņš uz vietas visu labāk zinās.

— Kā pasūtījums, tā tūlīt pie meistara, — meistars pukojās. — Ne-

esmu nekada enciklopēdijā! — Tad viņš ieskatījās pieprasījumā un jau mierīgāk norūca: — Aizšaujiet līdz kantoriem, lai enerģētiskis iedod strāvas un kurināmā aprēķinu.

Enerģētiskim bija motorollers. Ar to viņš joprojā no ceha uz cehu. Viņam pakaf dzidamies, noskrēju ne mazāk par trīsdesmit kilometriem. «Sākums ir daudzsološs, nav vārdam vietas,» nodomāju, sviedrus slaucīdams, «sievai bija laisnība.»

Tad sāku staigāt uz darbu un atgu nodaļu pēc algas aprēķiniem, bet pēc tam vēl trīs dienas skrēju uz plānu daļu, līdz saņēmu kalkulāciju.

Kad ar kalkulācijas lapu rokā ienācu sava priekšnieka kabinetā, viņš uzmeta man bažīgu skatienu.

— Miļais, — viņš sacīja, — pēc kā jūs izskatāties! Vai gadījumā neesat saslinis?

Biju nokrities svarā par septiņiem kilogramiem.

Pārskaitīju naudu par gultnišiem un paris dienas atpūtos. Tad atkal devos uz rūpnīcu.

— Ja gribat, lai izgatavo driz, — ražošanas nodaļas darbinieks mani pamācīja, — tad pienāciet rīt, būs priekšnieks, saņemsiet ražošanas uzdevumu un varēsiet to personīgi nodot ceļam.

Nodot ceļam ražošanas uzdevumu man neizdevās ne rīt, ne parīt. Tikai pēc piektās nāksanas tas bija uzrakstīts. Ceha priekšnieks vairākas dienas bija iesaistīts kādā sabiedriskā pasākumā, bet, kad viņš atgriezās, noskaidrojās, ka trūkst vajadzīgā materiāla, un tādejā bija vēl mazliet jāpastaigā.

Grūti saskatīt, cik reižu dienā vicoju uz cehu, kamēr iedabāju savus gultnišus ražošanā, un cik reižu, kamēr dabāju tos gatavus. Toties, sievietai par lielu prieku, bija kļuvis tik stails, ka reiz, skatlogā atspulgu ieraudzījis, noturēju sevi par svešu puisi.

Paņēmis pilnvaru, kā jau tas pienākas, gāju pēc saviem gultnišiem.

— Tāds kā jociņš! — ceha priekšnieks iesaucās, mani uzklaustījis. — Pirmo dienu strādājat, vai? Kas tad izdod produkciju tieši no ceha! Tā tikai trūkst, lai sāk runāt, ka es ar gultnišiem tirgojos. Mēneša beigās produkciju nodosim noliktavai, tur arī saņemsiet.

Uzlicis brilles, noliktavas pārzinis izlasīja pilnvaru, aizsmēķēja cigareti un lietišķi paziņoja, ka produkcijas saņemšanai man vajadzīga pavadzīme.

Un es devos uz kantori. Prečzīne izrakstīja pavadzīmi četros eksemplāros, miņi pasmaidīja un ieteica uzsākt direktora, galvenā grāmatveža un realizācijas priekšnieka tvarstīšanu rīt no paša rīta.

Nākamajā dienā jozu pa gaitenim, lēkšoju pa kāpnēm, skrēju no kabineta uz kabinetu. Patumšā gaitenī gandrīz sadūramies ar Salmiņu pierēm.

— Ohol — viņš sirsnīgi spieda man roku. — Tevi, brāl, ne pazit vaurs nevar, esi pilnīgi pārvoerties. Nu pastāsti, ko tu pie mums dari?

— Pie jums?

— Nu ja, es tagad šeit strādāju.

Ar sajūsmu attēloju, kādu milzu darbu esmu paveicis. Taču, jo lālāk stāstīju, jo plātākas viņam vērās acis. Bet, kad pateicu, ka griebeju detaļas cehā saņemt, Salmiņš sāka skaļi smieties.

— Ak tu, nīlzirgs gatavaist! — viņš beidzot izdvesa. — Kam tad tev telefons uz galda? Būtu man piezvanījis, pēc divām dienām gultniši gulētu uz tavu galda celofānā ietīti un ar rozā lentīti apsieti. Sodien es tev, rīt tu man. Bet draudzību, kā pieņemts, nostiprināsim restorānā.

«Nu nē,» es nodomāju, «tas nav priekš manis.»

Un, lai no jauna nepieņemtos svarā, jau nākamajā dienā iesniedzu atlūgumu.

JEZUPS LAGANOVSKIS

PIEZĪMES

(NO AUSVEITA SIRSEŅA «GUDRIBU GRĀMATAS»)

Viriešu traģēdija ir tā, ka viņi isti saprot, kas ir skaista sieviete tikai pēc tam, kad ir jau apprecējušies un iedzīvojušies bērnos, kas stipri apgrūtina viņiem izmantot šo saprašanu.

Ja es viņu (mūsu direktoru) nepazītu no mazām dienām, droši vien arī tāpat cildinātu kā citi: lielisks vadītājs! I zināšanu netrūkst, i labs organizators, i pret cilvēkiem atsaucīgs. Bet, līdzko atceros, kā bērnbībā pārgrieztām acīm brēca, dabūjis pērienu par to, ka durvis iespiedis kaklim asti, — tā viss respekts pagalam.

Nav tiesa, ka dieva nemaz nav. Dažreiz viņš ir. Piemēram, kad gadās vinnēt kaut ko vērtīgāku par rubli naudas un mantu loterijā (dažiem gadolies). Kad pēc nogurdinoša dienas darba pēkšņi tieci uzaicināts pavadīt vakaru jautrā kompānijā uz šīs kompānijas reķina. Kad, nopircis avīzi, izlasī sludinājumu par kāda sava nelabvēļa nāvi «pēc ilgās un grūtas slimības». Vai kad piedzīvo kādu citu patīkamu pārsteigumu.

Sodien apjautājos saviem darba biedriem, kāpēc viņi dzīvo. Un zināt, kāds bija rezultāts? Neviena neko prātīgu nevarēja pateikt. Nesot padomājuši par šo jautājumu. Bet vistrakākais ir tas, ka es arī neko prātīgu nevaru pateikt, kāpēc dzīvoju, kaut arī esmu domājis bez sava gala.

18.

MAIJS

Paiet 100 gadi, kopš dzimis (1873) JUKUMS PALEVIČS, latviešu rakstnieks. Miris 1900. gadā.

Pārāk agri, pašā daiļrades sākumā, miris talantīgs rakstnieks, viens no pirmajiem sabiedriskajiem realīstiem, kas savos darbos pauda Jaunās strāvas centienus un satīriski vērsās pret reakcionārām parādībām sava laika dzīvē un literatūrā.

Dzimis kā septītais dēls muižas kalpa ģimenē Izriedē, Liepājas tuvumā. Pēc ģimnāzijas beigšanas mācījies Tērbatas un Maskavas uni-

versitātē, sākumā filoloģiju, pēc tam jurisprudenci. Bijis apveltīts ar lielisku atmiņu: tsi pirms eksāmena izlasījis jebkuru tekstu un zinājis to no galvas.

Jau ģimnāzijā savas lepnās un pašcienīgās izturēšanās dēļ Palevičs bieži sanāca konfliktā ar klases audzinātāju. Kopā ar F. Roziņu, E. Rolavu, A. Sprūdi un citiem vēlākajiem revolucionāriem bija nodibinājis pulciņu, kura dalībniekiem vajadzēja solties, ka būs «tisi latvieši, cīnīsies par taisnību un valkās tikai pašausas drēbes». Tērbatā bija viens no dedzīgākajiem «pīpkaloņiem», Maskavā sastāvēja latviešu studentu pulciņā, kura dalībnieki lasīja un izplatīja marksistisko literatūru; bija J. Jansona-Brauna, J. Raiņa, P. Dauges domubiedrs un centienus atbalstītais. Paziņas vēlāk viņu šai ziņā raksturoja kā ļoti radikālu jaunu cilvēku, kas neatzinis nekādas kompromisus, turēdamies pie principa: visu vai neko. Atgādinājis aulojošu jātnieku, par ko jābaidās, ka viņš kuru katru mirkli var lauzt kaklu. Nesaudzīgi kritizējis savu pretinieku uzskatus, ironizējis par tiem.

Turpretī savējo vidū, sevišķi izbraucienos ārpus pilsētas un pie

pulojošiem alus kausiem, bijis jautrs, asprātīgs, visādu niķu pilns. Diemžēl alus un citi reibinošie dzērieni no vaļas brīžu izprieceš viņam kļuva par nepieciešamību, smagu, nomācošu kaiti. P. Dauge savās atmiņās pastāsta, ka šī iemesla dēļ beidzamajā studiju gadā Palevičs biežāk bijis sastopams kabakā jautru biedru sabiedrībā nekā universitātē. Tomēr eksāmenus viņš nokārtoja «ļoti sekmiņgi» un ieguva advokāta tiesības. Taču izmantot tās nedabūja: tā paša gada vasarā, ciemojoties pie brāļa, mazgadīgo noziedznieku kolonijas direktora Ropažos, nomira ar sirdstrieku. Nekrologā «Dienas Lapā» nezināms autors, starp citu, atzīmēja: «Jā, gars nu gan bija stiprs, bet miesa daudz cietuse: «fas trauks saplīsa un viņš izlīja».

Literārās fieksmes Palevičam izpaudās jau ģimnāzijā. Viņš uzrakstīja rudenīgu pārdomu ainu «Par vēlu» (daži pētnieki gan apšauba tās piederību viņam). 1893. gadā parādījās humoristisks feļetons «Daiļas lasītājas un laipni lasītāji», kurā viņš vērsās pret tautiski romantisko literatūru (tātad vēl

pirms J. Jansona-Brauna). Seko «romantisks stāsts pret romantismu» «Kā Cibiņu Juris iebrauca laulības ostā», joku luga «Preilenīte» un drāma «Spīgaņi». Daudz nav, bet ko vairāk var prasīt no cilvēka, kas miris divdesmit septiņu gadu vecumā.

Ievērojamākie darbi ir abas lugas, kas atklātībā parādījās tikai pēc autora nāves. «Preilenīte» dzēlīgi, brīžiem varbūt pārāk karikēti izsmiets latviešu buržuāzijas dzīves veids, ko nosaka kalpošana naudas maka interesēm, replikās daudz ironizēts par «fautisko» presi un literatūru. «Spīgaņos», pēc cenzūras atzinuma, daudz asākā formā nekā avīzes «Dienas Lapa» slejās karots par sieviešu emancipāciju, nopelna buržuāziskā iekārta un mantīgo šķira. «Pēc savas tendences» atzīta par kaifīgu, luga tika aizliegta izrādīšanai un parādījās atklātībā tikai 1903. gadā ar nosaukumu «Purvā». Tas bija pirmais revolucionārais dramatiskais sacerējums, bet tā galvenie sieviešu tēli — Tonija un Liepiņa — pirmās apzinīgās revolucionāres latviešu literatūrā.

Jezups Laganovskis

DAIĻAS LASĪTĀJAS UN LAIPNI LASĪTĀJI

Kāpēc rakstnieki mēdz saukt visas lasītājas par daiļām un visus lasītājus par laipniem? Nu tāpēc, ka katrs, un tā arī rakstnieks, taču sev vēlas to, kas viņam trūkst.

— Cik gan ir to zeltentišu starpā, kas lasa šo apcerējumu, īsti daiļu? Skaistu, zināms, vesels bars, bet daiļu? . . .

Daiļai sievietei vajaga būt kā pavasara saulei: tikko viņa parādās, visur jauna, līgsma dzīvība mostas; viņai vajaga būt kā sudrabortam mēnesim; to uzskatot mums sirdī dzejiskas jūfas rodas; viņai vajaga būt kā spožajai zvaigznei: tā modina mums krūtīs dzisušo cerību. Īsi sakot, daiļai sievietei vajaga būt tādai, kādas mūsu zeltentišes gan reti ir.

Daža ir gan skaista un karsta kā saule, bet grib arī būt tikpat augsta un nesasniedzama kā tā: otrā gan cildina sirdī dzejiskas jūfas kā mēness, bet tuvāk iepazīstoties ir tikpat auksta un izdzisusi, kā šīs zemes ceļa biedris; trešā gan no visās sirds dotu cerības kā spoža zvaigzne, bet ir gan vēl vecāka par pašām zvaigznēm. Būtu Laimiņa ņēmusi, ka mums furpmāk rastos daudz jo daudz dailentišu, īstu ražanu Mildas un Līgas meitul

Kāpēc nevēlas arī laipnas lasītājas un daiļus lasītājus? No sievietēm tas būtu prasīts par maz, tāpēc, ka viņas laipnas arvienu, izņemot tās reizes, kad kāda cita viņām dzirdot tiek atzīta par skaistāku, — no vīriešiem par daudz, tāpēc, ka viņiem grūti jau būt laipniem, kad par to nesamaksā.

Ar lasītājām viegli iztikt; viņas visas lasa vienīgi mīlestības un sirdslietu dēļ, jo tā ir viņu vienīgā specialitāte. Bet kā tu, nabaga rakstnieks, lai iztopi savai, ē. l., vīriešu kārtai?

Varēfu visus lasītājus sadalīt četrās šķirās:

- 1) tādos, kas lasa ar prātu — prātīgi lasītāji;
- 2) tādos, kas lasa aiz kaislības — kaislīgi lasītāji;
- 3) tādos, kas lasa aiz gara laika — garlaicīgi lasītāji;
- 4) tādos, kas lasa nirgāšanās dēļ — kritiķi.

Prātīgu lasītāju, kam viss patīk un viss izliekas ģeniāls, ir vienmēr tikai divi, un tie ir: pats rakstnieks un viņa apgādnieks. Starpība starp vienu un otru līkai tā, ka rakstnieks uzlieta savu ražojumu apgādniekam un pazemīgi liekas parniecīgu turam publikas priekšā, — turpretim apgādnieks to nosmācē rakstniekam dzirdot un uzlieta publikai.

Kaislīgie lasītāji ir visnevainīgākie un vispatīkamākie. Viņiem vajaga tikai ļoti daudz pārsteigumu, asiņu, slepkavību un liķu, pēc cita viņi daudz neprasa un tic visu, ko vien stāsti. Neliekuļotās sāpes viņiem iz-

spiez asaras, kad varonim romānā nelaime pēc nelaimes uzbrūk, un viņu prieki un gaviles negrib beigties, kad kāds negēlis beidzot saņemis pelnīto algu. Pie kaislīgiem lasītājiem tie tēvu dēli pieder, kurus skofotājs pieķer klasē pie «galieru verga» piedzīvojumiem, un tās mātes meitas, kas pavada cauras dienas uz zofas gulēdamas, ar biežām, taucainām grāmaiām rokām, kamēr cēlie sānīņi netop jēli. Ak, kad visiem, kas lasa grāmatas, būtu tāda garša, kas tie būtu par zelta laikiem rakstniekiem. Stāstu sacerēšanas māksla būtu tik vienkārša: tur nevajadzētu ne pazīt un tēlot dzīvi, ne prast raksturot, ne zināt gramatiku, — ak tā, piedošanul es aizmirsu, ka gramatikas neprašana mūsu rakstniekiem arī tagad jau parasta lieta. Gluži vienkārši ņemtu divus vai trīs asiņu romānus un no tiem sastādītu vienu jaunu. Pāris nedēļās tā būtu sagādājuši raibāko un bagātāko literatūru, un tad — ja, tad visi verētum saldi nosnausties!

Trešā šķira, garlaicīgi lasītāji, ir par grūtumu ne vien sevīm, bet arī rakstniekam. Visskaistākie sarežģījumi viņiem nav pa prātam, viskrietnākie raksturi viņiem nepatīk, visspožākie domu zibīņi, kas atspīd pie mākuļainām stāsta debesīm, viņus neielīgsmo. Viņi meklē visur vienīgi treknus jokus.

Zināms, rakstnieks jau lūko, cik vien spējams, iztapt visām trim šķirām — ceturtaī to ne mūžam nevar — piemaisā šur, tur arī drusku šaubīgu joku, bet pa daudz taču arī nedrīkst. Un nav arī vērts viņu dēļ pūlēties! Tu vari rakstīdams sprāgt vai no ādas laukā, vari svizdams taisīt jokus, garlaicīgs lasītājs tomēr beidzot aizsviedīs grāmatu kaktā un zāvēdamies teiks: «pavisam garlaicīga».

Kritiķus gan neviens rakstnieks nestādīs laipno lasītāju starpā, jo tiem laipnība tikpat iespējama, kā viņam iespējams neturēt sevi vismaz par šā laika spožāko zvaigzni pie rakstniecības debesīm. Vīns un sievietes ir cēlušas daudz ļaunuma pasaulē, bet kritiķis ir ļaunāks par abiem. Vīns ir jauns, kad tas jauns, sieva — kad tā veca, bet kritiķis, kamēr jauns, lamājas aiz nezināšanas, un, kad vecs, aiz parašas. Jauns vīns kaitīgs tiem, kam vāja galva, veca sieva griež zobus uz jaunākām skeistulēm, bet kritiķis rej un kož visus. Jaunu vīnu var noguldīt pagrabā, vecu sievu kapā, bet kritiķis, kaut tu viņu saviem rakstiem arī iemidzini algādža miegā, tikpat nepalīks, nedevīs sīvu spriedumu. Viņš ir jifts un žults trauks uz divām kājām, spalvu apbrūņojies Prokrusts, kas viņam krīt klāt, un tālab arī nosaukts par kritiķi.

Daiļās lasītājas ir piektā kārtā, bet tādēļ nevajaga tūlīn domāt, ka viņas rakstniekam ir arī tikai piektais ritenis. Nebūt ne! Viņas pieder pie sirdspukīšu jeb debesafslēdzīņu sugas. Viens vienīgs mīļš smaidis, kas liecina, ka lasītāja atzīst rakstnieka pūliņus un piedod viņa kļūdas, spēj atslēgt viņa sirdij debess krāšņumu. Justos laimīgs un līksms, ja arī manim kāda no daiļajām lasītājām novēlētu tādu smaidul

Un nu, laipno lasītāj, beigās vēl vienu jautājumu: pie kurās lasītāju šķiras gan tu piederī? —

KAM KO TEIKT

Saki gudram,
Ka viņš nekā nejēdz,
Un viņš varbūt kļūs
Tavs draugs;

Saki muļķiem,
Ka viņi ir gudri,
Un — nespēsi
Draugus
Ne saskaitīt . . .

- Šim zābakam šķībi piesists papēdis!
- Atnesiet otru, tam piesīlīsim tāpat un abi būs vienādī!

G. Bērziņš

SLAVINĀJUMS KĀPNĒM

Cik daudz netaisnības ir pasaulē! Tas, bez kā savu dzīvi tagad nevaram pat iedomāties, enciklopēdijā ir minēts nevērīgi, it kā garām ejot. «Ierīce, ko izmanto, lai uzkāptu augšā un nokāptu lejā.»

O, kāpnēs! Vēsture nav saglabājusi brīdi, kad cilvēks devās pa jūsu pakāpieniem pretī savai slāvai. Jā, bez jums cilvēces šodien nemaz nebūtu. Ādams un Ieva vēl šobaltdien tupētu paradīzē, jo aizliegtajam auglim nebūtu tikuši kļāt bez... Jā, jā! Jūs uzminējat: pirmtas kāpnes pasaulē sameistarāja Ādams.

Pēc tam atjautīgā cilvēce atrada kāpņu izmantošanai visplašākās un visieiedomājamākās iespējas.

Triumfa kāpnes senajā Romā. Pa tām svinīgi kāpa uzvarām vainagojie karavadoņi.

Hierarhijas kāpnes viduslaikos. Cik galvu nav norīpojušas pie to piekājes!

Parādījās arī liriski intīms variants — virvju kāpnes. Cik daudz patīkamu brīžu tās sagādāja pilis ieslodzītajām bruņinieku sievietēm!

Un kādas karjerisma kaislibas nav trakojušas uz dienesta kāpnēm! Mūsu dienās slavas kāri var viegli apmierināt, kāpjot pa sporta goda paaugstinājuma kāpnītēm.

Sāk degt dzīvoklis? Neuztraucieties — ugunsdzēsēju kāpnes acumirkli nogādās pie jums dzēsējus.

Jums ir drūms garastāvoklis? Tādā gadījumā daži pakāpieni jūs aizvedīs pagrabā pie viņa mucām. Un paliesi es jums saku, kad dosieties atpakaļ, jūs par visu spēsiet priecāties. Pat par to, ka, pēc jūsu dziļākās pārlicības, pakāpienu skaits līdz jūsu dzīvoklim nez kāpēc ir dubultojies...

— Neapšaubāmi, kāpnes mums sagādā lielas ērtības, — sarunā ar mūsu korespondentu teica ievērojamais zinātnieks T., pavadot ar skatienu savu sekretāri, kura devās pa kāpnēm vienu stāvu augstāk.

... Tagad esmu nolēmis organizēt līdzekļu vākšanas kampaņu, lai kāpnēm varētu uzcelt pieminekli. Jūs mani sapratīsiet, jo šis rindas rakstu lifta kabīnē, kas ieslēgusi starp deviņo un divdesmito stāvu.

— Vai kaut kas importa?

J. Zavadskis, «Kiperuša».

Gadījums ar

Reiz tirgū pie manis pienāk milicis, pēc uzpleciem var redzēt — seržants, pieliek roku pie cepures un prasa:

— Pilsone, vai tas ir jūsu kaķis?

— Nē, — saku, — fuil!

— Kāpēc tad jūs iedevāt viņam zivi?

— Ak tāl — Es pasmaidu. — Skatos, tāds noplucis kaķēns. Glaužas man pie kājas, veras acis un paud. Laikam ļoti grib ēst. Man kļuva viņa žēl, un es iedevu.

— Bet vai jūs zināt, ka tirgū nedrīkst barot kaķus?

— Nē, — saku, — nezinu.

— Lūdzu, uzrādiet dokumentus.

Man dokumentu, protams, nebija. Kāpēc gan man, ejot uz tirgu, būtu vajadzīgi dokumenti? Es jau piecpadsmit gadus staigāju uz tirgu un nekad neesmuņēmusi līdzī dokumentus. Nekad tie arī nav prasīti. Te uzreiz: lūdzu, uzrādiet! Tikai tāpēc, ka es iedevu zivi nabaga izsalkušam kaķēnam. Biju nopirkusi savējam. Mums mājās arī ir kaķis, tāds pelēks, baltām ķepiņām, ļoti miļš. Man vispār patīk kaķi.

— Man nav, — es saku.

— Tad nāksiet līdzī, — milicis uzaicina.

— Kā? — es brinos. — Par ko?

— Par to pašu.

Es varbūt vēl būtu mēģinājusi atrunāties. Sacīt, ka nav laika, vēl jāiepērkas, bet šodien pusdienās mums gaidāmi ciemiņi. Ka nekāda īsta zivs tā nebija, tikai tāda sika reņģīte. Ka vairāk tā nekad nedarišu, jo tagad man būs zināms, ka nedrīkst. Bet, skatos, visapkārt sāk pulcēties ziņkārīgie. Pienāk un jautā cits citam: — Kas tā tāda? Par ko viņu? Kas noticis? — Dzirdu pat kādu sakām: — No izskata liekas inteligenta sieviete, kas to būtu domājis.

Viņiem laikam šķiet, ka notverta kāda rūdīta spekulante vai zagle.
Man top kauns.

— Labs ir, — es saku. — Ejam.

Milicis aizved mani uz dežūristabu, apsēstas pie galda un sāk izprašnāt. Kā mani sauc: vārds, uzvārds, tēva vārds. Kad un kur dzimuši. Virietis vai sieviete. Sociālā izcelšanās. Kur dzīvoju. Izglītība: kādu macību iestādi beigusi vai nepabeigusi. Ģimenes stāvoklis. Kādās organizācijās sastāvu. Visu to rupīgi pieraksta. Raksta vēl kaut ko, laikam izklāsta lietas būtību.

Te pēkšņi dežūristabā ieskrien kāds aizsargs, var redzēt, pagalam uztraucies cilvēks. Bez lielas prašņāšanas skaidrs, ka virietis. Tikko spēj parunāt.

— B-biedri seržant! — saka. — T-tur...

— Pagaidiet, — milicis neļauj viņam turpināt. — Tull!

Viņš beidz rakstīt, pārlasa, ieliek dažas pieturas zīmes un dod izlasīt man. «Pilsone tāda un tāda,» tur rakstīts, «tādā un tādā datumā, neraugoties uz aizliegumu, tirgū baroja ar zivi klaiņojošu kaķi. Pieķerta nozieguma vietā, izrādījās bez dokumentiem un paskaidroja, ka par aizliegumu neko nezina. Es, milicijas seržants tāds un tāds, norādīju aizturētajai uz viņas rīcības kaitīgumu un brīdināju, ka atkārtoties gadījumā viņa tiks sodīta, par ko arī sastādīts šis protokols.» Izlasījušai tas man jāparaksta.

Te istabā tāpat aizsargs iesteidzas vēl viens.

— Milicija! — pa gabalu sauc. — Ātrak!

— Vienu mirkli, — seržants viņu pārtrauc. — Atlaidīšu šo pilsoni, tad. Bez tam te viens jau ir priekšā. — Un, atkal pieversies man, turpina: — Tā... Liekas, kas tur sevišķs, iedot zivi vai ko citu ēdamu vienam izsalkušam kaķim, vai ne. Bet padomājiet, kas notiktu,

Ja vīst sāktu tā darīt, cik kaķu te sarastos no maļu malām. Simti un varbūt tukstoši. Viņi te naudētu, plēstos, ķēzītu, atvainojiet par izteicienu, kur pagadās. Pēc kā tad izskatītos tirgus? Jus varat stādīties prtekšā? Bez tam tūdi klaiņojoši kaķi izplata visādas slimības, parazītus un reizēm pat sagādā stihiskas nelaimes. Vai jums zināms, ka 1357. gadā pilsēta plosījās trakumsērga, ko ievazāja klaiņojoši kaķi? Ka 1573. gadā viņu vainas dēļ nodega puse pilsētas?

— Nē, — saku.

— Nu, lūk.

Te istabā aizsiesies vairāk par abiem pirmajiem ieskrien trešais.

— Pie joda! — kliedz. — Kāpēc tirgū nav milicijas?

— Klusāk, — seržants viņam aizrāda. — Vai neredzat, ka esmu aizņemts? Tūlīt mēs beigsim. — Tātad, — atkal pievērsies man, saka, — lūk, kādas nelaimes no viņiem var izcelties. Tas ir, no klaiņojošiem kaķiem, ja šos dzīvniekus pienācīgi neapkaro. Un visefektīvāk to var izdarīt, ja viņus nebaro. Neēduši viņi ilgi nespēj turēt, tāpat kā eventnāli katra dzīva radība: nobeidzas. Tāpēc arī izdots attiecīgs likums. Bet aizbildināties ar tā nezināšanu nedrīkst. Likumi jāzina. Citādi var attaisnot visu. Var apzagt kadu, nosist, pielaist majai uguni un pateikt: es nezināju, ka tas ir aizliegts. Skaidrs?

— Jā, — es saku. — Pilnīgi.

— Varat iet! — Milicis mani atlaiž un griežas pie tā, kurš atskrēja pirmais: — Nu, kas jums tur ir?

— Huligāni, — viņš saka. — Trīs gabali. Nemaksā par precēm. Svaids ar skābētiem gurķiem.

— Gāž apkārt galdus, — otrs piebilst. — Draud aizdedzināt centrālo paviljonu.

— Jau deg, — trešais paskaidro.

— Tā, — milicis saka, redzēdams, ka es vēl turpat. — Lūk, kas viss var notikt tāda kaķa dēļ. Ejam! — Un kopā ar tiem trijiem dodas uz notikuma vietu.

1960

SIEVIEŠU DIENA

Vienā galda pusē sēdēja sievietes, otrā — mēs, vīrieši. Galds bija nokrauts ar uzkožamajiem, apspraudīts ar puķēm. Pēc vietējās komitejas priekšsēdētāja runas vārdu ņēma sieviešu pārstāve.

— Atlaujiet man, godājamie vīrieši, — viņa pacēla šampanieša glāzi, — izteikt jums visu mūsu iestādes sieviešu vārdā vissirsnīgāko pateicību par skaistajiem ziediem, bagāti klāto galdu un jaukajām dāvanām, ko jūs šodien esat tik vienprātīgi sagādājuši un mums pasnieguši.

Mēs pateicību pieņemām klusēdami. Vienīgi vecais Knaģītis pie-skandināja ar dakšīņu pie šķīvja un sāka čērkslēt:

— Nav tiesa, ka mēs šo vakaru būtu sameistarojuši gluži vienprātīgi. Ārēce — Kūlenis bija preti. Viņš teica: ei, veci, vai mēs pratīsim sievietes pa prātam maizi sasmērēt, rosolu samačkāt? Ne vellat Blamāža vien sanāks. Un tāpat ar dāvanām. Tās tak arī mēs viņam pa prātam nenopirksim. Tāpēc es lieku priekšā šogad iztikt bez zakuskām un dāvanām...

Sievietes uzreiz sāka Kūleni sunīt vienā balsī. Ta re, kāds nokauga, knauzeris un skopēklis kolektīvā ielavījies! Un tāds vēl uzdrošināsies stampāt maizītes ar abām rokām mulē iekšā! Taisni esot neērti ar tik pretīgu zemsirdi, sēnalpauri un ņurdekli pie viena galda sēdēt!

Nevar zināt, kā tas jandāliņš beigtos, ja vecais Knaģītis atkal nesāktu daudzīt šķivi ar dakšīņu.

— Pagaidiet taču! Ļaujiet man izrunāt līdz galam! — viņš sēca. — Jā, Kūlenis tiešām teica: nedosim sievietēm krāmus, bet izmaksāsim viņām naudā. Izmaksāsim katrai, sacisim, 50 rubļu, lai tad pašas pērk, ko sirds kāro.

Pēc īsa apmulsuma brīža sieviešu kori sākās pavisam cita meldija. Raug, kādi brīnumi tik zem saules nenotiekot! Citi vīrieši aiz skaudības nupat gribējuši Kūleni nopulgot par nenoveģīgu tukšgalvi. Viņš taču esot īstens gādnieks, apķerīgākais, labsirdīgākais un krievnākais vīrietis pasaulē.

H. HEISLERS

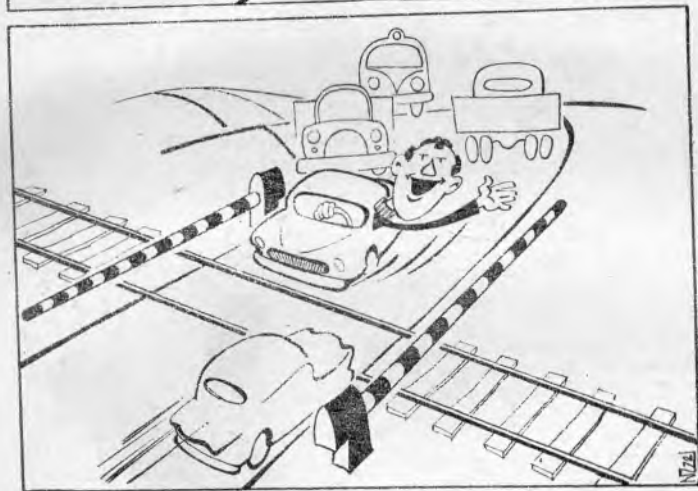
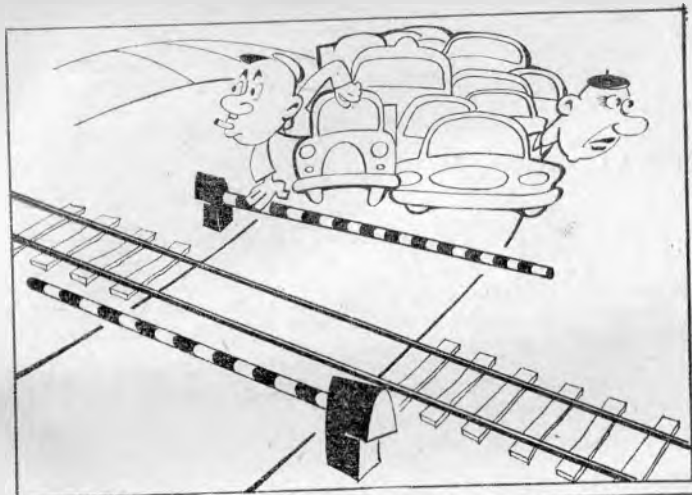
PELES — ARĪ...

Kad maija ritos žilba upes krasts
Un pirmie stari straumē grieza valsi,
Kā vienmēr, mani modināja strazds
Ar savu dzidro, vizbuļaino balsi.

Bet kādu dienu —
 skatos, kas tad tas?
Trīc maurā melns
 ar baltu galu duncis.
Tad tuvāk lien...
 Līdz nagu cirtiens ass,
Un, lūk, jau bērzā pazūd vecais runcis.

Pa stumbru augšā un pie būra — caps...
Tiš, pagāns tāds!
Ko citu vairs te darīt?

Bet stāsta man, ka runcis esot labs,
Jā, jā! Viņš ķerot peles.
Peles — arī...

Bez vardiem.

N. Zvirbulis

JEZUPS LAGANOVSKIS

SKABARGAS

Sabiedriskās ēdināšanas tīkla darbinieka Jaungada novēlējums saviem draugiem un paziņām: «Vēlu labu veselību, panakumus darbā un lielu cilvēcisku apetīti.»

Pirmais iespaids, iebraucot jebkurā pilsētā: skaidru viriešu tomēr ir vairāk nekā piedzērušu.

Viņš (dedzīgi): — Atdodu tev savu sirdi.

Viņa (vienaldzīgi): — Mums mājās jau tāpat pietiek visādu grabažu.

Tikai dažas sievietes staigā tādās korpēs, kādas ir dabūjamas veikalos. Vairums parasti staigā tādās, kādas nav dabūjamas.

Atgriezies no pastaigas, viņš atrada vēstuli kastītē zīnīti: «Nesastāpis tevi mājās, aizgāju skatīties Dostojevskas «Idiotus»».

Jaunajam teātra dekoratoram bija ļoti dekoratīva bārda.

Pēc laulības šķiršanas, sadalot mantu, tēsa sievai piešķīra mēbeles, vīram — lukšas pudeles.

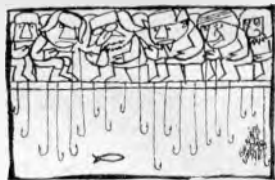

— Biedrī, šodien mums ir lieli svētki! — runātājs teica. — Pagājuši desmit gadi kopš mūsu dārgā jubilāra nāves.

Runa bija tik garlaicīga, ka, redzot visus snauduļojam, pārstāja darboties ventilators un beidzot izslēdzās arī mikrofons.

Agrāk un...

tagad

G. Vindedzis

V. LANDO

VILTUS MANEVRS

Darbdienas beigās pie mana galda pienāca Skaralnis, mūsu vietējās komitejas priekšsēdētājs.

— Pēc maiņas, lūdzu, nceijiet projām. Sodien mēs cikstēsīmies ar instrumentālo cehu.

— Kāpēc mums jācikstās? — Es neizpratnē paraustīju plecus.

— Ko? Vai tad jūs nezināt, ka rūpnicā pašlaik notiek spartakiāde?

— Zīnu, profams, bet nekāds sportistu līdzjutējs nesmu. Par tādām lietām neinteresējos.

— Līdzjutēju mums, paldies dievam, pietiek. Puse no visa ceha — visi tie, kas gatavojas agrāk vai vēlāk iet pensijā. Bet dalībnieku nav.

— Tātad jūs gribat, lai es cikstētos?

— Jā. Bet kāpēc jūs tā nobālējat? Runa ir tikai par vienu šaha partiju. Sodien mēs spēlējam ar instrumentālo cehu un jums...

— Piedodiet, es tik tikko protu pārbīdīt figūras...

— Tas nekas. Es tik tikko spēju nostāvēt uz slidām, bet pagājušajā svētdienā spēlēju hokeju. Aizstāvēju mūsu ceha godu! Pat vienu ripu iesitu. Tiesa, savos vārtos, bet tomēr iesitul! Tātad norunāts, jūs spēlēsiet pie pirmā galdiņa. Būsiet mūsu līderis...

— Nekādā gadījumā! — pavisam nobijies, es sāku protestēt. — Pie pirmā galdiņa es nekādā gadījumā nespēlēšu. Kas es par līderi? Smieklī naki!

— Nesmejieties! — pārmetoši paskatīdamies manī, Skarainis teica.
— Kāds ārzemju lielmeistars savam kolēģim samaksāja pasakainu summu par to, lai tas viņam atļautu spēlēt pie pirmā galdiņa!

— Es pagaidām vēl neesmu lielmeistars.

— Tāpēc atļauj man spēlēt pie pirmā galdiņa pilnīgi par brīvu, — Skarainis man paskaidroja un turpināja atfistīt savu domu:
— Pirmais galdiņš! Jūsu vietā es lepotos! Bet jūs...

— Man slava nav vajadzīga. Esmu vienkāršs cilvēks. Turklāt es nesaprotu, kāda nozīme mani sēdināt pie pirmā galdiņa. Es tik un tā zaudēšu. Pie jebkura galdiņa!

Skarainis pieliecās man tuvāk:

— Kā tu nesaproti! Tā taču ir mūsu kombinācijas galvenā ideja! Instrumentālā čeha komandā pie pirmā galdiņa spēlēs visstiprākais dalībnieks — konstruktors Fēzels. Pretinieki, protams, domā, ka mēs nosēdināsim pie pirmā galdiņa Jāni Bāni, jo viņam ir kaut kāda sporta klase. Ja tas tā notiktu, pats par sevi saprotams, Fēzels mūsu Jāni saēvelētu pāris gājienos. Bet mēs rīkosimies viltīgāk: Bāņa vietā stiprajam pretiniekam pabāzīsim priekšā visvājāko. Tas ir — tevi. Saproti?

— Nnnjā...

— Nu redzi! — Sajūsmināts par savu ideju, Skarainis apmierināts berzēja rokas. — Fēzels, protams, tevi nomasēs. Bet mūsu Jānis savukārt pie otrā galdiņa nožmiegēs viņu Naženieku. Tātad, zaudējuši punktu pie pirmā galdiņa, mēs to atgūsim pie otrā. Paliek trešais galdiņš. Viņi, protams, pieteiks Uzpūteni. Bet tas nav bīstams, to vārguli es ņemu uz sevi...

Hm... Doma, bez šaubām, jauka. Tikai es lāgā nesaprotu, kāpēc grēkāža loma jāuzņemas man?

— Kā tu nesaproti! Tāpēc, ka tu pie mums strādā nesen un instrumentālā čeha viri tevi nepazīst. Tāpēc es pieteikumā norādīju, ka tu esi meistarkandidāts. Bet vispār, ja negribi, vari arī nespēlēt. Sameklēšu citu. Tikai liec aiz auss, nākamajā svētdienā tev būs jāveic kārtības sarga pienākumi.

Paši saprotat, man atlika tikai piekrist.

Saha mačs ar instrumentālā čeha komandu sākās ar dažiem pārsteigumiem. Viltnieki pret mani nosēdināja nevis Fēzeli, kā mēs bijām paredzējuši, bet citu, pavisam jaunu nodaļas darbinieku. Viņa uzvārdu neviens nezināja, taču, spriežot pēc pieteikuma, nepazīstamajam bija sporta meistara klase! Fēzels, riebigi sminēdams, nosēdās pie otrā galdiņa un tādejādi galīgi samulsināja mūsu Jāni Bāni, jo tagad Skarainim bija jāuzvar nevis pretinieka komandas vārgulis Uzpūtenis, bet gan spēcīgais Naženieks.

No visiem mūsu komandas dalībniekiem vismierīgāk jutos es. Man bija vienlga: meistarkandidāts, meistars vai pat lielmeistars. Vien-

aldzīgi nozāvājies, izdarīju savu pirmo gājienu. Pretinieks atbildēja. Pirmam kārtām es centos izbīdīt uz priekšu savus bāndīniekus. «Kamēr šis bāndīnieku rījējs tiks līdz manām figūrām,» es viltīgi spriedu, «paies zināms laiks un mana kapitulācija neizskatīsies tik apkaunojoša.» Mans pretinieks pa to laiku divainā kārtā noņēma vienu bāndīnieku un teica:

— Šo figūru es ņemšu par fuku.

— Par kādu fuku? — es brīnījos.

— Piedodiet, jūs nupat neievērojāt, ka varat sist manu bāndīnieku, tāpēc pienakas sods...

Te es pirmo reizi uzmanīgi paskatījos uz galdiņu un neticēju savām acīm. Nē, tas nebija sapnis — mans pretinieks spēlēja dambretī! Visas pretinieka figūras atradās tikai uz melnajiem lauciņiem. No uztraukuma es pat sāku mazliet stostīties.

— Jūs, draudziņ, spēlējat nepareizi. Mēs norunājām spēlēt šahu. Bet jūs ņemat figūras par fuku!

— Es, goda vārds, šahu neprotu spēlēt, — mans pretinieks nosarka un klusi atzinās.

— Divaini. Kā tas tā var būt?

— Ļoti vienkārši. Neprotu. Dambretī — lūdzu, varam spēlēt... Varbūt tomēr pabeigsim partiju? Ja vēlaties, es jums to bāndīnieku, ko paņēmu par fuku, atdošu atpakaļ.

— Nevajag, — es stingri noteicu, vēl īsti neticēdams savai laimei. — Es šūlīt pasaukšu galveno tiesnesi un lūgšu, lai viņš oficiāli konstatē spēles noteikumu pārkāpumu.

— Lūdzu, lūdzu, klusāk! — mans pretinieks sāka lūgties. — Es padodos. Tikai pasēdēsīm vēl kādu pusstundiņu pie galdiņa. Nu, pielāgības pēc...

Manu panākumu spārnots, Skarainis savu partiju nospēlēja neizšķirti, tāpēc Bāņa zaudējumam nekādas nozīmes vairs nebija.

Mēs uzvarējām! Nākamajā dienā viss mūsu cehs svinīgi atzīmēja šo notikumu. Es biju laimīgs.

Labo noskaņojumu sabojāja Skarainis. Godināšanas beigās viņš man nosēdās blakus un, skatoties kaut kur griestos, teica:

— Nākamajā svētdienā nūms atkal vajadzēs cikstēties. Ar kalējenti. Boksā. Ieskaiti atkal vērtēs pēc trim pāriem. Es domāju tā: smagajā svarā mēs viņiem noliksīm priekšā kādu vārguli, bet vieglākajā un vieglajā svarā pacikstēsīmies...

24.

MAIJS

Paiet 50 gadi, kopš dzimis (1923) PĒTERIS
PETERSONS, latviešu padomju režisors un dra-
maturģs.

Cits — strauji kāpj,
cits — taustoties un lēnām,
Jo rampas gaismā
daudz kas mājnīgs šķiet...
Kaut jāatzīst, ka
laika rats jau rit —
Viņš pierāda:
— Man tikai trīsdesmit!

SĪKUMI

Teātri nav mazu lomu — maz lielu lomu tēlofāju.

No saimniecības darbiem pieprata lāpīt pagīras.

Sķīta, ka kurinātājs iekārtojies aukstā vietinā.

Iecerētās atriebības nolūkos saglabāja labas attiecības.

Ja esi pazaudējis savu cilvēka seju, nav ko solīt atlidzību par at-
rašanu.

— Tēti, vai plostus vairs pa Gauju nelaiž?
— Nē. Tagad plosto pie Gaujas.

I. Melgallis

— Re, kaimiņš lāpās cauru dienu, bet bikses kā cauras, tā cauras!
V. Zaljis

SPURAINAS DOMAS

Krānā bieži vien ir auksts siltais ūdens.

Vēl ir neapzinīgi pilsoņi, kas urbļ bērzos sulas.

Elpojiet bez ārsta rentgenologa uzaicinājuma!

Autoinspekcijā izveidots vads no sievietēm.

Norakstījis A. Daļa

— Lai celtu darba ražīgumu mūsu uzņēmuma, būsim spiesti samazināt darbinieku skaitu par diviem futbolistiem.

M. Līpovskis, «Dikobraz», Pēgān

RIMTAUTS GRABAUSKS,
«Stuota», Viļņa

AUTOĢĒNAIS TREIŅŠ

Zināt, sacīšu jums pilnīgi atklāti: agrāk es ne visai ticēju hipnozei, psihozei (esmu vecpūsis) un citiem tādiem pašiem maģiskiem trikiem. Īpaši kopš tās reizes, kad cirka iluzionistam no azotes izkrita vista, protams, viņam pilnīgi negaidot. Un tomēr reiz mani ieinteresēja kāds rakstiņš. Autora izdarītie secinājumi man likās pārliecinoši, turklāt praktiski izmantojami. Tāpēc tos izstudēju sevišķi rūpīgi.

Jau nākamajā dienā sapratu, ka esmu rīkojies pilnīgi pareizi.

Rēdiziet, priekšnieks, galdu un dūri nežēlojot, ne mazāk par pus-

stundu demonstrēja man savu oratora māku. Viņš kļiedza, brēca, mēlāja pa gaisu pārskatus, ko es, pēc viņa domām, biju pilnīgi saputrojis, draudēja ar parcelšanu zemāk atalgotā darbā, biedru tiesu un premijas atņemšanu. Tas man ļoti ķērās pie sirds. Tāpēc, pārgājis majas, atkritu krēslā un atbrīvoju muskuļus un nervus. Tieši tā, kā rakstā bija norādīts. Pēc tam domās sāku sevi «autogenzēt».

— Es nomierinos...

— Es koncentrējos sevī...

— Mana seja ir mierīga...

— Viss mans ķermenis ir mierīgs...

— Manas rokas kļūst slābanas un siltas...

— Manas kājas ir pavisam slābanas un siltas... Arī kāju pirksti... (Laukā ir slapjdraņķis, bet kurpes vietējā ražojuma...)

— Arī viss ķermenis jau kļuvis slābans un silts... (Ievērojiet, bez palīgīdzekļiem!)

— Es elpoju mierīgi un viegli... (Gāzes plīti, liekas, esmu izslēdzis.)

— Mierīgi, ritmiski pukst mana sirds... (Neesmu taču priekšnieka kabinetā.)

— Viss mans organisms atpūšas...

— Es atpūšos...

Un te, pēc manām domām, notika brīnums! Ja varēja ticēt tam, kas bija apgalvots rakstā, man pēc piecām minūtēm vajadzēja atslīst ar lielisku pašsajūtu, kā cilvēkam, kas ir ļoti atpūties. Tiesa, tā arī notika. Tikai es pamodos nevis pēc piecām minūtēm, bet gan pēc krieksnām trim stundām. Pat televīzijas raidījumu «Tikai sievietēm» biju nogulējis! Aiz sajūsmas skaļi iesaucos:

— Lai dzīvo psihoterapija!

Te pēkšņi man galvā iešāvās brīnišķīga doma! Tagad es zināju, kur un kā izmantošu jauno zinātnes atklājumu. Un tā nākamās dienas ritā...

— Mana uzmanība ir pievērsta tikai man pašam...

— Manas smadzenes ir kļuvušas slābanas un, liekas, arī siltas...

— Esmu pilnīgi vienaldzīgs pret apkārtni...

— Esmu izslēdzies no ārpasaules...

— Ap mani viss ir jauks... Un likai tālu, tālu pa brīžam ierūcas pērkonis, taču tā atbalsis līdz manim atnāk jau tik tikko dzirdamas... Es atpūšos... Labāk nekā sanatorijā!...

Kad pēc kāda laika apklust pēdējie apdullinošie grāvieni, es algrīžos atpakaļ īstenībā savā kabinetā. Priekšnieks, zili sarkans sejā, lielā rutolā kaballakatā slauka nosvīdušo pieri un, briesmīgi vaibslidamies, herzē nodaudzītos pirkstu kauliņus.

«Nabadziņš!» es nodomāju, vācot pa grīdu izmētātos pārskatus. «Re, kā ir, kad nelasa zinātniskus rakstus... Slikti beigs!... Ļoti slikti!»

— Bet tu taču apsolīji mani izvizināt ar laivu!

G. Vīndedzis

— Papīri mums ir kartība...

I. Melgailis

— Ļaudis runā, ka mūsu direktoram būšot jāmaksā no savas kabatas par gaisa piesārņošanu.
— Nav dūmu bez uguns.

U Mežavilks

ROKASSPRĀDZE

Sandris lasīja romānu, kas nāca klajā turpinājumos. Sižets bija sarežģīts: pazudusi rokassprādze ar noslēpumainu monogrammu. To meklēja, un šai sakarā gandrīz katrā lappusē kāds devās pie Pētera.

Un te pēkšņi zvana telefons.

— Manis nav!

Pie telefona piegāja māte.

— Viņš teica, ka viņš nav mājās.

— Viņš teica?!

Māte saprata, ka kļūdijsies.

— Nē, nē, tas nav tā jāsaprot... Viņš ir ļoti aizņemts...

Mātes vārdi skanēja tik pārliecinoši, ka vada otrā galā balss tūlīt godbijīgi atvainojās.

— Ak tā! Piedodiet, Viņš tulko?... Zīnu, zīnu... Lūdzu, lūdzu, piedodiet!

...Nākamajā dienā laboratorijā, kur Sandris strādāja, notika ļoti svarīgas sarunas.

Jau no paša rīta Vitolds teica Niklāvam:

— Paklau, vecais, vai tu zini, kā strādā Sandris? Man palika mute vaļā, kad uzzināju. Vakar viņam piezvanīju un, vari man ticēt, viņš nenāca pie telefona. Lika mātei atvainoties. Kad strādājojt, viņam katra minūte esot dārga, tāpēc lūdzot piedot un netraucēt. Tulko!

Niklāvs tūlīt aizsteidzās uz gaitēna galu, kur laboratorijas darbinieki mēdza apspriest dažādus jaunumus, aizsmēķēja un teica Lienai:

— Kolosāli jaunumi! Mūsu Sandris caurām naktīm kvern pie darba. Kamēr mēs te knābājamies, viņš laužas kā zvērs uz disertāciju, zini ko, jāmet pipēšana pie malas un jāķeras pie darba.

Liena aizskrēja pie Aldonas. Tur dzēra kafiju.

— Nē, nē, paldies, nevajag! Kafija man ir apnikusi. Ko tas nozīmē? Tas nozīmē to, ka gribu pastrādāt. Tas ir, kā, kāpēc? Kaut vai tāpēc, ka tagad ir darba laiks. Starp citu, dažī rauj arī pa naktīm. Par Sandri esat dzirdējušas?

Aldona devās pie Imanta.

— Zini, es nolēmu šodien uz kino neiet. Pamēģināšu piecelties piecos un pāris stundiņas pirms darba pastrādāt. Sandris katru dienu ceļas piecos un iet gulēt divpadsmitos.

— Nevis piecos, bet četros. Un gulēt viņš iet pēc pusnakts. Gulēšanai viņam pilnīgi pietiek triju stundul.

Laboratorija sāka strādāt ar pilnu jaudu.

Neviens vairs neskrēja uz gaitēņa galu, kur apsprieda visus laboratorijas jaunumus.

Kādu dienu, izgājīs tukšajā gaiteni, Sandris paskatījās apkārt, parastlāja piecus, nodzēsa cigareti un, atgriezies pie sava galda, divas stundās kā nieku pārtulkoja to pašu rakstu, kura dēļ notika tik daudz svarīgu sarunu, un laboratorija veselam gadam paredzēto tēmu pabeidza trīs mēnešos.

Sandris pat nepaguva uzzināt, kur palika rokassprādze ar noslēpumaino monogrammu.

Jocīgi dialogi

Šķiršanas prāva. Tiesnesis, vērīgi uzklusījis abu pušu paskaidrojumus, saka sievai:

— *Kāpēc jūs gribat šķirties no vīra? Vai tad jūs neredzat, ka viņš jūs mīl?*

— *Viss var gadīties, — sieva iesauca. — Arī uz to tas nelietis ir spējīgs!*

Cietuma uzraugs paziņo ieslodzītajam:

— *Jūsu sieva ieradusies uz salikšanas!*

— *Vai tad tas arī paredzēts sprieduma?!*

18.
AUGUSTS

Pāiet 125 gadi, kopš dzimis (1848) MATISS
KAUDZĪTE, latviešu rakstnieks. Miris 1926.
gadā.

Kā «Mērnieku laiku» līdzautora Mafisa Kaudzītes, profams, nedrīkst frūkt to rakstnieku galerijā, kuri šā vai tā kopuši humora un satīras lauku latviešu literatūrā, lai gan visi pētnieki vienā balsī apgalvo, ka romāna komiskās līnijas veidošanā galvenie nopelni esot Reinim. Abi autori šai jautājumā sniedza kopīgu paskaidrojumu, kas tika publicēts 1909. gadā:

«Ko tad mēs katrs esam darījuši pie «Mērnieku laiku» sarakstīšanas? Kāds tur nopelns vienam, kāds otram? Tur nevar nekā šķirt, nedz dalīt. Nopelns (ja tur kāds atrodams) vai pārmetumi (kad tie pelnīti) pieder mums abiem vienlīdzīgi kā solidāriem galvniekiem parāda atmaksājumā «bez dalīšanas tiesības». Paši mēs tur nekā nevaram izdalīt, un neizdalīs cits arī neviens. Jāpaliek mierā tikai ar to, kad atcerēsimes, kā strādājām: kopā apspriedām stāsta gājumu, personas un to raksturus, kā arī personu darbību, bet Matīss pašrocīgi rakstīja; pēc tam, pa nodalīti cauri lasot, atradām vietas, kur kas pārģrozāms, labojams vai papildināms, kas vai nu tūlī, vai vēlāk tika izdarīts. Turp-

māk, kad atzinām par vajadzīgu, grozījām šo to atpakaļ arī visā stāsta gaitā un — tas viss, ko varam pēc patiesības stāstīt un liecināt.»

Un tomēr katram brālim ir arī savs atsevišķs literārs devums, un tas liecina, ka Reinis ir vairāk humorists, smējējs un sarkastīks («Domu izteikumi», publicistika, «Mālienas dzīves ainas», turpretī Matīss — lirikis ar rezignējoša domātāja tendenci (divi dzejoļu krājumi). Bet viņam pieder arī garāks satīrisks dzejolis «ar pārgalvīgu satūru» (paša raksturojums) «Nekur tā neiet kā pasaulē», kas «Baltijas Vēstneša» 1877. gada 39. numura novilkuma cenzūras eksemplārā vairākkārt pārsvītrots ar sarkanu tinti (daļa metiena tomēr bija paguvusi izplatīties), — dzejolis, kurā visai dzelīgi traktētas sava laika negatīvās parādības; un viņš arī mēģināja uzrakstīt romānu «Jaunie mērnieku laiki» (I 1924, II 1925), kas, kaut arī neizdevies kā reakcionārā satūra, tā mākslinieciskās nevarības dēļ, tomēr liecina par komisko tēlu un situāciju veidošanas prasmi.

Matīss Kaudzīte dzimis Vecpiebalgas kļaušu zemnieka un vietējās

brāļu draudzes «sacītāju tētiņa» ģimenē. «Tuvās un tālas atmiņās par sevi pašu» (1923) pastāsta: bērnībā «biju liels pieguļes dzīves, meža jaukumu un savvaļas mīlētājs, bet no uzspiesta darba bēdzējs, lai gan bez darba dzīvot negribēju, turpretī darīt tikai to vien, kas patika, — spriedināt grāvjos un strautos ūdeni, taisīt tur dzirnaviņas, mūrēt krāsniņas, taisīt līksteniņas šaušanai, ritenišus un zienu ragaviņas braukšanai, pavasarī kārkļu vai elkšņu svilpes un rudzu saļmu ģīgas pūšanai un šo to citu.» Taču vecāku šaurās roctības dēļ gribot negribot vajadzēja agri saistīties darbā — sākamā par ganu, pēc tam par palīgu vecākajam brālim Reinim rētiņu virpošanā.

Skolā gājis maz. Pašmācības ceļā nokārtojis mājskolotāja eksāmenus un mūža lielāko daļu (gandrīz piecdesmit gadus) nostrādājis par skolotāju, aktīvi piedalījies arī sava novada sabiedriskajā dzīvē.

Minētajās atmiņās Matīss Kaudzīte pastāsta, ka no pašas mazošnes jūties vilkts «pie trim vienādā mērā mīļām» nodarbībām. Pirmā bija dārzkopība un vispār koku stādīšana un audzēšana, otrā — rakstniecība, ar ko sācis «mokstīties un peinēties» jau pirms skolas gadiem, un trešā — mācīšana skolā, ko vienmēr turējis augstā cieņā, pat vēl nemaz nepazīdams. Dīvaini, ka nav uzrādījis vēl ceturto nodarbību — ceļošanu, jo gandrīz katru brīvu vasaru izlietojis šim nolūkam. Devies mazākos «iekšzemes un vietējības» ceļojumos un kopā ar Reini veicis septiņus lielākus ceļojumus pa Krieviju, Somiju un Rietumeiropas zemēm (Vāciju, Beļģiju, Holandi, Franciju, Šveici, Itāliju, Austriju), kur gūtie iespaidi atspoguļoti ceļojumu piezīmēs.

Nomira septiņdesmit astoņu gadu vecumā, ne reizi nopietnāk nesliemojis.

Jezups Laganovskis

AFORISMI

Vai tādām jāstāv jau
uz pjekestāla,
Kas likko izmicīts
no svaiga nāla?

*

Muļķīgi izrādit,
Kas tavā somā,
Tiem,
kuri tevi
aplaupt domā.

*

No vistas olas
tikai cālis šķilsies,
Kas gaida vairāk, —
rūgti vilsies.

*

Pirms lēciena
ir jāatceras viens:
Ne mazāk svarīgs
ari ieskrējiens.

*

Mums sakāmais
sen zināms gan:
Kas lēnāk brauks,
tas tālāk tiks.
Bet hipodromā,
fīciet man,
Tāds vīrs par sevi
smieties liks.

— Nesaprotu, kāpēc man pēc jaunās mājas pieņemšanas tik smaga galva?

G. VinJedzis

A. SKAILIS

Rīgas centrā pelēkā piecstāvu namā ir kaut kāds institūts. Institūtā ir plānošanas daļa. Plānošanas daļā ir grāmatvedība. Grāmatvedībā ir uzskaites sektors. Un uzskaites sektorā sēdēja Ernests Dūzītis.

Viņš bija vidēja auguma, vītiņi gudrs un vidēji glīts jauneklis. Ir zinātniski pierādīts, ka sievietes galvenokārt ievēro lielos un mazos, bet vidējos tikai tad, ja tiem ir kāda īpaša pazīme — valdonīgs ērgļa deguns, kupli mati, dēmoniski melnas acis vai oriģināla bārda un ūsas. Dūziša deguns atgādināja nevis ērgļa knābi, bet parastu kartupeli, mati viņam bija pašķidri, acis drusku tuvedzīgas, bet bārda un ūsas līgā negribēja augt. Tērpies pelēkā, drusku apdilušā uzvalciņā, izbalējušā virskreklā un nemākulīgi apsējis

šlīpsi — tāds viņš sēdēja pie sava galdiņa no deviņiem rītā līdz pieciem trīsdesmit pēcpusdienā un cilāja sīkiem cipuriņiem aprakstītus papirus.

Dūzītis, protams, nebija precējies. Un kas gan lai viņu precētu? Niecīgs cilvēciņš ar niecīgu aldziņu — sakiet, — kam tādu vajag? Neviens!

Redzēdams, ka viņam pagriezē muguru, Dūzītis kļuva drusku grūt-sirdīgs un sāka no meitenēm vairīties. Ja gadījās nonākt institūtā skuķu sabiedrībā, viņš pazuda neuzkrietoši un klusu kā pavasara migla. Un neviena nesaprata, ka Dūzītis patiešām ir ideāls mīletājs — uzticīgs, mūžīgs un gatavs ziedoties.

Bet lai nesaprot, gan Dūzītis salīks savu īsto, un tā viņu saprātīst Turklāt šī istā būs nesalīdzināmi skaistāka par jebkuru no institūta skuķiem. Viņa būs absolūti skaista! Metru septiņdesmit gara. Slaida. Blondiem, cirtotiem matiem. Ideāli veidotām krūtīm un gurniem. Sārtām lūpām. Debeszilām acīm. Ar vārdu sakot, īsta Sappu meitene.

Diemžēl viņa spītīgi negribēja parādīties, un tā vien likās, ka Dūzītis dzīvei izslidēs cauri kū pelēka, dreboša ēna un vēlāk vajadzēs stridēties, vai tāds Sappu meitenes gaidītājs pasaulē vispār ir bijis vai ne.

Bet tad pēkšņi notika fantastiska pārvērtība — bikli skumjais Dūzītis pazuda un viņa vietā radās pavisam citādas konstrukcijas jauneklīs. Pārvērtības iemesls bija Sappu meitene.

Reiz uzskaites sektora priekšnieks Puķe pienāca pie Dūziša galdīņa un teica:

— Milais Dūziti, tualetē ir bojāta skalojamā kaste. Vai jūs nebūtu tik laipns un to nepaziņot komandantam?

Dūzītis, protams, bija tik laipns. Viņš tūlīt piecēlās un žigli, žigli tipināja pie komandanta, maza, izdarīga veciņa, kas sēdēja patumšā istabēlē pirmajā stāvā pa kreisi.

Pavēris komandanta istabes durvis, Dūzītis pārakmeņojās. Ertl atgāzusies klubkrēslā, tur sēdēja viņa Sappu meitene un šķirstīja modes žurnālu. Jā, tā bija Dūziša gadiem ilgi meklētā absolūti skaistā būtne ar blondiem, cirtainiem matiem, ideāli veidotām krūtīm un gurniem, sārtām lūpām un debeszilām acīm.

Pirmajā mirklī Dūzītim šķita, ka redzējums ir mirāža, rēgs, kas tūlīt, tūlīt izgāisīs. Bet Sappu meitene neizgāisa. Viņa paņēma cigareti, noklabināja elegantas šķiltaviņas un jautāja:

— Ko jums, lūdzu, vajag?

— Redziet, es... gribēju... — Dūzītis stostījās, — biedri Vaguliņu... Komandantu...

— Vaguliņš ir aizgājis pensijā, — Sappu meitene atbildēja. — Komandante tagad esmu es!

Viņa bija komandante! Vai tik skaistas meitenes vispār var būt komandantes? Un Dūzītis apjuka vēl vairāk.

— Lūdzu, atvainojiet... piedodiet... bet trešā stāva tualetē ir bojāta skalojamā kaste...

Sappu meitene pamāja ar savu zeltcirtaino galviņu un ļoti jauki izpūta smaržīgu dūmu mākonīti.

— Es pateikšu, lai izlabot!

Pēc tam viņa mierīgi turpināja šķirstīt modes žurnālu un Dūzītis juta, ka viņam jāiet. Viņš gāja, bet viņa sirds, mazā, pelēkā Dūziša sirds, palika komandantes istabēlē uz plauktiņa.

Vai, cik tā bija brīnīšķīga sajūta! Dūzītim šķita, ka viņam pie

plociem aug spārni, viņš gribēja uzlidot debesis un skūpstīt zvaigznes, lai gan uzskaitvežiem darba laikā tas ir aizliegts.

Visu nākamo vakaru un nakti Dūzītis nepārtraukti domāja, domāja un domāja, kā iepazīties ar Sappu meiteni tuvāk, kā viņu uzrunāt, ko teikt un ko darīt. Bija pilnīgi skaidrs, ka viņam nemūžam nepietiks dūšas aiziet pie komandantes un atklāti pasacīt:

— Jūs esat mana Sappu meitene. Nāciet man līdz! Šovakar uz kinol
Otrā dienā Puķe atkal lūdza Dūziša palīdzību:

— Skalojamā kaste vēl arvien nav salabota. Vai jūs nebūtu tik laipns...

Pēc trīsdesmit sekundēm Dūzītis jau stāvēja pie Sappu meitenes istubeles durvīm un pieklaudēja tik maigi, kā prot klaudēt vienīgi sirdi pazaudējis cilvēks.

Soreiz Sappu meitene nebija viena. Brīnumainā būtne kopā ar trim skuķiem no insitūta projektu biroja pēlīja kaut kādus adījumu rakstus

Dūzītim samežģījis mēle.

— Biedrs Puķe lūdz atgaidināt... Minētais bojājums...

— Kāds bojājums? — Sappu meitene paskalijās uz viņu savām debesizlājām acīm.

— Tajā telpā... Udens, ziniel, noplūst...

— Aha, alceros. Pateikšu, lai izlabo!

Svešu skuķu klātbūtnē Dūzītis ar Sappu meiteni runāt neko nevarēja, tāpēc viņš mēmi paklanījās un izgaisa.

Nākamajā dienā bojājums vēl nebija izlabots. Tāpat arī aiznākamajā un aiznākamajā. Ak vai, Sappu meitene skalojamo kasti atkal bija aizmirsusi!

Dūziša sirds, kas vēl joprojām atradās komandantes istabā uz plauktiņa, ietricējās nelabās nojaulās. Ja Puķe noskaišas un uzraksta par komandanti sūdzību, ko tad? Svētie dievi, Sappu meitenei var rasties nepatīkšanas, viņai var izteikt rājienu, padziļ no darba! Ko viņš iesāks bez Sappu meitenes? Sakiet — ko?

Un pēkšņi pār Dūzīti nolaidās apskaidriba. Viņš izlabos bojāto kasti! Pats savām rokām!

Nekavēdamies ne mirkli, Dūzītis ķērās pie «Santehnikas rokasgrāmatas». To viņš izstudēja nelicami ātri — vienā nakti. Ritam austot, Dūzītis, bruņojies ar āmuriem, stangām un zāģiem, pilns apņēmības, iesofoja attiecīgajā tualetē. Lai slava darbam — skalojamā kaste stundas laikā bija izlabota!

Līdz ar to Dūzītim bija iemesls trešo reizi klaudēt pie komandantes durvīm. Ieraudzījusi Dūzīti, viņa druscīn, druscīn sapīka.

— Atkal jūs esat klāft! Labi, labi, es pateikšu, lai izlabo!

— Ir jau izlabots, — Dūzītis laimīgi runāja. — Es... Man izdevās...

Cik burvīgi viņa pasmaidīja!

— Mersit! Vai jūs šitādus darbus pieprotat?

— Mazliet... Tas, ziniet, nav grūti...

— Kur jūs strādājat?

— Trešajā stāvā... Uzskaites sektorā... Simt četrdesmit astotā istaba...

Dūzītis vēl gribēja ko teikt, bet Sappu meitene burvīgi pamāja ar savu zeltcirtoto galviņu un atšķīra modes žurnālu. Tā bija zīme, ka vizīte beigusies.

Bet tas nekas, gan Dūzītis izdomās, ko izdarīt tālāk, kā tikties, kā sazināties. Nāks laiks, nāks padoms.

Padoma vietā pie Dūziša atnāca Sappu meitene.

Pirmajā mirklī Dūzītis neticēja savām acīm. Vai tiešām, vai tiešām viņa stāv uzskaites sektorā un skatās uz Dūzīti?

Jā, viņa stāvēja un skatījās!

— Celurtā stāva tualetē arī tek ūdens, — Sappu meitene miļi, miļi sacīja. — Vai es drikstētu jūs palūgt?

Vai viņa drikstēja palūgt! Viņai vajadzēja vienīgi pakustināt mazo pirkstiņu, un Dūzītis nekavējoties būtu meties kaut vai ugunī!

Pēc piecpadsmit minūtēm celurtā stāva tualete bija pilnīgā kārtībā. Dienu vēlāk — kāda laime! — aizsērēja labierīcības pirmajā stāvā, un atkal parādījās Sappu meitene. Mīlestības dēļ cilvēki ir kalnus gāzuši, un kas gan ir viena aizsērējusi tualete salīdzinājumā ar kalnu? Divas dienas vēlāk kāds lops, kāpdams ar kājām, salauza sedekli piektā stāva tualetē. Un Dūzītis skrēja, Dūzītis laboja, Dūzītis remontēja.

Par viņa jauno nodarbošanos kolēģi stipri brīnījās. Daži muldēja, ka Dūzītis esot zaudējis garīgo līdzsvaru, bet citi sprieda prātīgāk:

— Puikam ar tiem astoņdesmit pieciem rublišiem pašvaki iznāk. Un vai nav vienalga, kā cilvēks piepelnas? Amats netiek lamāts... Dūzitiņ kolēģu runas bija pilnīgi vienaldzīgas. Runājiet, ko gribat, viņu gandrīz ik pārdienas lūdz talka Sappu meitene!

Tieši šī regulārā lūgšana Dūziti pamudināja spert izšķirīgo soli. Viņš nopirka divas bišetes uz operas pirmizrudi un...

Un viņam nelaimējās. Tieši tajā vakarā Sappu meitenes vecmāmiņai bija dzimšanas diena.

— Varbūt nākamo svētdien? — Dūzitis tricošu balsi jautāja. — Es dubūšu bišetes...

— Ļoti žēl, — Sappu meitene apburoši skunji pasmaidīja, — bet svētdien mana vectētiņa dzimšanas diena.

— Varbūt...

Ak nelaime — tieši tobrīd parādījās projekta biroja skuķi ar savām idiotiskajām modes lapām! Šādā situācijā atliek nomurmināt kaut ko nesaprofamu un izslīdēt ārā.

Tiklīdz Dūzitis aizvera durvis, komandantes istabēlē atskanēja sidrabainus balstiņas:

— Ko viņš gribēja?

— Iet ar mani uz operu, — Sappu meitene smiedamās atbildēja. — Lai nu ar ko, bet ar šinderi nemūžam es neiešu!

Pār Dūziti nolaidās izmisums un nakts. Kā piedzēries viņš izstiepšoja no institūta un pazuda.

... Tagad Dūzītis strādā remonta un celtniecības pārvaldē par san-
tehnīķi. Viņš pelna vairāk nekā divsimt rubļus mēnesī, ir nopircis
motociklu un uzaudzējis bārdu. Taisnība, drusku pašķidru, bet tomēr
bārdu. Un, pats divvainākais, bārdainais motocikla īpašnieks meitenēm
patīk. Ticiet vai ne, bet meitenes viņam skrien pakaļ! Un, ja Dūzītis
neprastu tik ātri braukt, viņš jau sen būtu noķerts un apprecēts.

Laimonis Vāczemleks

IZRAKTEŅI

Es nezinu, vai tajā gadu simtā
Būs silos strazdi, cīruļi un dzeņļi,
Bet zinu to, ka tajā gadu simtā
Par mūsu dzīvi stāstīs izrakteņļi.

Es nezinu, vai tad vēl ziedēs puķes
Uz pauguriem kaut kur ap Mežaparku,
Bet kādreiz atradīs tur mala suķes
Un uzraks «Melno balzamu» vai «Starku».

Es nezinu, vai tad vēl šalkos vārpas
Gar Gauju, Rāznu, Daugavu un Ventu,
Kad atraks ķilavu un šprotu kārbas,
Un vecas avizes un pergamentu.

Bet, ja reiz raks, tad gudrie izsecinās,
Ka, goda vārds, ar latviešiem nav jokil
Pēc gadsimtiem vēl ļaudis stāstīt zinās,
Ka mums nav birzis bijušas, bet krogi.

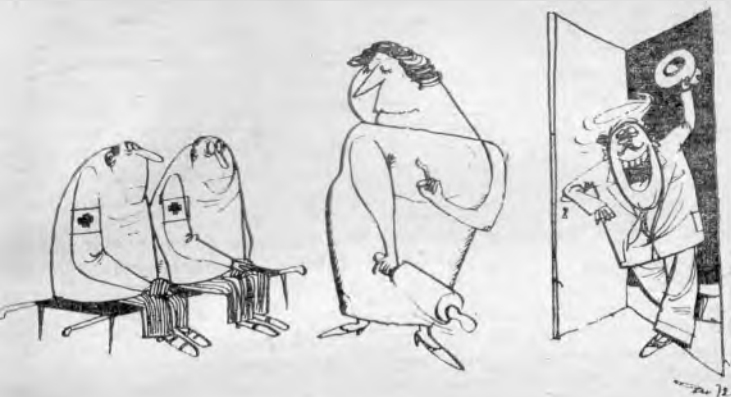
Gar ličiem vēji etiķetes grābsta,
Un mežsargi pa siliem nebeidz rāties ...
Ak, tajā gadsimtā varbūt ka nebūs lāpstas
Un nejaudās tik dziļi aizrakpāties! ...

MINDAUGS STUNDŽA,
«Stuota», Viņa

PĀRDZĪVOJUMI

(Telefona saruna)

- Halo, Feja? Te Danute. Labdien.
- Labdien, mīļā...
- Es tikai tagad uzzināju par tavu nelaimi. Tu laikam ļoti pārdzivo, Feja? Saņemies, nervi ir jāsaudzē.
- Liēkas, jau būšu nomierinājusies. Bet, kad atveda, tobriņā gan domāju — nupat sajukšu prātā. Viss saplēsts, sadauzīts. Nabadziņš... Diezin vai viņu, tā es teicu, vairs izārstēs...
- Saprotu. Tu taču pie viņa biji tik ļoti pieradusi...
- Tev taisnība, Danut. Kad viņu pārveda mājās, stāvēju blakus un lēju rūgtas asaras. Bet tad aikal pazibēja cerību stariņš. Redzi, es reiz pazinu vienu.. Viņš nokārtoja... Tu taču zini, tagad bez paziņātās...
- Saprotu, Feja. Pazīstams ārsts, ārzemju zāles. Viens divi dabūs tavu dārgumu kājās!
- Kādās kājās? Ko tu tur muldi, Danut? Es lažu tev skaidri saku: viss ir kārtībā, tā būda rūc atkal!
- Piedod, es laikam nedzirdēju. Kas rūc?
- Mūsu automobīlis. Es tev jau veselu pusstundu stāstu, ko tas man prasīja pēc avārijas.
- Par automobīli?! Halo, halo, Feja... Es taču par tava vira veselību jautāju.
- Tad tā arī uzreiz vajadzēja pateikt. Nekā briesmīga — šodien nāca pie samāņas.

Bez vārdiem.
Z. Zjomeckis, «Szpilki», Varšava

Bez vārdiem,
E. Valters, «Pikkers»

15.
NOVEMBRIS

Piel 90 gadi, kopš dzimis (1883) LINARDS LAICENS, latviešu revolucionārais rakstnieks. Miris 1938. gadā.

Dzimis rentnieka ģimenē Jaunrozes pagastā Vidzemē. Trūcīgu apstākļu dēļ mācījies ar pārtraukumiem, daudz zināšanu ieguvis pašmācībā. 1905. gada pavasarī nokārtojis tautskolotāja eksāmenu. Līdz tam jau bija sācis publicēties. Viņa talantu tūlīt ievēroja Rūdolfs Blaumanis un pēc pirmās tikšanās 1904. gada vasarā K. Kraujinam izteicās: «Tas pelēkais puisis būs īsts dzejnieks, ja vien nenoplēgurosies.» (No šī bēdīgā iznākuma meistars mēdza brīdināt visus jaunos rakstniekus.)

Aktīvi piedalījās 1905. gada revolūcijā, bija arestēts, bet tiesā tika atļauts. Vairošies no jauna aresta, emigrēja uz Somiju. Atgriezies dzimtenē, kādu laiku slēpās, tad atkal tika arestēts un divus gadus nosēdēja cietumā. Pēc atbrīvošanas darbojās žurnālistikā, mācījās pazīstamajā Šaņavska universitātē Maskavā Vēstures un filozofijas fakultātē.

Agri iepazīnis dzīves pretrīkības un iesaistījies revolucionārajā kus-

tībā, savos darbos līdz 1917. gadam Laicenis tomēr vēl paliek «sīkpiņsoniski romantisks individuālists» (V. Knorīna apzīmējums). Viņš pats to izskaidro šādi: «Iztikas jautājums un pazīšanās ar

redzamo liberālo vecākās paaudzes rakstnieku Blaumani ievilka mani liberālajā avīzniecībā, kas nevarēja neatstāt iespaidu uz maniem sacerējumiem, aizkavēja manu afīstību revolucionārās ideoloģijas ziņā.» Pat pēc cietuma, kas daudz ko noskaidroja, neesot spējis pārvarēt individuālistiskas tendences, kaut arī pret visu buržuāzisko un sīkpilsonisko izturējies ar ironiju un sarkasmi. Tikai 1917. gadā nonācis līdz boļševismam.

Kopš tā laika Līnards Laicēns ir redzamākais revolucionārais rakstnieks latviešu literatūrā un viens no vadošajiem strādnieku kustības darbiniekiem buržuāziskajā Latvijā: kreiso arodbiedrību preses un kultūras darba organizators, Saeimas strādnieku un zemnieku frakcijas deputāts, Rīgas pilsētas domes loceklis. Savos šī posma sacerējumos viņš pauda darbaļaužu cīņas idejas un atse- dza buržuāziskās demokrātijas reakcionāro, prettautisko raksturu, plaši lietojot tādus izteiksmes veidus kā humors, ironija, satīra, sarkasms, hiperbola, groteska — gan dzejā, gan prozā (stāstu krājumos «Altaišnotie», «Mēbelīga Rīga un pielikumi», «Porfēlis un valgs», romānos «Kliedzošie korpusi», «Limitrofija», gan lugās, kas tika uzvestas strādnieku sarakojumos, gan telefonos un publicistiskos rakstos. 1928. gadā izdeva ceļojuma aprakstu «69 dienas Sociālistisko Padomju Republiku Savienībā» — vienīgo šāda veida grāmatu buržuāziskajā Latvijā.

Bija produktīvs un operatīvs, sevišķi kā publicists. Vareja strādāt

jebkuros apstākļos. Kādā rakstā par to paskaidro: «Rakstāmgalda iekārta un tamlīdzīgas lietas pavisam nav nepieciešamas. Viss varums manu darbu uzrakstīti, vai nu kaut kur nosēstoties un kladi vai papīru rokā turot, piem., vasaras laikā laukā, vai arī pie kāda veca čīkstoša galda.» Rakstot mēdza ēst ābolus, «lai veicinātu domāšanu».

Dzīvoja ļoti pieticīgi — divās nelielās istabiņās ar visnepieciešamākajām mēbeļiem: dažām taburetēm, pāris dēļu galdiem, cietu gultu, vienkāršu grāmatu plauktu. Ne tikai tāpēc, ka labākas nevarēja iegādāties, jo visus ienākumus atdeva strādnieku preses vajadzībām, bet arī tāpēc, ka bija principiāls dārgu mēbeļu pretinieks, uzskatot, ka tās «ir smagums, kas cilvēku velk pie zemes, ierobežo cilvēka kustību, nomāc viņa apziņu, kā ar pinekļiem saista cilvēku garu un aplāj to ar mēbeļu pufekļiem». Arī gērbās ļoti vienkārši: vasaru kreklā, rudeni un ziemu vieglā pelēkzaļganā pledā. Bija «klus, pat visnopietnākajos brīžos mierīgs, ar mazliet ironisku smīnu, bez pozas un frāzes» (A. Deglavs). Runāja tikai to, ko bija nepieciešams pateikt. Pēc pilsētas domes sēdēm mēdzis iegriezties kādā krogā atpūsties un pavērot ļaudis, kur parastais tēriņš bijis kļīnģeris, nēģis un «kaut kas dzerams». Mīlējis dziesmas, lai gan pašam bals neesot bijusi nekāda spoža.

Par revolucionāro literāro un sabiedrisko darbību Līnardu Laicēnu pastāvīgi rīdīja buržuāziskā prese,

pie viņa regulāri notika kratīšanas, piecas reizes bija arestēts, pusotra gadā nosēdējis cietumā. Vairoties no jauna aresta, 1932. gadā rakstnieks aizbrauca uz Padomju Savienību, kur līdzās literārajam dar-

bam rosīgi piedalījās starptautiskajā revolucionāro rakstnieku apvienībā. Viņa dzīve beidzās traģiski personības kulta apstākļos.

Jezups Lagonovskis

L. LAICENS

Satīra par satīru

Kā rakstīt satīru, kā pātagot ar vārdiem,
Kā graut ar smieklumu vai prāta dārdiem,
Kā smagi sagraizīt ar vieglu smīnu,
Kā jautri smēdināt ar panta splīnu?
Kā valdīt atpūtu pa laiku īsu,
Lai ritmā vienmuļā skar prieka trīsot?
Kā barot žurnāliem to liesās pakalpusēs?
Vai labais abonents kā viņas neizsusēs,
Ja nav kas zobgalo, ja satīriķis kļusēs?

Kā taisīt satīru, ja cildens viss, ka redzams,
Kad katrīs peļamais ar krietnību vien sedzams?
Simts labu tikumu — ir norma pilnā
Simts lielu procentu kā kupla vilnā,
Kas aunu miesas klāj, lai neskar saltums!
Vai nekļūst satīra tad simts un pirmais baltums
Pie visām tiklībām, kas baltās ainās
Spīd saltā svētumā, kur gadi mainās?

Kad dzejnieks heroisks, kā tas lai kāptu
No saviem augstumiem vai smiekla slāptu
Kā zemie jambiskie, kam viss ir smejams.
Un laižams humorā pa rakstu slejām.
Šiem priekšā nosmulēts tik darba skotels.
Tos mākslā definējs jau Aristotels.

Nu saki, lasītāj, teic, lasītāja labā,
Kā labus fikumus lai citād glabā,
Kā tikai — nesakoņ par tiem ko jaunu?
Bet kur būs notikums, kā sasniegsim ko jaunu,
Ja droši nebrienam caur mežiem cauri,
Ja kālnos nekāpjām, ja aukas auri
Mūs iespēj drebināt, pirms jūrā doties —
Ja vielas baidāmies, tai zobojojies?

Kā tad lai uzraksta par to, kas tipisks
Ir katros apstākļos, ja katris snīpisks
Tik savu degunu sāk visur meklēt,
Kur kopējs degunums mūs izgrūž sektlēt?
Kā tad lai parāda, ka sarežģījums
Ir tipu apstākļos tas tipisks vijums,
Kas iznīd caurmāru, kas ved uz galējāko —
Uz jaunu guvumu. Un var, kas māk ko.

Kā tad lai rādītu, ka olektskoku
Neviens nav saliecis par loknu loku,
Kad metru sistēma, kas mūsu laikam.
Un jālūst olektij — šim vecam daikam,
Ja jaunai mugurai to līdzī locīt
Mēs sāktu mēģināt — tās abas mocīt.

Kā tad lai izzinām, ka dažā tēlojumā
Nav bieži saredzams — kā miesu sastrēgumā, —
Kur tēls ir slēdzienam. Ir veca lieta:
Ne katram ķermeņam jau mākslā vietā
Teic krievnis kritiķis: «Es tagad pāreju
No šā pie nākošā, jo pāriverēju
Tā to, ko saprotu, kā to, ko nesaprotu —
Tā labi izspīdu ar savu kakla rotu.»
Bet nevar satīra par to sākt draudēt,
Ja katru spīdumu var nākties zaudēt,
Kad māksla attīstās, bet rota stāv uz vietas!
Tā smieklī jāpārkož kā pērles cietas.

Un daudz ko nevar vēl, kaut objektīvs tu čauksties,
Kaut dzeja plaukstoša tev plaukstās aukstās,
Kaut zavods, cehs un domna delnās melnās,
Ar lāsi degvīna un nākošais kad klātu
Nāk kritiķis un sfāj, lai stādinātu:
«Nav tālāk vairs kur iet — ir dzeja noslēgusēs
(Tāpat kā kritika), — cik ilgi viņa dusēs
Šai kroņa līnijā?» Nu, kā lai smejas,
Ja stājam tā, ja tā — pie dzejas?
Kur tad gan satīra lai stāvam šķietas?
Tā smieklī jāpārkož kā pērles cietas.

— Vai, cik tas zinību pūrs tomēr smags!

G. Bērziņš

DIVRITENIS

Kāds īpatnis reiz izgudroja divriteni.
— Tagad es braukšu, kurp vien sirds kāro, — viņš teica, uzsēdās uz sēdekļa un sāka sparīgi mit pedāļus.

Viņam riteni iebāza sprunguli. Un divriteņa vairs nebija.
... Pirms kaut ko izgudrot, uzmanīgi paskaties visapkārt. Varbūt kāds jau ir sagatavojis sprunguli.

KAS KURAM PIENĀKAS

Ēzeli pārcēla uz lauvas krātiņu. Lai padzīvo tur, kamēr salabos paša aploku.

— Ī-ā! — ēzeliš iesaucās. — Lauvas krātiņā kuru katru vis ne-turēs. Dodiet man to, kas lauvam pienākas!

Apkopēja paraustiņa plecus un sāka barot ēzeli ar jēlu gaļu. Na-badziņš pieēdās un atstiepa pakavus.

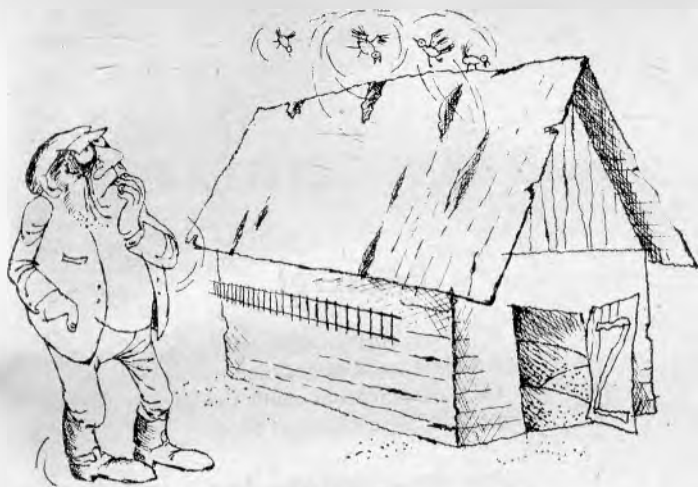
... To, kas pienākas lauvām, āe vienmēr spēj sagremot ēzeļi.

T. SERGIJENKO

Jauna zvaigzne pie karikatūristu debesīm, un jauns mākonis virs dik-dieņu galvām. Par viņu var teikt: atnāca, ieraudzīja un uzzinēja.

Bez vardienu.

T. Sergijenko

PALĪGĀ!

Bij vētra. Augsti viļņi vēlās,
No klāja mani noskaloja.
Un, kad jau ūdens mutē smēlās,
Es jutu: man būs jāiet bojā.

Ar kājām un ar rokām iros
Un pārdzimt vēlējos par buti,
Jo jūra mani aprīt dzīrās
Ar vareņ lielu, slapju muti.

Bet pēkšņi nebij vaits kur kulties.
Vai būtu izpeldējis malā?
Es izkritu no guļtas,
Un dzejolis ir galā.

PAMATOTAS AIZDOMAS

Sapulcējis padots, apsardzes priekšnieks nolasīja pavēli.

— Par modribu un enerģisko rīcību celtniecības materiālu zagļu aizturēšanā izteikt apsardzes ierindniekam Jānim Puķītim pateicību un apbalvot ar vērtīgu dāvanu.

Visi sirsnīgi aplaudēja un skaudīgi noraudzījās uz svinību vainiņnieku. Puķītis sakautrējies grozīja galvu.

— *Beļ tagad, Jāni, dalies pieredzē,* — priekšnieks pavēlēja. — *Notājis, lūk, šeit manā vietā un sīki izstāsti, ka tas notika.*

Puķītis pienāca pie galda, noglaudīja pašķidro matu cekulu un iesāka:

— *Godīgi runājot, pat nezīnu, ko stāstīt... Kas mūsu darbā ir galvenais? Acis. Citiem vārdiem sakot, novērošanas spējas un, protams, arī māka pareizi novērtēt situāciju. Sākumā es nekā aizdomīga nemanīju. Visi papīri kārtībā. Pavadzīmes, pilnvaras... Ielaidu mašīnu pagalmā un izgāju tālā uzsmēķēt...*

— *Par smēķēšanu apsargājamā objekta teritorijā varēji arī nestāstīt,* — priekšnieks Puķītim aizrūdiņa.

— *Vainīgs, biedri priekšnieki!* — Puķītis atvainojās. — *Stāvu es tālā un novēroju. Nekā aizdomīga. Strādnieki lādē automašīnā kravu. Te pēkšņi skatos — arī šoferis sāk kraut. Tad man sāka rasties aizdomas. Kur tas būtu redzēts, ka šoferis atstāj kabīni un palīdz krāvējiem?! «Droši vien vēl jauns, grib izvingrināt rokas,» es nospriedu. Un tomēr aizdomas mani turpināja līdīt. Apbrīnojami kārtīgi un organizēti viņiem šoreiz tā kraušana gāja. Ne strīdu, ne smēķēšanas pārtraukumu... Krāvēji uzņēma tādu tempu, ka viņiem pat kreklī kļuva slapji. «Nu nekas,» es nodomāju, «reizi gadā arī tūdi brīnumi var gadīties.»*

Piebrauca tālā piekrauta mašīna pie vārtiem, un šoferis taurē, lai laiž laukā. Ieskalījos kravas kastē, un, ticiet vai ne, man kājas palika stīvas. Mašīnā bloki! Pilnīgi jauni! Novērtēju šo neredzēto situāciju un izlēmu: «Te nu gan kaut kas nav kārtībā!» Pēc tam aizskrēju zvanīt uz miliciju. Tālāko jūs jau zināt.

Priekšnieks sirsnīgi paspieda Puķītim roku un, uzrunādams pārējos apsardzes vīrus, teica:

— *Vai dzirdējāt? Tā vajag strādāt!*

NO STUDENTU PASTA

DĀRGAIS KRUSTTĒTĪŅ KRĪS!

*Man ir atklāta daba, tāpēc rakstu bez aplinkiem visu, kā ir.
Man radušās zināmas materiālas grūtības, bet studentu pašpalīdzības kase atteicās finansēt. Lūdzu aizdot man simt rubļu. Lidz jaunajam noteikti atdošu.*

Ar pateicību

Jūsu mīlošais Pēterītis

MIĻO VECOMĀT ALDONAI

Apstākļi spiež mani griezties pie Jums ar lielu lūgumu. Esmu aizņēmijs no krusttēva Kriša simtnieku. Bet šim vecajam gauneram pekšņi ievajadzējusies nauda. Tāpēc lūdzu steidzīgi atsūtīt simt rubļu. Atdošu līdz Jāņiem.

Ar patiesu cieņu

Jūsu Pēteris

TEVOCI ULDIH

Esmu godīgs cilvēks un savus parādus vienmēr kārtāju laikā. Lai nepieviltnu krusttēvu Krišu, biju spiests aizņemties naudu no vecāsmātes Aldonas. Pašlaik tā viņai ir ļoti vajadzīga, tāpēc lūdzu man neatteikt un aizdot simt rubļu.

Ar iepriekšēju pateicību

Jūsu Pēterītis

MIĻAIS KRUSTTEV KRĪS!

Naudu, kura Jums bija tik ļoti vajadzīga, toreiz atņēmos no vecāsmātes Aldonas, bet, lai atlidzinātu viņai parādu, paņēmu simtnieku no tēvoča Ulda. Pašlaik tēvocim nauda ir ievajadzējusies pašam, tāpēc lūdzu nosūtīt viņam simt rubļu. Vajag taču cilvēkam grūtā brīdī palīdzēt.

Jūsu krustdēls Pēteris

P. S. Kad Jums tie simt rubļi atkal būs vajadzīgi, lūdzu prasiet no vecāsmātes Aldonas. Viņa savukārt naudu var saņemt no tēvoča Ulda. Bet mani, lūgtin lūdzu, Jūsu savstarpējās finansu darīšanās nejauciet un atstājiet mierā, jo eksāmeni nāk virsū kā melni mākoņi...

Ar patiesu cieņu

Pēteris

DROŠS PALIEK DROŠS

Reiz pansijā bij mana sieva,
Par atpūtu bij viņai prieks.
Un sievai — apzvēru pie dieva —
Es ticu.
Pārējais ir nieks.

Bet kārdinājums jutām svētām
Māk pielist...
Tāpēc laiks ir klāt,
Lai būtu sievietām apprecētām
Savs pensionsāts.
Slēgts turklāt.

Es teicu jau — nav vietas bazām.
Nav sievai prātā romans lēts,
Un tomēr drošāk — vīram dažam,
Lai daiļums paliek neredzēts.

Jel padomājiet: parkā vecā
Prot lūpas saldus vārdus dvest.
Es galvu nolieku uz pleca...
Pardon... Par ko te stāstu es?

Ak jā, par pansiju Lūk, ainal
Bet padomus jau daudzi sniedz:
«Ne vientulībā ir tā vaina,
Ar sievu brauciet! Kas jums liedz?»

Ir jāatzīst, vēl viņvasaru
Man šķita, pareizi es daru —
Ar ceļazīmi braucām mēs...
Bet viņai izsekot kas spēš?

Nu padomājiet: parkā vecā
Urdz strauts, un mēnesnica blāv.
Es galvu nolieku uz plecu...
Te pēkšņi skatos —
Sieva stāvl...

Aldzejojis *H. Heisters*

BRĀĶISKS DIALOGS

Satiekas divi draugi.

— *Apsveicut — Viens ceļ cepurī. — Apsveicu sakarā ar avīzē publicēto rakstu «Augstākā labuma produkcija no ietaupītā tērauda».*

— *Paldies, nav par ko...*

— *Kautrīgais! Ietaupījis metālu, no kā izgatavots miljons durvju atslēgu, bet pats saka: nav par ko. Labāk pastāsti, kā tik daudz metāla ietaupīji.*

— *Glūži vienkārši. Mūsu uzņēmums ilgu laiku ražoja atslēgas no tērauda. Tad es iesniedzu priekšlikumu, lai tās štancē no skārda. Radās kolosāls tērauda ietaupījums. Produkcijas pašizmaksa pazeminājās piekārtīgi.*

— *Lieliski! Es tikai nesaprotu, kālab nu atkal izšķiežat ietaupīto tēraudu un laisāt atslēgas pa vecam?*

— *Redzi, draudzīn, ar tām skārda atslēgām durvis nevar ne aizslēgt, ne atslēgt. Vārdu sakot, brāķis. Pircēji raksta sūdzības.*

— *Bet kālab tad vajadzēja tādu brāķi ražot?*

— *Vajadzēja! Citādi nevarēja ietaupīt tēraudu un saņemt prēmijas.*

— *Prēmijas? Par ko?*

— *Kā — par ko? Pirmo reizi es prēmiju saņēmu par efektīgu priekšlikumu ražot atslēgas no skārda, lai ietaupītu tēraudu, bet otro reizi par priekšlikumu — izmantot ietaupīto tēraudu, lai ražotu augstvērtīgas atslēgas un izskaustu brāķi. Nu, vai tagad saproti?*

- Biedri priekšniek, vēl viens apmekletājs. Vai pieņemsiet?
— Nē, nupat kā paēdu...

E. Ozoliņš

- Ak, kāda es biju aita, ka viņam noticeju!

G. Bērziņš

SIRDS AICINĀJUMS

Mūsdienās cieņa pret rakstniekiem stipri vien gājusi mazumā. Sen pagājība aizgrimuši tie laiki, kad rakstnieka vai dzejnieka vārds tika apvīls ar īpašu uguns-, ūdens- un laikazobadrošu oreolu. Gadījās tolaik, ka dažs jau no bērna kājas sapņoja kļūt par rakstnieku. Un, ja tādām sapņotājam izdevās kādu literatūras slavenību sastapt uz ielas, viņš nolūkojās tam pakaļ lielās ilgās, tas likās pavisam nelielam, ka šis brīnumu pasaules parstāvis staiga pa tiem pašiem bruģakmeņiem kā viņš. Un ilgi viņš tad stāstīja saviem tuviniekiem, ka redzējis dzīvu rakstnieku, un atcerējās, ka tas mirkli paraudzījās savā dievinātajā. Un, jo vairāk viņš par to stāstīja, jo vairāk ticēja tam un beidzot bija stingri pārliecināts, ka abus vieno sevišķas, citiem neredzamas, toties stipras dvēseļu saites. Tā tas bija. Bet tagad? Tagad viss ir citādi. Rakstnieks raksta, un viņa darbus pērk. Nevar taču būt inteligēnts cilvēks un neturēt mājās visu jaunāko literatūru. Tā tas ir, labi un jauki, bet ar to tad arī viss izbeidzas. Skolnieces un pat studentes jūsmo par aktieriem un dziedātājiem. Bet vai kāda no viņām jūsmo par rakstnieku, pat ja tas būtu itin glīts pēc vaiga un pašos labākajos gados? Tā gluži vienkārši nav iegājies. Aktieru fotografijas tiek spiestas pie sirds un glabātas kā acs pierē. Bet kas pirkis rakstnieku ģimelnes? Tāpēc tās arī nemaz netaiž pārdošanā. Un kur vēl pārspīlētās baumas par rakstnieku lielajiem honorāriem! Var jau būt,

ka vienam otram prozaikim, kuri laiž klajā tos lielos palagus, — var jau būt, ka tiem kas turas pie dvēseles. Bet, kas attiecas uz vareno dzeju, cildenāko no literatūras žanriem, tad neviens turīgs dzejnieks gan vēl nav manīšis. Staigā pa redakcijām, atslaj tur un te pa čūpiņai dzejoļu. Bet rezultāts? No desmit tev iespiež vienu. Smaga ir dzejnieka likteņa nasta.

Tā bieži vien domāja jaunais, talantīgais dzejnieks Rītvārs Zilīte. Un vēl viņš domāja, ka varētu jau arī panest šīs un pat vēl lielākas grūtības, ja vien tās kompensētos: te Rītvārs Zilīte domāja par maigu un saprotošu dvēsēli, kura spētu sniegt nesavtīgu mierinājumu tad, kad tas pilnīgi nepieciešams. Bet laikam šādu dvēsēju bija maz, un Rītvārs nebija sastapis nevienu no tām.

— Ko tu isti gribi? — viņam jautāja jaunības draugi, kuri lielāko tiesu jau bija apspējušies. Rītvārs atbildēja nelabprāt, viņš negribēja visiem stāstīt par sirds aicinājumu, kurš vēl vienmēr nav atskanējis. Tapēc atteica īsi:

— Mana stunda vēl nav sītusi, draugi.

— Tas Rītvārs tāds īnītis vien ir, — viens no draugiem vēlāk visai nīcīgi izteicās. Pārējie lāgā negribēja piekrist. Nu jā, varbūt viņš ir nedaudz gaisā parauts, bet viņš taču ir dzejnieks. Rītvāra draugi, kuri visi bija paspējuši apgūt šādas vai tādas cienījamās profesijas, tiesa, neizrāvās ar dzejoļu lasīšanu, taču augstsirdīgi pieļāva, ka arī dzejnieks var būt sabiedriski derīgs cilvēks. Tāpat jau viņam neklājas viegli, bijušie biedri domāja, jo viņi bija gana dzirdējuši par dzejnieku nelielajiem un galvenais nepastāvīgajiem honorāriem.

— Ja tev kādreiz ar to naidītu tā ne visai... — reiz teica viens no draugiem, ļoti labsirdīgs vīrs. To viņš varēja gan arī neteikt, jo visi mēs tāpat zinām, kāds retums mūsdienās ir cilvēks, kurš labprātīgi piedāvā savu naudu. Un Rītvārs varonīgi atraidīja viņa draudzīgi pastiepto roku, paskaidrodams, ka pats pašlaik saņēmis zināmu summu no kāda žurnāla.

— Sievu tev tomēr vajadzētu, — labsirdīgais draugs sacīja. — Di-
vatā saimniekot vienmēr ekonomiskāk.

— Mana sirds vēl nav ierunājusies, — Rītvārs paskaidroja.

— Jā, jā, gaidi vien, — draugs brīdināja. — Cits šitā gaidīdams beigās neko nav saklausījis un vecumdienās palicis viens kā pirkstiņš. Un vēl tu ar savu nepraktiskumu! Tā noteikti būs tava bojā eja!

— Katram cilvēkam vienreiz jāiet bojā, — Rītvārs stoiski aprādīja.

— Labi, labi, bet ne jau lišu prātu, — draugs iebilda. Pie sevis viņš nodomāja, ka tie dzejnieki gluži pilnā nemami tomēr nav, un vēl viņš domāja, ka, ja pašam gadītos dēls, viņš gan tam nekādā ziņā neļautu kļūt par dzejnieku. Pārāk nedroša lieta, tā sprīda labsirdīgais draugs. Un vispār viņš nevēlēja jaunu nevienam, kur nu vēl savam varbūtējam dēlam.

— Gan jau es kaut kā, — Rītvars pēc brīža atsacīja, pēc drauga domām, diezgan skumji. Jā, bet par ko gan viņš lai būtu priecājies? Tāda pārāk nedroša dzīve tomēr dzejniekam. Ieēdas uz tevi, sacisini, vienlaikus divi literāru izdevumu redaktori. Un kas tad nu beigās ir? Pagalam. Pagalam tavs talants, pagalam tu pats. Un vai tad tavu pamesto kapa vietu kāds vairs atcerēsies? Tas nekas, ka tagad tevī labvēlīgs kritiķis nosaucis par topošo zvaigzni...

— Labi, lai tā būtu, — labsirdīgais draugs sacīja. — Lai būtu. Bet, ja tev kādreiz šā vai tā, tad atceries: manas durvis tu atradīsi atvērtas.

Viņi apmainījās ar īsu, vīrišķīgu rokas spiedienu.

«Inītis ne,» draugs domāja. «Inītis ne, bet katrā ziņā arī ne no šīs pasaules. Žēl cilvēka, vidusskolā taču viņam fizika un matemātika ilin labi padēvās. Ar tām viņš izsistos dzīvei cauri.»

Rītvars nevarēja dzirdēt viņa domas. Viņa sirds uztvērējs bija noskaņots uz citiem viņiem, tikai pagaidam tie vēl klusēja. Rītvars bija dziļi parliecināts, ka tikai pagaidam, tāpēc viņš vīrišķīgi turējās preti dažu labu acu valgajam mirdzumam. Ar tik stingru raksturu viņš droši varētu ķerties pie garāka prozas darba, tetraloģijas, sacisim, un tiri žēl skatīties, kā cilvēks sevi iznieko pantīšos. Bet Rītvars nedomāja par pāriešanu uz prozu, viņš uzlicīgi rakstīja savus dzejoļus un lasīja tos tikšanās reizēs, un viņa skatiens, nepacietīgs un jautājošs, lidoja pāri telpai, kurā nupat izskanējuši viņa kvēlie vārdi. Zālē šalca visai dāsni aplausi, tālād viss kārtībā, visam vajadzēja būt kārtībā, un daļā vakara vadītāja pateicās viņam par skaisti aizvadītājam stundām, kuras tādas bijušas, pateicoties dzejdara klātbūtnei un tam, cik bagāti viņš kaisīja savas dvēseles zeltu. Tas viss bija ļoti skaisti, tikai Rītvara sirds skumji puksteja:

«Nekā... atkal nekā!»

Ta kā dvēseles dārgumu bija dāvāts pietiekami, vakara vadītāja mīļi aicināja Rītvaru vakariņās, tūdaļ piebilzdama, ka neesot gan nekāda prasnīgā saimniece. Bet, viņa turpināja, viņai esot māsīca, kura no dzejas gan stāvēt patālāk, jo viņai esot tikai pārtikas tehnikuunā izglītība, bet galdu klāt viņa protot...

— Protams, protams, — Rītvars sacīja. — Mēs jau nevaram vēlēt visus.

— Vai ne? Diemžēl nekāda skaistule viņa arī nav, ko lai dara...

— Protams, protams, — Ritvars atkārtoja. Viņa iztēle tulīt zīmēja skaidras ainas, ne velti Ritvaram šādā ziņā bija pieredze. Viņš nebija sajūsmināts, bet nebija arī bēdīgs, un šāda noskaņa viņam saglabājās arī pie galda sēstoties, pat tad, kad noskaidrojās, ka viņam jased līdzās vakara vadītājas māsiņai. Tā bija ražena auguma sieviete. Ritvaru māca klusas bažas, vai tikai viņa nav par Ritvaru garāka. Māsiņa runāja maz, bet ļoti noteikti un tikai par konkrētiem tematiem. Jau pašā sākumā viņa pateica, ka dzeju nesaprotot. Viņa esot par maz izglītota.

— Nav tiesa. Dzeju var saprast katrs, jo tā tiek rakstīta no sirds. Un sirdij.

— Tik vienkārši? — māsiņa brīnījās. — Un tā ir katrai sirdij noderīga?

— Jā, — Ritvars paskaidroja. — Tāpēc, ka dzejnieks neraksta vienam atsevišķam cilvēkam. Vismaz parasti ne, — viņš atrī izlaboja.

— Ak tā, — māsiņa sacīja un sarauca uzacis. Viņai tas bija ļoti biezas. Biezas uzacis, Ritvars atcerējās, liecinot par stipru gribu. Jā, te nekas neliecināja par pretējo. Pie tādas sievas sāniem varētu būt laba dzīve, viņš domāja, tāda tevi nosargās pret visiem bargajiem vējiem, un ar sadzīves sīkumiem viņa tiks galā tavā vietā. Ritvars juta, ka viņa sirds aizdomīgi iepukstas.

Māsiņa pacēla glāzi. — Kas tas ir, ka mēs nemaz neiedzeram, — viņa sacīja, — un pilsētas biedram taču nekas nebūs pretī?

Tur bija dažas sakautrējušās skolotājas un feldšera punkta vadītāja, tā atbalstīja māsiņas tostus.

— Vai jūs visus savus dzejoļus zināt no galvas? — māsiņa vēlāk jautāja.

— Vismaz jaunākos. Un tos, kurus es bieži lasu... jo tie patiek publikai, — Ritvars atteica ar kautrīgu lepnumu.

— Bet es neko nevaru iemācīties, — māsiņa sacīja, un tad viņa atkal uzaicināja iedzert. Ritvars bilda, ka nu gan pietiekot, rit agri taču ejot autobuss. Māsiņa brīdi pārdomāja.

— Velns ar visu autobusu, — viņa tad teica. — Guliet kaut līdz pusdienai, rit svētdiena un es pati jūs aizvedīšu ar savu mašīnu!

Viņai ir mašīna, Ritvara sirds sāka pukstēt pavīsam skaļi, un Ritvars izsacīja tai nopelnumu. Dzejnieka sirds vispār nedrīkst reaģēt uz tādām ziņām, kur nu vēl tā.

— Jūs pati vadāt? — viņš vēl pajautāja.

— Sešus gadus. Un es esmu sabiedriskais inspektors.

«Ak dievs,» Ritvars domāja.

— Gulēšana jums te nebūs no ērtajām, — māsiņa teica. — Zēli, ka mana mamma nav mājās, es jūs aicinātu uz savām mājām. Bet tagad nevar. Lai tie laudis ko, bet ko tad jūs pats iedomasieties.

«Viņai ir māja.» Ritvars domāja un vairs nepārmeta sirdij par tās aumaļainajiem pukstiem.

Ritvaru lūdza noskaidrot dažus dzejoļus. Viņš noskaitīja, un arī māsīca klausījās. Vai gan viņa zināja, ka tie domāti viņai? Kāda vienkāršība, Ritvars domāja, kāds tiešums. Nekādas izlikšanās, tāda es esmu, ņemiet mani par labu. Nākamais dzejolis bija par rozēm, pēc tam Ritvars jautāja, vai māsīcai patīcis.

— Man rozes patīk, — māsīca atbildēja. — Man viņu vesela siltumnīca.

Te vairs nevarēja runāt par sāgadišanos. Tas bija likteņa lēmums.

— Bezgala priecājos, ka iepazīnos ar jums, — Ritvars beigās teica. — Un priecājos, ka rit arī...

— Es tāpat, — atbildēja māsīca, kura bija beigusi pārtikas tehnikumu.

— Jums laikam bija garlaicīgi ar savu galdabiedri, — vakara vadītāja vēlāk teica.

— Nē, ko jūst! — Ritvars Zilite protestēja. — Tieši otrādi!

Un tā bija svēta patiesība. Jo neizdibināmi ir tie sirdžu ceļi. Arī dzejniekiem.

— Vājadzēja pagaidīt, kamēr nožūst krāsa. Tagad mēs nosmērēsimies.

U. Mežavilks

Bez vardiem,

Bez vārdiem.

E. Kungs

Zanis Ezītis

OBJEKTĪVS SPRIEDUMS

Kompasa adata vienmēr rāda uz ziemeļiem. Ja saimnieka kabatā ir magnēts vai pat dzelzs gabals, adata likpat mierīgi rāda uz saimnieku.

... Arī objektīvu spriedumu var ietekmēt gluži subjektīvi iemesli.

NEPATEICĪBA

No mušas var izpūst ziloni. Taču nav redzēts vēl neviens zilonis, kurš atzītos, ka viņš ir izpūsts no mušas.

... Nepateicība ir pasaules alga.

PATIESĪBA

Divi strīdas.

— Bet to teicu es!

— Muļķi, kā tu varēji to sacīt, ja es to pateicu!

— Pats esi muļķis!

... Strīdos dzimst patiesība.

E. KOČERS (E. ZIEMELIS)

Nemot vērā kritiķu domas, ka prozaiķis Ziemelis raksta pārāk nopietni, bet humorists Kocers nepietiekami nenopietni, «Dadzis» savās slejās nolēma dot vārdu ZIEMELIM-KOCERAM.

E. ZIEMELIS

MEISTARA LĪBJA PAZUŠANA

(Detektīvstāsts)

Jelecka dzīvoklī santehniķis ieradās vakarā.

— Ak pil gan, kol — viņš moži konstatēja un tūlīt paaugstinājās:

— Vai jūs esat sastapis meistaru, kas tā pa istam prastu kaut ko salabot?

Dzīvokļa saimnieks diemžēl līdz šim tādu nebija sastapis.

— Tad šoreiz jums ir laimējies! Esmu augstākās klases meistars. Iepazīsimies — Lībis... — Labu laiciņu atnācējs sparīgi kratīja Jeleckim roku. Ar pūlēm ticis vaļā, dzīvokļa saimnieks taisījās pazust, bet meistars viņu aizturēja:

— Redziet, vienam strādāt garlaicīgi, tāpēc palieciet tepat.

Tā kā pilošais krāns Jeleckim bija galīgi apnīcis, viņš piekrita visam un palika turpat.

Augstākās klases meistars bija apmierināts.

— Luk tā, tas ir jauki, — viņš sacīja. — Bet, lai veļti netērētu laiku, aplūkosim jogu mācības gaišās un lumsīgās puses!

Jeleckis sāka miņāties un paslepen pārļaida plaukstu savam apalajam vēderam.

— Ko, jūs nekā nezināt par šo gandrīz četrus tūkstošus gadus veco vingrošanas sistēmu? Žēl, žēl... Nu tad parunāsim par hipnozes dziedinošo spēku.

Jeleckis žēlabaini nopūtās.

— Saprota, dārgo meistar, es vairāk ar...

— Kaut kas nedzirdēts!... — Augstākajam meistaram no rokām izšļuka skrūvatslēga. Brīdi viņš sparīgi smēķēja.

— Zināt, man kaut ka neērti. Es jūs uzskatīju par intelligentu cilvēku. Skatos, tik daudz grāmatu, pie sienām bildes... Bet par jogiem un hipnozi neko nezināt... — Meistars Lībis ievilkā kuplu dūmu un nofasīja izsmeļošu lekciju. Atvadoties viņš vēl piekoduināja:

— Pastudējiet speciālo literatūru. Dūšīgi pavigrojiet. Man patīk pastrīdēties ar cilvēkiem, kas daudz zina. Citādi nav vērts pie jums nākt.

Taču labus padomus Jeleckis atcerējās reti. Tikai, ar sarūgtinājumu konstatējis, ka sanitārajā mezglā nevar noraut kloķi, viņš atcerējās gandrīz 4000 gadus veco vingrošanas sistēmu. Piccas dienas dūšīgi izvīngrojies, Jeleckis sestajā izsauca santehniķi.

— Tātad par jogiem! — dzīvokļa saimnieks pirmais metās uzbrukumā. — Kā jums patīk šāda poza? — Un viņš itin veikli nostājās uz galvas.

— Piedodiet, un es atvainojos! — Lībis pabraucīja savu kaklu, kas likās tā kā šķībs, tā kā greizs kļuvis. — Jogistika manā dzīvē ir jau aizvadīts posms. Pēdējās dienās mani nodarbina jautājums par medus iedarbību uz gripas slimniekiem. Jūs atkal neko nezināt? Nu tad paklausieties...

Kad viņi pēc pusnaktis šķīrās, Jeleckis tūlīt nolikās gultā ar vieglu sirdslēkmi.

Slīmodams Jeleckis izstudēja bišu jautājumu visā pilnībā, un, kad nākamreiz negriezās krāns vannas istabā, viņš meistarū Lībi sagaidīja ar medus podu.

— Šīto saharīnu es vairs nevaru ciest, — Lībis noskurinājās. — Tagad mani nodarbina kuņģa saslimšanas vispār un caurejas īpaši. Un bez M-32 neiztikt.

— Ko, ko? — dzīvokļa saimnieks nobālēja.

— Jūs neko neesat dzirdējis par elektronu skaitļojamās mašīnas darbības principiem? Dodiet šurp papīru un zīmuli!

Piecpadsmit gadu laikā Jeleckis pirmo reizi nokavēja darbu, jo viņš ar santehniķi izšķīrās tikai uz rīta pusi. Saņēmis stingro rājienu, Jeleckis nozvērējās: «Pietiek, tam ir jādara galst!»

Kad pēc divām nedēļām atnāca Lībis, lai labotu centrālās apkures bateriju, Jeleckis viņam kā lielu noslēpumu pavēstīja:

— Mani pašlaik nodarbina plānošanas iznīdēšanas problēma. Esmu arī izgudrojis pretīndi. Atļausit pie jums izmēģināt?

No šī brīža plāpīgais meistars Lībis pazuda kā ūdenī iekritis. Toties parādījās dzīvības apdrošināšanas agents Lībis. Visādi krietns, tikai ļoti nerunīgs cilvēks. Lībja kolēģi uzskata, ka viņu arodā ar klusēšanu lielus panakumus gūt nevar, tāpēc pašlaik intensīvi domā, kā savam jaunajam darbbiedram palīdzēt.

M. Čaklais

Es dziedu par Pētera gaili

Parodijas

GAIĻA FŪGA

A la Laima Livena

... O, rudens ūdens, o, atgriešanās,
liepas kā noplūktas vistas, uh, kailas...
Paceļu galvu pret debesīm —
oh, dievmāte svētā, — gailis!
Jauns gailis — eh, ļaujiet, lai skrien,
nolādēti tie rāmie, nolādēti tie gludnieļi
Priekšnojautām, ai, joda smarža —
gaili, tev arī ir — sava gudrība?
Vēja vilku, vēja smīlksstienu uzklausies —
vai tad tik vien tu spējīgs? —
notupināts un apmierināts,
vienu vien reizi, vienu ietecējīs.
... O, rudens, o, ūdens, o, atgriešanās,
liepas kā noplūktas vistas, uh, kailas...
Paceļu galvu pret debesīm —
uh, oh, eh, ai, ak, vai, nolādēts, dievmāte svētā, — GAILIST!

MUSU KARMA

A LA EGILS PLAUDIS

Gribēju gaili vērot
Rēnā Vecrigas ritā —
Pēkšņi aizdip garām Platēro —
Huana Ramona ēzelītis.

Dunči, pusnaktī triīl,
Sadejos dejā baili.
Skatos uz ēzelīti,
Redzu vienīgi gaili.

Un es uzmetu ilgu laso
Gailim sirmam no sarmas.
Ezeļi savu prasa.
Tā, draugs, ir mūsu karma.

Bez vārdiem,

V. Zaķis

H. HEISLERS

ODS

Kur viņam kauns,
Un kur viņam gods?
Apkārt un apkārt vien
Lidinās
ods.

Odam vienalga,
Vai vakars vai rīts:
— I... ī... ī... z... z... z...
Dīc un dīc.
Nevajag tādām te kodulim ļauties,
Saņemties vajag ar spēkiem
Un kauties!
Tiešām, tāds kož —
Nu taisni kā suns.
Robis — kā liks...

Nav oda,
Ir puns.

VEČLOP, PAGRIEZIES!

Apdrošināšanas aģents cietīgi nosēdās pie galda, atvēra savu mākslīgās teļādas portfeli un izņēma no turienes kādu papīru.

— Vai tu, preilenī, zini, kā to sauc? — viņš noprasīja un pats atbildēja: — Polise. Tā ir polise.

Mazā Laumiņa, ar lielu interesi sekodama svešā tēvoča darbībai, aizšāva mutei priekšā plaukstu.

— Nu, kā sauc šo papīru? — aģents nopietnā balst tincināja un izvilka no sava portfela arī pildspalvu.

— Zinu... — Laumiņa, gari stiepjot, atbildēja, rokas joprojām pie mutes lurēdama.

— Ja zini, sper vaļāt — aģents Laumiņu uzmodināja un sāka rakstīt. Atbildi nesagaidījis, viņš jautāja tālāk: — Kur vecāmāte?

— Pagrabā. Nokāpa pēc skābiem kāpostiem.

— Skābi kāposti ir ļoti veselīgi... Kā sauc jūsu govī?

— Govī? — meitenes pierē ievilkās tikko redzama rievīņa. — Govī sauc Večlops.

— Kā tu sacīji?

— Več-lops.

— Več-lops?... Nudien, jocīgs vārds... — tēvocis brīnīdamies paņēma kabatlakatiņu un nošņauca degunu. — Ir nu gan nokristījuši. Hm... Večlops... Ko lai dara? Tā arī rakstīsim. Vārds beigu beigās paliek vārds...

— Skuķi, ko tu te sapjāpāji? — smagi pūzdama un kāpostu toveri stiepdama, jau pa gabalu sauca vecāmāte. — Pārslat Mūsu govī sauc Pārslat Še tev, pļāpa, un netaisies lieliem pa kājām! — Vecāmāte uzšāva mazmeitai pa dībenu un grūsus izgrūda otrā istabā.

— Ē-ē, stikti... Sasmērēju polisi. Nu jāraksta jauna, — aģents sapīcis rūca un, izvilcis no portfela citu papīru, atkal ķērās pie rakstāmriķa. Vecāmāte salika kāpostus katlā, aizkūra pavardu un sāka bikstīt pagales.

— Jūs teicāt Pārsla? — apdrošināšanas aģents pārprasīja un jautājoši paskatījās uz vecomāti.

— Pārsla, Pārsla, kā tad... — Viņa piekrītoši māja ar galvu, bet pēkšņi satrūkās. — Kā es teicu, Pārsla? Vai dieviņ, galva, galval Pārsla bija mūsu iepriekšējā gov. Pārsla... Nu kā tad, iepriekšējā. Vai dieviņ Atvainojiet, atvainojiet...

— Nu, vai zināt... Jūsu dēļ izcūkoju otru polisi. Man blankas stīngrā uzskaitēl — aģents sirdijās. — Apdrošināšana nav bērnu spēle. Sa-protat? Tie ir vērtspapīri. Tā ir nauda. Tas ir tikpat kā noguldījums. Sa-protat? Un es esmu amatpersona, kas nav ieradusies pie jums spēlēt riču-račul! Tagad pārdomājiet labi un atbildiet, kā īsti to jūsu lopu sauc!

— Pūpola, — vecāmāte vainīgi murmināja. — Tik tiešām, šī govys ir Pūpola. Rakstiet droši Pūpola.

Aģents sameklēja trešo polisi. Kad viņš nonāca līdz vietai, kur bija jāieraksta apdrošināmā objekta vārds vai nosaukums, viņa roka apstā-jās. Amatpersona nopūtās un vēlreiz ar uzsvāru noprasīja:

— Nu tad pasakiet tagad, lūdzu, galīgi, bez jokiem, kā pareizi sauc jūsu pašreizējo kūlī esošo govī?

— Večlops, — galvu pa durvju spraugu pabāzusi, iesaucās mazā Laumiņa. — Goda vārds! Katru reizi, kad mēs abas ar vecmāti ejam uz kūlī, viņa tiešām tā saka: «Večlop, pagriezies!»

— Kad Zaķītis strādāja par pavāru, porcijas bija lielākas!

G. Vindedzis

ČAKLAIS RAVĒTAJS

Lai bij čakls,
Kas bij čakls,
Līgo! Līgo!
Mazjānītis,
Tas bij čakls,
Līgo!

Celiņš gluds
Novelēts,
Līgo! Līgo!
Dārziņš tīrs
Izravēts,
Līgo!

Ne tur vairs
Nātre dzēls,
Līgo! Līgo!
Ne tur vairs
Usne zēls,
Līgo!

Ne tur vairs
Burkāns augs,
Līgo! Līgo!
Ne tur plauks
Zirnājs jauks,
Līgo!

Ai, Jānīt,
Mazjānīt,
Līgo! Līgo!
Vai tad tā
Ravēt drikst?
Līgo!

Jānītim
Vaigi tvīkst,
Līgo! Līgo!
Kā lai zin,
Kas tur dīgst?
Līgo!

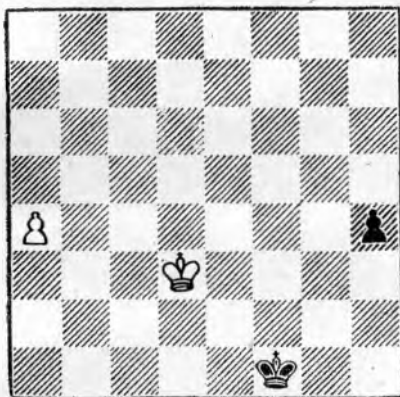
Bez vārdiem.

N. Zvirbulis

JAUTRAIS ŠAHS AUTORITĀTES SPĒKS

Sveicē noticis visai neparasts gadījums. Sveiciešu nacionālais šaha meistars Hanss Fārnijs, kas pazīstams ar savu lielsko humora izjūtu, kāda kluba kafējnīcā spēlēja vieglās partijas ar priekšādevumu pret kādu diezgan vāju amatieri.

Vienā no partijām izveidojās šāds stāvoklis:

Šajā bezcerīgajā situācijā Fārnijs jau gribēja padoties. Bet pašā pēdējā brīdī viņam prātā iesāvēs gaiša doma un viņš nolēma izjokot savu pretinieku.

Izskata pēc vēl kādu britiņu padomājis, Fārnijs izdarīja gājienu 1. a4—a3!? (Pievērsiet uzmanību «nelielajai» balto bandinieka kustības virziena maiņai). Fārnija pretinieks, nepievērsdamis ne mazāko uzmanību balto gājiem, zibenīgi nospēlēja 1. ... h4—h3 (kurš gan no mums nesapratis šahistu, kas tiecas iespējami drīzāk pārvērst savu bandinieku dāmā!). Partijas tālākā gaita ritēja jau gluži «normāli»: 2. a3—a2 h3—h2. 3. a2—a1D Kf1—g2. 4. Da1—g7 Kg2—h1. 5. Dg7—b2 Kh1—g1. 6. Kd3—e3 h2—h1D. 7. Db2—f2, mats.

Fārnija pretinieks vēlreiz nopētīja beigu pozīciju un, par prieku daudzajiem skatītājiem, kuri jau bija paguvuši sapulcēties pie viņu galdiņa, teica:

— Izrādās, ka mana pozīcija bija zaudēta. Bet sākumā no maniem aprēķiniem izrietēja, ka es pirmais uzstādu jaunu dāmu. Cik viegli kļūdities pat visvienkāršākajās bandinieku galotnēs!...

S A T U R S

Tabulkalendārs 1973. gadam	2
Laika skaitīšana Latvijas PSP	3
Janvāris	7
Februāris	11
Marts	19
Aprīlis	25
Maijs	31
Junijs	37
Jūlijs	43
Augusts	49
Septembris	55
Oktobris	61
Novembris	67
Decembris	73
Tabulkalendārs 1974. gadam	78
<i>D. Zigmonte.</i> Humora vécis	80
<i>L. Kamara.</i> Es esmu pantofāgs	84
<i>A. Grigulis.</i> Bēdu stāsts	88
<i>L. Vāczemnieks.</i> Pasaka	92
<i>A. Skailis.</i> Priekšnieks	93
<i>J. Loganovskis.</i> Traktāts par bārdām	96
<i>A. Auziņš.</i> Zvirbulis un kaķēni	99
<i>R. Blaumanis</i>	103
<i>J. Osenka.</i> Dialogs	109
<i>Z. Ezītis.</i> Jautājumā par griestiem	113
<i>V. Lukss.</i> Cik maksā?	118
<i>J. Juzefs.</i> Labs raksturs	120
<i>Pēteris Eteris.</i> Izgāšanās	122
<i>Ē. Vilks.</i> Izraksti no pieziņu grāmaliņām	124
<i>Irma.</i> Lasītājs vērtē	130
<i>V. Artavs.</i> Nāc mājās, viss piedots!	132

<i>J. Laganovskis</i> . Prātulas	138
<i>J. Zvaigznīte</i>	142
« <i>Dadža</i> » autori. <i>M. Kudapa</i>	148
<i>I. Ošiņš</i> . Kam vajadzīgs uzbrucējs?	153
<i>M. Zaķe</i> . Sagadišanās	156
<i>L. Zamaiča</i>	161
<i>J. Robežnieks</i> . Tas tiešām ir sports!	166
<i>O. Vāle</i> . «Filozofs»	169
<i>V. Izkuriņš</i> . Mānīgā laime	171
<i>Z. Ezītis</i> . Ekskursija	172
<i>M. Čālis</i> . Mans brālis Alberts	176
<i>A. Potemkovskis</i> . Akcija	180
<i>V. Artavs</i> . Dresūras vaina	181
<i>M. Steiga</i> . Gultniši	182
<i>J. Palevičs</i>	185
<i>J. Laganovskis</i> . Gadījums ar kaķi	192
<i>Pēteris Ēteris</i> . Sieviešu diena	195
<i>H. Heislērs</i> . Peles — arī	196
<i>J. Laganovskis</i> . Skabargas	198
<i>V. Lando</i> . Viltus manevrs	200
<i>A. Lejiņš</i> . Sīkumi	204
<i>M. Kaudzīte</i>	212
<i>Dz. Rinkule-Zemzare</i> . Aforismi	214
<i>A. Skailis</i> . Sappu meitene	216
<i>L. Vāczemnieks</i> . Izraktenji	221
<i>L. Laicēns</i>	224
« <i>Dadža</i> » autori. <i>T. Sergijenko</i>	230
<i>A. Auziņš</i> . Palīgā!	232
<i>L. Leriņš</i> . Pamatotas aizdomas	233
<i>N. Altšūlers</i> . Drošs paliek drošs	235
<i>D. Zigmonte</i> . Sirds aicinājums	238
« <i>Dadža</i> » autori. <i>E. Kocers</i>	245
<i>M. Čaklais</i> . Parodijas	247
Mazajiem « <i>Dadža</i> » lasītājiem	249
Jautrais šahs	253

ДАДЗИС, 73

Издательство «Звайгзне»

На латышском языке

DADZIS, 73

Atbildīgais redaktors *J. Palkovs*

Sastādītājs *J. Jaunzems*

Vāku zīmējis *E. Ozoliņš*

Tehniskais redaktors *V. Brazgulis*

Nodots salikšanai 1972. g. 24. aprīlī. Parakstīts iespiešanai 1972. g. 6. decembrī. Tipogrāfijas papīrs Nr. 3, formāta 70X108/32, 8,0 fiz. iespiedt.; 11,2 uzsk. iespiedt.; 12,2 izdevn. l. Melniens 85 000 eks. JT 19503 Maksā 54 kap. Izdevniecība «Zвайгзне» Rīgā, Gorkija ielā 105. Izdevn. Nr. 2187 47-72. Iespiests Latvijas PSR Ministru Padomes Valsts izdevniecību, poligrāfijas un grāmatu tirdzniecības lietu komitejas Grāmatu tipogrāfijā Rīgā, Ļeņina ielā 137/139. Pasūt. Nr. 358.